50

ASIONAL RI

143 hal

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXXV 123
IV 148

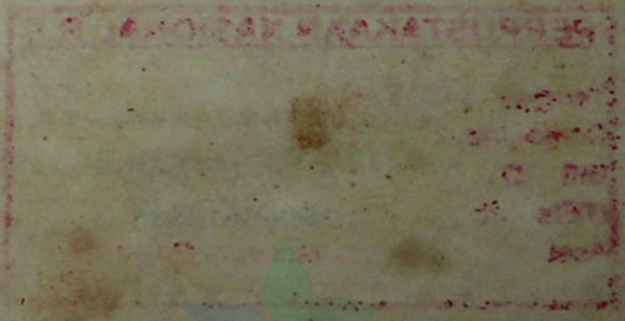

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal :
Nomor Induk : 813
GHB - ID : 0010-31830660
ITEM - ID : 00003817748
Asal : Museum Pusat

VI, 148

HET BESTUUR DER MARINE,

ONDER DEN SCHOUT-BIJ-NACHT, LATER VICE-ADMIRAAL **J. C. RIJK,**

GEDURENDE HET TIJDVAK VAN 3 JUNIJ 1842

TOT 15 SEPTEMBER 1849;

TOEGELICHT DOOR

J. C. RIJK.

1851.

Tweede Afdeeling.

TE AMSTERDAM,

BIJ DE WED. G. HULST VAN KEULEN.

1851.

BAT. GENOOTSCHAP VAN KENW

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

II°. AFDEELING.

Historisch overzigt van de gebeurtenissen van 1842 *tot het einde van* 1849, *voor zooverre zij invloed hebben uitgeoefend op de Marine.*

Ofschoon de toenmalige Schout-bij-Nacht RIJK reeds in het laatst van November 1841 te *Suriname* de tijding van zijne benoeming tot Directeur-Generaal van de Marine ontving, met kennisgeving, dat er een oorlogschip zou worden gezonden en ter zijner beschikking gesteld, om de te huis reis te doen, werd echter zijn vertrek uit de Kolonie vertraagd, eensdeels door de latere aankomst van het schip, dan men aanvankelijk had verwacht, en ten tweede doordien hij geheel onverwacht uit zijne betrekking van Gouverneur-Generaal der Ned. West-Indische bezittingen werd teruggeroepen, en er vele belangrijke koloniale aangelegenheden in behandeling waren, die hij vóór zijn

vertrek nog wilde afdoen; hieronder bekleedde eene voorname plaats het zoogenaamd slaven-reglement, dat vóór zijn vertrek geheel voltooid en naar *Nederland* opgezonden werd. Hij vertrok dan, op den 5^{den} April 1842, van *Paramaribo*, eerst naar *Curaçao*, waar hij den 11^{den} aankwam; ook daar regelde hij alle de nog aanhangige koloniale zaken, vertrok den 21sten April, en kwam den 28sten Mei 1842 in het Vaderland aan. Hij hield zich een paar dagen te *Willemsoord* op, om een voorloopig overzigt te nemen van de Marine-aangelegenheden aldaar, kwam den 1sten Junij in *'s Hage*, werd den 2^{den} door den Koning ontvangen, legde den eed in zijne nieuwe betrekking af, en aanvaardde den volgenden dag het bestuur.

Reeds in de 1^{e} Afdeeling is het gezegd, dat de Heer RIJK met zijne benoeming, als blijk van hoog vertrouwen, wel vereerd, maar niet ingenomen was. Hij had gedurende de reis den tijd gehad, daarover rijpelijk na te denken, hij deed dit dan ook rondborstig den Koning kennen, zeggende: »U. M. heeft mij geroepen en ik ben gekomen, doch had H. D. mij vooraf doen raadplegen, dan hadde ik eerbiedig verzocht, van die benoeming verschoond te blijven, te meer omdat ik wel overtuigd ben, met de middelen, die ter beschikking van de Marine staan, nimmer aan de verwachtingen te kunnen voldoen, te minder, naarmate de goede dunk, dien ik geloof dat men wel van mij wil hebben, de verwachting welligt hooger gespannen heeft. De Koning echter sprak hem bemoedigend toe en verzekerde hem van H. D. volle vertrouwen. De Heer RIJK aanvaardde dan ook nu zijne betrekking met lust en ijver, vast voornemende, onvermoeid werkzaam te zijn in het belang van het aan hem toevertrouwde Departement en van het rijksbestuur, waarin hij als lid van het kabinet mede moest deelen.

Mogt hij overigens al opzien tegen de zaak bij den zoo

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

verachterden toestand van het zeewezen, bij de zware lasten, die bovendien daarop waren overgebragt door de opheffing der koloniale Marine, dit was het geval niet met de werkzaamheden daaraan verbonden; zijn geheele leven in de Marine hebbende doorgebragt, en alle rangen doorgegaan zijnde tot dien van vlag-officier toe, was verre weg het grootste gedeelte der zee-officieren hem persoonlijk bekend. Van alle werven schepen uitgerust of gekommandeerd hebbende, en een' geruimen tijd in de omstreken dier etablissementen, tijdens zijne vroegere hydrographische opnemingen onzer zeegaten vertoefd hebbende, kende hij alle die etablissementen. Van den scheepsbouw had hij vroeger eene bijzondere studie gemaakt, getuige het werk, dat hij daarover in 1822 heeft uitgegeven. Hij kende ook de inrigtingen in vreemde landen, als zijnde in 1825, als kommandant eener instructie-korvet, met eene speciale zending belast geweest, om alle de groote oorlogshavens van *Engeland* en de Vereenigde Staten van *Noord-Amerika* te bezoeken, waar hij door zijn officiëel karakter in de gelegenheid was, de zaken van zeer nabij te zien. Hij kende de inrigtingen van de Franschen en andere zuidelijke natiën, door vroeger bezoek; die van *Rusland*, *Zweden* en *Denemarken*, door een later, en kon dus te rade gaan met de kennis, die hij verzameld had, bij zijne voordragten aan den Koning in het belang van het zeewezen; doch nu rijst de vraag: Heeft hij aan de verwachting voldaan? Wij gelooven dit ontkennend te moeten beantwoorden. Heeft hij het in zijne eigene oogen gedaan? Wij antwoorden: slechts gedeeltelijk.

Uit de 1e Afd. blijkt, dat er veel onder zijn bestuur is tot stand gebragt; maar ook veel, dat hij zich voorgenomen had, kon hij niet verwezenlijken door bijkomende oorzaken, zoo als later blijken zal. Doch ook, zoo als de zaken toen stonden, zag hij wel in, dat hij met vele

moeijelijkheden zou te kampen hebben. Het was eenmaal als een axioma aangenomen, dat de Marine alleen te redden was door het afschaffen van eene of meer werven, het verminderen van het ambtelijk personeel en van de vlag- en hoofd-officieren. Ware hij dadelijk begonnen met de slooping van eene werf en met eenige ambtenaren en vlag-officieren ter pensionering voor te dragen, er was een juichtoon opgegaan en hij had zeker meer vertrouwen gevonden voor alle verdere maatregelen, al hadden die ook geen derde van de resultaten opgeleverd, die hij langs eenen anderen weg heeft verkregen.

Doch hij wilde zijne overtuiging niet ten offer brengen, om door uitwendig vertoon een soort van effect te maken. De vermindering der ambtenaren en vlag-officieren had in een paar maanden kunnen gedaan worden. Nu is het in den loop van twee jaren geschied, in het oog houdende de belangen van zoo vele verdienstelijke mannen; de zaak gebeurde dus toch, maar nu zonder billijke reden tot klagten te geven, doch liep niet zoo dadelijk in het oog, en werd dus niet gerangschikt onder hetgeen men thans zoo zeer onder den naam van doortastende maatregelen, aanbeveelt.

Even zoo was het met de opheffing van eene der werven, b. v. te *Rotterdam*. Men had daardoor ruim eene ton gouds kunnen besparen. Hij heeft bij de reorganisatie van alle de werven driemaal die zelfde som gevonden en bleef zijn beginsel getrouw, om niets, wat niet overtollig was of later weêr van groot nut kon worden, te sloopen. Wilde hij echter zijne wijze van zien geheel in toepassing brengen, dan moest hij ook de behandeling van vele zaken op zich nemen, die anders door den Secretaris-Generaal van zijn Departement hadden kunnen worden afgedaan. Dit is eene fout in het bestuur van den Heer RIJK geweest; te veel zelf willende doen, moesten dikwijls zaken van belang achterstaan voor het dagelijksch bureauwerk.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Naauwelijks eene maand aan het hoofd der Marine geweest zijnde, moest hij zich reeds bezig houden met de begrooting voor het tweejarig tijdvak van 1844—1845. Hij wilde dat die begrooting in allen deele waarheid zou zijn. Hij raadpleegde daartoe niet alleen met de vroeger geraamde sommen, maar ook met die, werkelijk voor ieder post uitgegeven, in verband gebragt met de veranderingen, die hij op het oog had.

In Augustus was die arbeid voltooid en aan het Departement van Finantiën verzonden. Intusschen verzuimde de Heer RIJK niet, om eenen aanvang te maken met de uitvoering zijner plannen; daartoe was het noodig, dat hij zich vooraf door inspectiën persoonlijk van den stand van zaken overtuigde, en nieuw leven in de verslapte dienst bragt.

Nog in den loop van dit jaar (1842) bezocht hij alle de marine-etablissementen, en inspecteerde aldaar alles tot in de geringste bijzonderheden, ten einde met den tegenwoordigen toestand volledig bekend te worden. Hij zag toen, wat er gedaan moest worden, vaardigde de noodige voorloopige bevelen in loco uit, en kon nu, met kennis van zaken, de maatregelen berekenen, die hij aan den Koning zou voordragen.

Hij woonde ook te *Medemblik* het examen der Adelborsten bij, die hunne studiën hadden voleindigd, èn om zich te verzekeren van de volledigheid van het onderwijs, èn om van zijne belangstelling te doen blijken in eene instelling, waarop het toekomstig welzijn der Marine berust.

In de eerste afdeeling kan worden gezien, wat in dit en het volgend jaar werd tot stand gebragt tot uitvoering van het aangenomen stelsel. Het was van den aanvang af het plan van den Minister RIJK, om den Koning de Marine beter te doen kennen, en H. D. te overtuigen, dat het ongunstig tafereel daarvan, op zoo velerlei wijze geschetst,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

overdreven was. Dat die poging, om den Koning meer belangstelling voor de Marine in te boezemen, gelukte, moge daaruit blijken, dat Z. M. in Junij 1843 het exercitie-eskader, te *Vlissingen* vereenigd, bezocht, daarover zijne hoogste tevredenheid betuigde, zoo als ook over de werf aldaar, die tevens door H. D. werd geïnspecteerd, zoo als Z. M. ook de etablissementen van *Amsterdam*, *Rotterdam*, *Willemsoord* en later *Hellevoetsluis*, bezocht. Vroeger was dit ook het geval geweest met het Marine Instituut te *Medemblik*; overal H. D. hooge tevredenheid betuigende, en eene wezenlijke belangstelling voor de Marine aan den dag leggende, die dan ook slechts beter behoefde gekend te worden, om op hooger prijs te worden gesteld.

De zaken lieten zich dus nu van eene gunstige zijde aanzien; de Heer RIJK kwam telkens bij den Koning terug, op het belang, dat de Natie, en dus ook de Vertegenwoordiging, in 's Rijks Marine bleef stellen, toen nog altoos de glorierijke herinneringen der DE RUYTERS, TROMPEN, EVERTSEN, om van anderen niet te spreken, werden te berde gebragt.

Maar hoe droevig verkeerde dit, toen den 3den October 1843 de begrooting van Marine in de Tweede Kamer behandeld werd, en na discussiën, indien men ze zoo noemen durft, van nog geen half uur, met eene overgroote meerderheid werd afgestemd.

Het zedelijk nadeel, dat hieruit voortvloeide, was onberekenbaar. De Koning kon nu, ofschoon vriendschappelijk en schertsende, maar toch in waarheid, tot den Minister van Marine zeggen: »Gij hebt altijd gezegd, dat de Kamer zoo gunstig voor Marine gestemd was, en echter is Oorlog met 12 millioen, met eene groote meerderheid aangenomen, en Marine met ruim 5 millioen, met eene groote meerderheid afgestemd." Al het nadeel, door die afstemming veroorzaakt, heeft de Heer RIJK altijd ten

laste der Kamer gebragt, die dit heeft gedaan; en zijne ambitie is er zoo door geknakt geworden, dat hij nooit tot zijne vorige energie in het behandelen der zaken heeft kunnen terugkeeren. Toen had hij moeten aftreden en was er ook toe besloten, maar de aandrang des Konings, en zoo vele blijken van persoonlijke achting, als hem door het grootste deel van de leden der Kamer werd gegeven, deden hem aan het bestuur blijven, en dit was zijne tweede fout.

Het voorafgaande leidt ons van zelf tot de behandeling der begrooting van de Marine voor 1844—1845, die wij ons gedrongen gevoelen, meer omstandig uiteen te zetten. Reeds vroeger is gezegd, dat de begrooting reeds in Aug. 1842 voltooid en aan den Minister van Finantiën ingezonden was; zij was daarna in den Ministerraad, even als de andere hoofdstukken der staatsbegrooting behandeld, en, na 's Konings goedkeuring te hebben verworven, gezamentlijk daarmede aan den Raad van State ingezonden.

De begrooting werd in den Raad van State onderzocht, vele waren de inlichtingen, daar gevraagd, en alle zoo voldoende gegeven, dat er van die zijde geene aanmerkingen overbleven. Het bedrag was voor Marine, op een klein verschil na, het zelfde als voor het loopend tweejarig tijdvak was toegestaan, namelijk *f* 5,756,362-67 cts. De Algemeene Staatsbegrooting voor 1844—45 werd voor het einde van het loopende jaar 1842, aan de Tweede Kamer der Staten Generaal ingezonden; bij die Kamer echter was de stemming in het algemeen geenszins gunstig. De ongunstige toestand van 's lands finantiën was bekend; de wet tot regeling van die finantiën, die in bewerking was, moest nog worden aangenomen. Al spoedig bleek het uit de Kamer, dat noch die wet, noch de begrooting eenige kans van aanneming had, wanneer er niet eene aanmerkelijke inkrimping op het eind-cijfer van het budget plaats had; men sprak van 2 millioen, te verdeelen over alle

de hoofdstukken, en dat van Marine werd niet uitgezonderd. Zonder de toezegging van eene zeer aanmerkelijke bezuiniging, zou men zelfs niet overgaan tot het behandelen der voorgedragene begrootingswet. Die voorloopige toezegging werd dus gedaan, om nader te regelen, wat ieder Departement daartoe zou moeten bijdragen. Op dit aldus te verminderen cijfer, en niet op het aanvankelijk voorgedragene, doelt het voorloopig verslag, dat door de Tweede Kamer, op 9 April 1843, op de begrooting werd uitgebragt.

Ofschoon dat verslag bij velen bekend is, zullen er echter meer zijn, die het niet kennen, of bij wie het uit het geheugen is gegaan. Dit geldt ook voor het antwoord, door de regering gegeven, en de mededeelingen, ten gevolge van dat verslag gedaan. Wij meenen het niet overbodig, die stukken in het geheugen terug te roepen, voor zoo verre het de Marine betreft; omdat daaruit kan blijken, hoe van den aanvang af de zaken bij dat Departement behandeld zijn, en welken invloed de omstandigheden en de ongunstige stemming, daaruit voortvloeijende, op de zaken van de Marine had. Geldelijk en zedelijk tevens, zoo als hier later zal blijken. Wij laten dus hier volgen het voorloopig verslag der Tweede Kamer, voor zoo verre het over de Marine handelt.

VIIIe HOOFDSTUK.

Departement van Marine.

Ten einde de begrooting van dit Departement naar behooren te kunnen beoordeelen, wordt verlangd eene opgave van de tegenwoordige sterkte onzer zeemagt en van den aanwezigen voorraad in de magazijnen; voorts eene opgave van de sterkte, waarop men voornemens is onze zeemagt te brengen en van de vermeerdering, welke de voorraad der magazijnen daartoe zal vereischen; eindelijk

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

eene korte beschouwing van de kosten van het uitrusten der vloot in tijd van gevaar, en van die voor ieder jaar in tijd van oorlog. Men verlangt mitsdien te ontvangen eene opgave:

1°. Van het getal linieschepen, fregatten, mindere vaartuigen en stoomschepen, waarop men rekent, dat, in het belang van het Rijk en van onze Koloniën, de Marine moet worden gebragt, benevens van het aantal stukken en manschappen, dat tot wapening en tot bemanning derzelve zal worden vereischt.

2°. Van het aantal voorhanden bruikbare schepen, in staat om zee te bouwen, en van het getal en charter van die, welke mitsdien nog zullen moeten worden aangebouwd, om de vloot tot die sterkte te brengen, in N°. 1 bedoeld, benevens de kosten, die de jaarlijksche aanbouw van schepen en het onderhoud van reeds bestaande zal vorderen.

3°. Eene opgave van den voorraad der magazijnen, in hoofdartikelen, als: van hout, ijzer en andere metalen, geschut, touwwerk, zeildoek en verdere benoodigdheden, en de geldswaarde daarvan, met aanwijzing van het ontbrekende, en het geld, jaarlijks tot vermeerdering derzelve benoodigd.

4°. Het aantal schepen, dat men zich voorstelt jaarlijks in dienst te houden, en de kosten daarvan, voor zoo verre die uit de begrooting hier te lande moeten worden bestreden.

5°. Verder een beknopt overzigt van hetgeen noodig geoordeeld zal worden, om de Staten-Generaal in staat te stellen, zoo wel den toestand onzer voorhanden middelen te beoordeelen, als hetgeen gevorderd worden zal, om het doel te bereiken, dat het Gouvernement zich heeft voorgesteld.

De kennis van het opgegevene schijnt volstrekt noodzakelijk, om de begrooting te beoordeelen, althans wat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het materieel en personeel betreft; zonder dat zijn de opgegeven kosten slechts opgaven van globale uitgaven, waarvan het nut of de noodzakelijkheid niet blijkt.

Ofschoon erkennende, dat het cijfer van dit hoofdstuk, over het geheel genomen, niet veel lager zal kunnen gesteld worden, hebben vele leden nogthans op nieuw bij deze gelegenheid ernstig aangedrongen, dat de regering moge voortgaan met het verminderen en bezuinigen der kosten van administratie en directie, ten einde met te meer kracht aan de verbetering en versterking onzer actieve zeemagt werkzaam te kunnen zijn; hiertoe heeft men wederom den wensch herhaald, reeds in vorige jaren meermalen te kennen gegeven, dat tot de afschaffing van een of meerdere etablissementen moge besloten worden. De meerderheid, hoezeer omtrent deze zaak geen stellig gevoelen willende voordragen, heeft nogthans verlangd te vernemen, welke overwegende redenen tegen eenige afschaffing aanwezig zijn.

Onder *opmerking*, dat de eenheid en vaste beginselen, zoo bij aanbouw, bemanning, wapening, enz., steeds aan onze Marine ontbroken hebben, voegden sommige leden daarbij, dat het aan den tegenwoordigen Directeur-Generaal is voorbehouden, om die eenheid te herstellen, en onze Marine te brengen op de hoogte van den tijd.

3e AFDEELING. *Materieel der Zeemagt.*

Art. 1. Onder opmerking, dat er in de laatste jaren, voor aanbouw en onderhoud van schepen, meer dan *f* 3,000,000 zijn toegestaan, wenscht men te vernemen, welk gebruik er in het belang van de zeemagt van die aanzienlijke som is gemaakt? Ten aanzien van den staat der magazijnen, gedraagt men zich aan het verlangen, bij den aanvang van dit hoofdstuk te kennen gegeven.

Art. 2. Ook in verband met het denkbeeld der afschaffing van een of meerdere maritime etablissementen,

PATRIMONIO NACIONAL

verlangen sommige leden, dat de regering moge voortgaan, om op dezen post verder te bezuinigen. Men acht denzelven daartoe allezins vatbaar, en dat daartoe ernstig behoort gewaakt te worden tegen de zoogenaamde dagdieverij op de werven, waaromtrent nog steeds klagten worden aangeheven.

Art. 3. Sommige leden hebben opgemerkt, dat het aanhouden van jagten zeer kostbaar is, en dat, zonder nadeel voor 's lands dienst, dezelve zouden kunnen gemist, en het getal der werkvaartuigen zou kunnen verminderd worden.

4e AFDEELING. *Personeel der Zeemagt.*

Art. 1. De meerderheid der leden is van gevoelen, dat, in verhouding tot onze zeemagt, het getal der vlagofficieren te groot is. Wie is de Admiraal der vloot?

Art. 3. Men wenscht te vernemen, of er geene moeijelijkheid ondervonden wordt, met betrekking tot de regeling van achterstallige verschuldigde soldijen aan matrozen, en hoedanig die achterstallige soldijen beheerd en verantwoord worden.

Art. 4. Men meent, dat dit onderdeel, als hoogst gewigtig, in het bijzonder aan de aanhoudende zorg der regering verdient te zijn aanbevolen.

Art. 6. De specificatie der kosten van voeding en onderhoud der adelborsten ontbreekt in den toelichtenden staat; men meent, dat, volgens de vereischten eener wel ingerigte administratie, deze kosten in derzelver geheel op de begrooting behooren te worden verantwoord, en dat de bijdragen der adelborsten, daartegen, op de begrooting der middelen, in ontvang behooren te worden uitgetrokken.

Op dit stuk werd door de Regering, nadat, volgens de gedane toezegging van vermindering, ook voor de Marine drie ton minder geraamd was dan de eerste begrooting,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

voor zoo veel de Marine aangaat, het antwoord gegeven, dat hier volgt, alweder met weglating van punten van ondergeschikt belang.

De regering heeft gemeend, de beantwoording der algemeene aanmerkingen, welke die op de afdeelingen voorafgaan, niet in het onderwerpelijke stuk te moeten begrijpen, en zulks uit aanmerking, dat men verpligt is, daarbij in bijzonderheden te treden, die voor eene publieke behandeling niet voegzaam worden geacht.

Het hoofd van het Departement van Marine, zal alzoo te dier zake, in geheim commité, aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal de vereischte inlichtingen geven.

3° AFDEELING.

Art. 1. Men bedoelt waarschijnlijk met de hier genoemde som van meer dan *f* 3,000,000, welke in de laatste jaren voor aanbouw en onderhoud van schepen is toegestaan, de som van *f* 1,500,000, voor ieder der jaren 1842 en 1843 uitgetrokken, voor aanbouw, aftimmering, enz.

Over 1842 is dit bedrag besteed, en over 1843 zal hetzelve insgelijks besteed worden, tot afbetaling, in de eerste plaats, van nog loopende termijnen voor het aanmaken van stoomwerktuigen voor de in aanbouw zijnde stoomschepen. Voorts tot den aankoop van eiken-constructiehout, Riga masten, greenen en andere houtwaren, tot den bouw, de reparatie en uitrusting der schepen en het onderhoud van de maritime gebouwen, enz., benoodigd; van koper, ijzer, lood, tin en andere metalen; tot oliën, verfwaren, tot gemaakt ijzerwerk, gereedschappen; tot ankers, kettingen, enz.; al het in voege voorschreven tot den bouw en het onderhoud der schepen en van 's Rijks werven vereischt wordende. Voorts van Inlandsche en overzeesche hennip, zeildoek, steenkolen, enz., tot derzelver uitrusting gevorderd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Wat den aankoop van eenige der voornaamste artikelen betreft, dezelve bedraagt over 1842, en tot nu toe over 1843, als volgt:

	1842.	1843.
aan eikenhout . . .	*f* 272,512.70.	*f* 429,300.
» masten	» 56,211.53.	» 39,665.
» diverse houtwaren .	» 43,575.49.	» 45,500.
» rood koper . . .	» 118,270.—.	» 104,820.
» stafijzer	» 37,022.—.	» 16,460.

Art. 2. Dat op dezen post aanmerkelijk bezuinigd is, zal voldoende blijken, wanneer men de daarvoor uitgetrokken som voor 1844—45 vergelijkt met die van vroegere jaren, zoodat dan ook het getal werklieden, dat in 1839 nog ruim 3200 bedroeg tot op 2200 verminderd is.

Als een spoorslag tot beter werk en het te keer gaan van dagdieverij, meent men zich de beste gevolgen te mogen voorstellen van den nu onlangs genomen maatregel, om de werklieden op 's rijks werven voortaan te doen voeren op vaste en losse rollen, van welke de laatste het eigenlijk werkvolk zullen moeten bevatten. Dit zal de gelegenheid geven, om achtervolgelijk meer en meer te komen op den voet van niet meer dan het juist benoodigd personeel aan te houden, en bij de meer en meer invoering van tarief en taakwerk, den ijverigen werkman een beter daghuur te verzekeren, terwijl de luijaards en ongeschikten kunnen worden weggezonden, zonder reclame op pensioen of gagement te kunnen doen gelden.

Art. 3. Reeds vroeger heeft het voornemen bestaan, om achtervolgelijk de jagten en werkvaartuigen, zoo verre die kunnen gemist worden, af te schaffen en derzelver aantal tot op het volstrekt benoodigde terug te brengen, terwijl inmiddels de bemanningen dezer vaartuigen, voor zoo verre zij niet steeds in de vaart benoodigd zijn, tot werkzaamheden op de werven, tot het verrigten van sjouwerswerk, het doen van kommissiën, en dergelijke diensten worden gebezigd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Dit voornemen zich sedert de opmaking der onderwerpelijke begrooting verwezenlijkt hebbende, zoo zijn in het gewijzigd ontwerp derzelve begrooting, te dezen aanzien de vereischte veranderingen gebragt.

4° AFDEELING.

Art. 1. Op de aanmerking, dat in verhouding tot onze zeemagt het getal der vlag-officieren te groot is, moet men antwoorden, dat bij de onlangs bij Koninklijk besluit bepaalde getalsterkte gezegd is van het vaste korps zee-officieren, dat van deze rangen zal worden benoemd, naarmate Z. M. in het belang van de dienst zal noodig oordeelen. Het doel is dan ook, om bij het ontstaan van vacatures, het getal vlag-officieren te verminderen, in verband waarmede men dan ook heeft gemeend, om, bij het thans gewijzigd ontwerp der begrooting, de tractementen van twee Vice-Admiraals en twee Schouten-bij-Nacht naar de afdeeling *Pensioenen en afloopende Betalingen* te moeten overbrengen.

De Admiraal der vloot is Z. K. H. Prins FREDERIK der *Nederlanden*, en hoezeer Z. K. H. reeds sedert twee jaren van het aan dien rang verbonden tractement heeft gerenuntieerd en deze post dus alleen *pro memorie* moet worden uitgetrokken, heeft men gemeend denzelven toch niet onvermeld te mogen laten.

Art. 3. De onuitbetaald gebleven soldijen op vroegere begrootingen, zijn bij de afsluiting derzelve, als ongebruikte fondsen, steeds weder aan de schatkist vervallen, en te dien aanzien kan alzoo geen beheer of verantwoording van penningen te pas komen, alzoo hiervan nimmer eene afzonderlijke kas is gehouden, maar blijven die pretentiën ten laste der schatkist.

Het is evenwel niet te ontkennen, dat het regulariseren dezer gelden, na de vaststelling der wet van 5 Oct. 1841 (Staatsblad N°. 40), en door eene daaraan gegevene uit-

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

legging, welke meer met de letter dan met den geest daarvan strookt, moeijelijkheden heeft opgeleverd, tot voorziening waarin een ontwerp van wet bereids aan de Staten-Generaal is aangeboden.

Art. 4. Het hoog belang in eene goed georganiseerde geneeskundige dienst gelegen, zal, bij het Departement van Marine, bij voortduring worden in het oog gehouden. De geheele reorganisatie van het geneeskundig personeel, reeds in het begin van dit jaar plaats gehad hebbende, kan daarvan ten bewijze verstrekken.

Art. 6. Men heeft bij het Departement van Marine gemeend, dat zoowel de bijdragen der adelborsten, als de kosten van voeding en onderhoud, die daaruit gevonden worden, onderwerpen waren, die noch als 's rijks inkomsten, noch als 's rijks uitgaven konden worden aangemerkt, en het aannemen van een tegenovergesteld beginsel, alleen zou leiden tot eene noodelooze opvoering der begrooting.

Men heeft echter geene bedenkingen, om de bedoelde kosten der adelborsten, onder de uitgaven van dit artikel op te nemen, en de contributiën daarop in mindering te doen komen, in welken geest alzoo in het gewijzigd ontwerp der begrooting, de vereischte veranderingen zijn gebragt.

Men ziet, dat daarbij wordt toegezegd de beantwoording van alle vraagpunten, in commité-generaal te geven, omdat de Heer RIJK zich verbeeldde, dat deze minder voor openbare behandeling vatbaar waren. Hij was nog te veel een nieuweling in het veldwinnende stelsel van algemeene openbaarheid, waardoor het buitenland even goed bekend wordt met onze staats-aangelegenheden als wij zelve; doch hij leerde dit weldra inzien en stelde sedert de vrees voor te veel openbaarheid, van alle takken van bestuur, even als anderen, ter zijde. Zijne mededeelingen, in commité-generaal, zijn, met eenige weglating,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te vinden in de Staats-Courant van dat tijdvak, doch het wordt niet ondienstig geoordeeld, om die in extenso hier op te nemen. Hij, die er mede bekend is, behoeft slechts die bladzijden over te slaan; voor hem, waarmede dit het geval niet is, gelooven wij, dat het stuk wel ter lezing waardig is, en zal doen vragen, of er ooit meer volledige inlichtingen door eenen Minister zijn gegeven, en of daar het aangenomen stelsel niet duidelijk wordt uitéén gezet. Alle beschuldigingen, die tegen het bestuur der Marine waren ingebragt, zijn aldaar krachtig wederlegd, en gestaafd met cijfers, uit officieele bescheiden geput. Ten bewijze laten wij dat stuk hier volgen.

Memorie van den Minister van Marine, als vervolg op de memorie van beantwoording.

Edel Mogende Heeren!

In het voorloopig verslag over de tweejarige staatsbegrooting voor 1844—45, vastgesteld, op den 7den April 1843, in de centrale afdeeling der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, komen eenige algemeene beschouwingen voor, waarvan de beantwoording aan den Minister van Financiën kan worden overgelaten, ofschoon ook meest alle andere Departementen daarin betrokken zijn. De noodige bescheiden daartoe zijn aan den Minister ingediend en thans reeds bij U. E. M. ingekomen.

De Minister van Marine zal zich dus alleen onledig houden met de zooveel mogelijke beantwoording van hetgeen omtrent Hoofdstuk VIII (Departement van Marine) in het boven aangehaald voorloopig verslag voorkomt; hij zal die beantwoording splitsen in twee deelen, als:

1°. De algemeene beschouwingen en inlichtingen, die gevraagd worden; en

2°. Het beantwoorden der bemerkingen op iedere afdeeling gemaakt, die van een' meer administratieven aard zijn, en minder omschrijving zullen behoeven dan het

eerste gedeelte; want om de vijf eerste punten, die daarin voorkomen, in alle leden en deelen volkomen toe te lichten en te beantwoorden, hiertoe E. M. H. zouden zulke uitgebreide staten en omschrijving noodig wezen, als men niet gelooven kan, dat de bedoeling der kamer is, om te erlangen. Men vermeent zich te kunnen bepalen tot eene kortere beantwoording der gestelde vraagpunten, en zich te mogen vleijen met de gedachte, dat dit voldoende zal wezen, om den Staten-Generaal de overtuiging te geven, dat het Nederlandsche zeewezen nog geenszins in een' zoo ongunstigen toestand is; dat er met de daaraan ten koste gelegde sommen meer gedaan wordt dan in eenig ander land, namelijk, wanneer men de kosten vergelijkt, die aldaar aan het zeewezen worden besteed, en de resultaten, die er door verkregen worden, met een en ander in *Nederland*, en dat de middelen meer en meer worden ter hand genomen, om de beschikbaar gestelde fondsen op de meest nuttige, zuinige en doelmatige wijze aan te wenden.

Tot staving van het aangehaalde, dat men in *Nederland* betrekkelijk meer doet met de fondsen voor Marine, dan in andere landen, zal men de naasthij zijnde twee groote zeemogendheden *Engeland* en *Frankrijk*, tegen de Nederlandsche vergelijken, en wel, zoo als die Marines in het afgeloopen jaar 1842 waren zamengesteld, en waartoe de bescheiden uit officieele documenten ontleend zijn.

Engeland had in zee, of liever in dienst, om met ronde sommen te spreken, ruim 5000 vuurmonden, met ruim 48000 koppen; het budget was ruim *f* 79,000,000.

Frankrijk had even zoo ruim 5000 stukken, met eene bemanning, die zoo naauwkeurig niet bekend is, doch gerust op 50,000 kan worden gesteld, met inbegrip der artillerie en infanterie der Marine, voor zoo ver die niet in de Koloniën dienst doen en aldaar bezoldigd worden; het budget was, na aftrek van hetgeen voor Koloniën is bestemd, ruim *f* 54,000,000.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Nederland had ongeveer 900 vuurmonden, met eene bemanning van ruim 6400 man, met inbegrip van de aan land zijnde Mariniers, die ook in *Engeland* en *Frankrijk* medegerekend zijn. Het budget voor *Nederland* was *f* 5,600,000, waarbij nog komt *f* 1,200,000, die op de koloniale begrooting van *Oost-Indië* voor de Marine aldaar uitgetrokken zijn, en dus niet mogen verzwegen worden, om in alles een volkomen maatstaf te hebben; zoodat het cijfer, voor Marine aangewend, op *f* 6,800,000 wordt gebragt.

Hieruit volgt, dat ieder stuk kanon op de in dienst zijnde schepen, kost

in *Engeland*	. . . . .	*f* 15,800.
» *Frankrijk*	. . . . .	» 10,800.
» *Nederland*	. . . . .	» 7,555.

en ieder man, per jaar:

in *Engeland*	. . . . .	» 1,645.
» *Frankrijk*	. . . . .	» 1,080.
» *Nederland*	. . . . .	» 1,062.

Het spreekt van zelf, dat het hier slechts ruw is opgegeven, doch men vermeent, dat het voldoende is, om het aangehaalde te staven, en men is bereid, zulks door eenen naauwkeurig zaamgestelden staat toe te lichten.

Dit, E. M. Heeren! zal, zoo men vertrouwt, tot de overtuiging leiden, dat, zoo al de Administratie voor als nog op een' te uitgebreiden voet is, (ofschoon men die reeds zeer veel verminderd heeft en nog verminderen zal,) het eindcijfer toch eenen zoo nadeeligen invloed op het geheel niet uitoefent, als men er zich van schijnt voor te stellen, een denkbeeld, dat reeds sedert eenigen tijd heeft bestaan en dat gestadig meer veld heeft gewonnen, naarmate hetzelve nimmer is tegengesproken of behoorlijk toegelicht.

Men zal nu overgaan tot het beantwoorden der gestelde vraagpunten, met de bemerking nogthans, dat daarin bijzonderheden zullen moeten voorkomen, die, hoewel ge-

reedelijk medegedeeld aan de Staten-Generaal, omdat men aan H. E. M. de kennisneming van niets wil onthouden, en in alles met rondheid en openhartigheid wil te werk gaan, het echter niet raadzaam zou wezen een onderwerp van publieke discussie te maken, die, door de dagbladen verspreid, ook naar het buitenland zouden worden overgebragt, terwijl het beter voorkomt, die bijzonderheden alleen in onzen eigen boezem te bewaren. Deze punten bepalen zich tot slechts weinige, waaromtrent geheimhouding wordt verzocht, terwijl er omtrent al het overige bij de regering geene bedenking bestaat tegen hunne openbaarmaking.

1°. Door eene kommissie, tot dat einde ingesteld, werd in 1828 de sterkte der Nederlandsche zeemagt op eene zoo groote schaal voorgedragen en later bepaald, dat de daarstelling daarvan met de beperkte fondsen, jaarlijks voor Marine afgezonderd, onmogelijk te verwezenlijken was. Het was daarom dan ook, dat men gemeend heeft, zich tot een cijfer te moeten bepalen, dat binnen een' bepaalden tijd voltallig te maken zou zijn, en waarbij men, gelijktijdig met de aanschaffing van schepen en het onderhoud daarvan, derzelver wapening en uitrusting gelijken tred kon doen houden; van dit beginsel uitgaande, is door den Koning in de maand Januarij dezes jaars, op voorstel van den Directeur-Generaal van Marine, het minimum van het materieel der Nederlandsche Marine bepaald op:

6 Linieschepen, waaronder 2 van de 1° kl. van 84, de 4 overige van 74 stukken.

20 Fregatten, waarvan 4 van den 1ⁿ rang, voerende tusschen de 50 en 60 stukken, en 16 van den 2ⁿ rang.

14 Korvetten, waarvan 10 met overdekte batterijen en 4 zoogenaamde gladdeks-korvetten.

20 Brikken, waarvan 10 van den 1ⁿ rang en 10 van den 2ⁿ rang.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

16 Oorlogschoeners.
10 Stoomschepen.
8 Transportschepen.
1 Instructievaartuig, en
78 Kanonneerbooten voor kust- en rivier-verdediging.

Men heeft zich daarin meer bepaald tot de onderscheiding van de 1e en 2e klasse der verschillende charters van schepen, en niet bij de aanwijzing van het getal vuurmonden, waarmede zij gewapend moeten zijn, omdat men gestadig tot het besluit is gekomen, om de schepen, bij gelijke grootte, met minder kanon, doch van zwaarder gehalte, te wapenen; een maatregel, die slechts van geheele toepassing kan zijn op de schepen, die men bouwen moet, hetgeen dan ook naar geheel nieuwe plannen zal worden gedaan, en alleen van gedeeltelijke toepassing kan worden gemaakt op de reeds bestaande oorlogsbodems, waarvan men de batterijen van zooveel zwaarder en zooveel mogelijk gelijksoortig kaliber maakt, als de bouw der schepen veroorlooft, en dien men, door toevoeging van grenaat- en bomkanon, de kracht zoekt te geven, die zij moeten bezitten, om zich met de schepen van den tegenwoordigen tijd te kunnen meten.

Volgens het bovengemelde ziet men dus, dat het materieel der zeemagt bepaald is op een getal van 76 zeil-oorlogschepen en vaartuigen, 10 stoomschepen en 78 kanonneerbooten, om van de transportschepen en het instructie-vaartuig niet te gewagen, die niet wel als oorlogschepen te beschouwen zijn.

Tot de wapening der boven aangehaalde scheepsmagt is benoodigd een aantal van 2500 vuurmonden van verschillend kaliber, en eene bemanning van ruim 20,000 hoofden; alleen voor soldijen en voeding van eene zoodanige scheepsmagt is jaarlijks benoodigd ruim 7 millioen.

2°. *a.* Het geheel der thans te water liggende schepen, hetzij in dienst of afgetakeld, bestaat uit:

4 Linieschepen.
3 Fregatten, 1e rang.
13 » 2e » waaronder 3 geraseerde en 1 van een kleiner soort, die men niet meer zal aanbouwen.
7 Korvetten, 1e rang.
3 » 2e » of gladdeks.
11 Brikken, 1e »
8 Brikken 2e rang, waaronder 3 van een klein soort, dat niet meer wordt aangebouwd.
10 Schoeners, waaronder er zijn afkomstig van de koloniale Marine in *Oost-Indië*, waarvan de staat niet met juistheid bekend is.
7 Stoomschepen.
3 Transportschepen.
71 Kanonneerbooten en
1 Instructievaartuig.

b. Bovendien waren nog in aanbouw met den aanvang van dit jaar, in meer of minderen staat van vordering:

3 Linieschepen.
2 Fregatten, 2e rang.
2 Korvetten, 1e »
1 » 2e »
1 Brik, 1e »
3 Schoeners.
2 Stoomschepen.
8 Kanonneerbooten.

c. Bij de werkorder voor dit jaar is het op stapel zetten bevolen van:

2 Fregatten, 2e rang.
2 Korvetten, 1e »
1 Brik, 1e »
3 Brikken, 2e »
1 Stoomschip.
1 Schoener.

Van de ad *a* vermelde schepen kan men stellen, dat

niet meer gerepareerd kunnen worden tot volledig zeegebruik:

4 Fregatten 2e rang, waaronder 1 geraseerd, en die van kleiner charter in § *a* vermeld.
1 Korvet, 1e rang.
3 Brikken, 1e »
1 » 2e » en
5 Kanonneerbooten.

d. Bovendien vorderen, van de ad *a* vermelde, nog meer of minder reparatiën:

3 Linieschepen.
2 Fregatten, 1e rang.
1 Korvet, 1e » en
21 Kanonneerbooten.

e. Zoodat het getal schepen, die geheel gereed en in goeden staat zijn, zich bepaalt tot

1 Linieschip.
3 Fregatten, 1e rang.
7 » 2e »
5 Korvetten, 1e »
2 » 2e »
8 Brikken, 1e »
7 » 2e »
10 Schoeners.
7 Stoomschepen.
1 Instructie-vaartuig.
3 Transportschepen, en
55 Kanonneerbooten.

En wanneer men nu de schepen te zamen telt, opgegeven in:

b. aanbouw,
c. die op stapel te zetten,
d. met reparatie nog bruikbaar te maken zijn,
e. gereed of genoegzaam gereed,

dan volgt daaruit, dat, om het materieel tot de bepaalde

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

sterkte te brengen in N°. 1 aangewezen, er 1 linieschip te veel, en 1 fregat 1e rang te min zou zijn, waartoe men voornemens is, een der linieschepen door het raseren van het opperdek in te rigten; dat er voorts ontbreken:

5 Fregatten, 2e rang.
1 Korvet, 2e »
2 Schoeners,

welke schepen achtereenvolgend moeten worden op stapel gezet, terwijl met den bouw of aftimmering van de reeds op stapel staande geleidelijk moet worden voortgegaan.

Voor zooveel betreft ad *c* valt hierbij nog te vermelden, dat er later eene verandering is gemaakt, waardoor in plaats van 1 fregat 2e rang, dat te *Rotterdam* zou worden opgezet, aldaar nu nog 2 schoeners worden gebouwd.

2°. Het valt moeijelijk, om de kosten naauwkeurig te bepalen, die er jaarlijks, zoo tot den aanbouw van het ontbrekende, als tot het behoorlijk onderhouden van het reeds bestaande zal benoodigd zijn, vooral wat het laatste aangaat, want de aanwezige schepen hebben een' meer- of minderen staat van ouderdom, met de daarmede gepaard gaande nadering tot algemeen bederf, zoodat, lang voor dat de schepen, die tot kompletering nu op stapel staan of zullen worden opgezet, kunnen afgebouwd wezen, er vele van de thans nog bruikbare zullen zijn, die dan reeds weder door andere moeten worden vervangen. Het valt toch niet te ontkennen, dat er in de laatste jaren zeer weinig voor den aan- en afbouw gedaan is, en wel door de belangrijke vermindering, die op het budget van Marine, vooral sedert 1834 heeft plaats gehad, en waardoor de activiteit niet verminderd zijnde, zoo als later zal worden aangetoond, dit dus geheel ten laste van het materieel is, zoodat aan de linieschepen niets gedaan is dan het hoogst noodig onderhoud; dat het laatste fregat in 1831 te water geloopen was, en in 1840 nog twee schepen van dat charter.

Hieruit kan genoegzaam blijken, dat een groot gedeelte

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

der schepen reeds oud is, en, ofschoon nog in alle opzigten voor de dienst geschikt, en met zorg, door het doen der noodige reparatiën, daartoe onderhouden, het tijdstip echter niet meer ver af is, dat vele voor de dienst onbruikbaar zullen worden, waarom er dus geene mindere som voor de 3e afdeeling mag worden uitgetrokken, vooral ook, omdat daaruit almede de aanvulling der magazijnen moet plaats hebben. Men heeft als het ware sedert jaren op den bestaanden voorraad geleefd, waarvan de uitputting der magazijnen het gevolg is; zoodat hieruit kan worden opgemaakt, dat de Marine in die jaren niet is rondgekomen met de voor haar uitgetrokken som, maar met die som, vermeerderd met hetgeen uit den voorraad verbruikt en niet weder aangevuld is, en met hetgeen bespaard is met de vertraging in den afbouw, en in het behoorlijk onderhoud der schepen.

Men zal dus minder te rade moeten gaan met hetgeen daartoe nu werkelijk benoodigd zou wezen, dan wel met hetgeen men doen kan, uit aanmerking, dat de benarde staat van 's lands financiën geen hooger cijfer gedoogt. De *f* 1,500,000, vroeger voor de 3e Afdeeling van het VIIIe Hoofdstuk aangewezen, zijn daarom thans tot *f* 1,425,000 verminderd; men stelt zich voor, deze som zoo doelmatig mogelijk aan te wenden, zoowel tot den afbouw en het onderhoud der schepen, als tot de aanschaffing en het onderhoud van derzelver artillerie en kompleete uitrustingen; want ook daarin, vooral wat het laatste betreft, zijn belangrijke voorzieningen noodig.

Alles vooraf te bepalen, zou, bij den korten tijd, dien de tegenwoordige Minister voor als nog met de leiding van het Departement is belast geweest, op geene voldoende zekere grondslagen te berekenen zijn, en men wil met geene fictieve berekeningen voor U. E. M. optreden, waarom men dan, van dit onderwerp afstappende, zal overgaan tot de beantwoording van het 3e punt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

3°. Om hieraan op eene volledige wijze te voldoen, zou er niet minder noodig wezen, dan een algemeene staat van al de magazijnen, en zeker is het de bedoeling niet die te erlangen; men zal zich dus bepalen tot de hoofdartikelen voor constructie, uitrusting en wapening.

Tot een overzigt daarvan wordt hier het navolgende medegedeeld.

Voor de Constructie.

De vroeger, ten gevolge van bepaald onderzoek en berekening, als noodzakelijk beschouwde vaste voorraad van eikenhout, ten einde hetzelve steeds goed uitgeloogd en goed gedroogd tot den aanbouw te bezigen, en, zooveel noodig, gesorteerd te zijn voor de benoodigde afmetingen, bestond in de jaren, van af 1822 tot 1834 ingesloten, voor de drie hoofdwerven te zamen op ruim 50,000 kub. ellen, ter waarde van ruim *f* 2,000,000, welke jaarlijks, voor zooveel daarvan verbruikt was, weder werd aangevuld.

Van den jare 1835 tot nu toe, is die voorraad echter veel verminderd, omdat de fondsen, die van de begrooting tot aankoop van materialen konden worden bestemd, ten gevolge van de vermindering dier begrooting, te gering waren; waardoor dan ook die voorraad op 1 Januarij 1842 voor veel meer dan de helft was ingeteerd.

In het jaar 1842 heeft zich het approvisionnement, ten gevolge van andere dringende aankoopen en afbetalingen voor stoomwerktuigen enz., moeten bepalen tot de aanvulling van het voor dat jaar tot aanbouw en reparatiën benoodigde; doch gedurende dit loopende jaar 1843 is de aanbesteding tot een ruimer bedrag geschied, en men stelt zich voor, dit in de volgende jaren, wanneer de geheele afloop der contracten voor de werktuigen der in aanbouw zijnde stoomschepen weder meerdere ruimte laat, tot een hooger bedrag te doen, ten einde alzoo langzamer-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hand weder geheel aan dien zoo heilzamen maatregel gevolg te kunnen geven.

De voorraad van eenige voorname artikelen was op den 1sten Januarij 1843:

			waarde.
eikenhout	± 24,000	kub. el,	f 960,000,
stafijzer	± 650,000	N. ℔	» 94,000,
bout- en bladkoper .	± 150,000	»	» 194,000,
touwwerk	± 450,000	»	» 260,000,
zeil-, karldoek en linnens	± 60,000	N. el,	» 60,000.

Verschillende andere artikelen van den voorraad in de magazijnen zijn, almede ten gevolge der onvoldoendheid van het cijfer der begrooting over de verloopene jaren, verminderd; doch men stelt zich voor, geleidelijk van jaar tot jaar onderscheidene van dezelve achtervolgens, naar gelang daartoe de meeste drang bestaat, den voorraad weder te vermeerderen.

Voor de Uitrusting

bepalen zich de gereed zijnde tuigen, zeilen en uitrustinggoederen van verschillende schepen, buiten degene, welke reeds in dienst zijn,

voor twee linieschepen van 84 st., doch waarvan een nog eenige aanvulling vordert;

voor drie linieschepen van 74 st., behoudens eenige aanvulling;

voor twee fregatten der 1e kl., doch waarvan een nog eenige aanvulling vordert;

voor twee fregatten der 2e kl., waarvan het eene geheel, het andere bijna gereed;

voor drie korvetten;

voor de grootere charters, tot een genoegzaam getal, om dadelijk alle vereischt wordende in dienst stellingen te kunnen doen; zijnde wijders die der in aanbouw zijnde korvetten, stoomschepen, brikken en schooners, alle onder

handen, en, naar evenredigheid der vordering van aanbouw, ook reeds in zoo ver gelijktijdig afgewerkt.

Wat de zeilen, tuigen en zware touwen der schepen betreft, moet worden opgemerkt, dat de ondervinding heeft doen zien, men niet verder dient te gaan, dan men kan voorzien binnen eenen bepaalden tijd benoodigd te hebben, of wel, wat tot de verdediging des rijks vereischt wordt, en steeds behoort gereed te zijn, wijl door lang liggen die voorwerpen verouderen en in waarde verliezen, ja eindelijk geheel onbruikbaar worden.

De aanschaffing strekt voor het tegenwoordige dus ook, om de gereed zijnde schepen en die welke reeds in dienst zijn, van het noodige te voorzien, en de behoeften voor de in aanbouw zijnde verder aan te vullen.

Wat het oorlogs-materieel aangaat, is reeds op bladz. 20 gezegd, dat voor de wapening der Nederlandsche zeemagt, zoo als dezelve aldaar is opgegeven, een getal van ± 2500 stukken kanon, en, zoo als van zelf spreekt, de affutage daarvoor benoodigd is.

a. De aanwezige voorraad vuurmonden van alle kalibers is ruim 3400.

b. Waarvan, van de thans vereischte kalibers, in goeden staat en dadelijk beschikbaar zijn 1441 stukken.

c. Van minder geschikte kalibers, en mede in goeden staat 1336 stukken.

d. Van verouderd model, en alleen bruikbaar in geval van nood, of gedeeltelijk om te worden uitgeboord 639 stukken.

Van die ad *c* en *d* kunnen gedeeltelijk, bij substitutie voor de nabijkomende kalibers, door uitboring tot *b* gebragt worden 811.

Dus zouden er nog ontbreken 263 stukken, die achtereenvolgens zullen worden aangeschaft, en wel reeds in dit jaar (1843) 100 grenaat-kanons à 30 ℭ. Doch in geval van spoedige noodzakelijkheid, zou men daarom niet om ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

schut voor de bepaalde scheepsmagt verlegen zijn, daar men zich dan zoo naauw niet aan de bepaalde kalibers zou behoeven te houden.

Het aanwezig affuitwerk bepaalt zich tot een getal van 1990, waarvan, tot dadelijk gebruik, of met eenige reparatie, tot de ad *b* vermelde dienst bruikbaar zijn 1045.

Er ontbreken dus 1465, die uit de overige 945 affuiten, voor een gedeelte door verandering, en verder door aanmaak van nieuwe, moeten worden aangevuld.

Het getal projectiles van alle kalibers, in voorraad, bedraagt 243,000.

Het getal vuur- en blanke wapenen:

scheeps-geweren . .	2887,
pistolen	2808,
enterbijlen	3088,
sabels	2494,
pieken	2671,

en bovendien de kompleete wapening voor 1500 mariniers.

De voorraad buskruid wordt aangemaakt, naarmate dezelve voor de dienst benoodigd is.

Er zijn proeven genomen, aan boord der in de *Middellandsche Zee* geweest zijnde fregatten, met de gewone vuursloten op het kanon, ingerigt tot percussie-sloten; zeer goed hebben die voldaan, en men is bereids overgegaan tot de algemeene invoering, zoodat reeds een aantal schepen daarvan voorzien zijn, namelijk het geheele exercitie-eskader, thans naar de *Middellandsche Zee* vertrokken. Dit zal ook worden toegepast op de voorhanden zijnde draagbare vuurwapens. Eene bepaling is er gemaakt, waarbij aan de kommandanten der schepen wordt gelast het veelvuldig doen van ernst-exercitiën, zoo door het schieten met los kruid, als met scherp, op de schijf, tot oefening der manschappen. Hierdoor zal, wel is waar, eene niet onbelangrijke uitgave ontstaan, doch het groote nut, dat in de betere bediening van de artil-

lerie en geoefendheid der equipagiën, daaruit zal voortspruiten, en zonder welke schepen en batterijen ijdele vertooning zijn, dwingt tot deze uitgaaf.

Hiermede, in ruwe trekken, den bestaanden voorraad voor constructie, uitrusting en wapening, hebbende doen kennen, kan men overgaan tot hetgeen men denkt te doen voor de aanvulling van het ontbrekende.

Hiertoe moet men zich bepalen, even als in de beantwoording omtrent het 2e punt gezegd is, minder tot hetgeen daartoe dadelijk vereischt zou wezen, dan wel tot het zoo nuttig mogelijk aanwenden van de daarvoor op de 3e Afd. gebragte som, waaruit deze aanvullingen alle moeten gevonden worden.

Reeds heeft men een' aanvang gemaakt, om, na eene naauwkeurige inspectie van den, helaas! te geringen voorraad in de magazijnen, datgene aan te schaffen, wat noodig is, om den voorraad van alles in evenredige verhouding tot elkander te brengen. Daartoe zijn onlangs, onder andere, reeds belangrijke aankoopen van eikenhout en hennep gedaan, en zijn de beide rijks-lijnbanen, met volle kracht bezig, met het aanmaken van touwwerk.

Daartoe is, in dit jaar (1843), eene bestelling gedaan van 100 stukken geschut van nieuw model, namelijk grenaatkanon; het contract is gesloten tot het uitboren van voorhanden geschut tot zwaarder kaliber, om als bom- en grenaatstukken te kunnen dienen; daartoe zijn bestellingen gedaan van ankers en kabelkettingen; in één woord, de beschikbare sommen worden ten zuinigste en ten meesten nutte aangewend, doch, om dit alles *en détail* op te geven, zou men tot eene wijdloopigheid en tot professionele bijzonderheden moeten komen, die de vertegenwoordiging zeker niet verlangen zal, en die men vermeent, dat aan het hoofd van het Departement, met eenigen grond, kunnen worden toevertrouwd.

Zoo dus hier geene meerdere bijzonderheden voor-

komen, is zulks geenszins, omdat men iets aan de cognitie van de kamer wenscht te onthouden, maar alleen, omdat men een boekdeel zou moeten schrijven, en de beoordeeling daarvan een' tijd zou vorderen, die de kamer stellig niet aan een enkel der hoofdstukken van begrooting kan toewijden.

4°. Men acht het verkieselijk, in plaats van het getal schepen, hetwelk men zich voorstelt in dienst te houden, het getal vuurmonden op te geven, waarmede die schepen gezamenlijk zullen gewapend zijn. Immers, het getal daarvan, en de manschappen tot de bediening, leveren den waren maatstaf op, en niet het getal schepen, dat, naarmate van het charter, grooter of kleiner kan zijn. Wij hebben vóór 1830 eenen tijd gehad, dat er een aantal linieschepen en fregatten in dienst waren, waarvan nu nog, in vlugschriften en courant-artikelen, hoog wordt opgegeven, in tegenstelling van hetgeen men tegenwoordig in dienst heeft, ofschoon er toenmaals wezenlijk veel minder manschappen in active dienst, en veel minder stukken geschut in zee waren, dan thans het geval is, niettegenstaande er meer geld aan de Marine werd besteed, zoo als blijken kan uit de bescheiden, daartoe verzameld door den Minister, loopende over de laatste 25 jaren, en waarvan de uitkomst is:

Dat van en met 1818 tot en met 1830, gemiddeld in dienst is geweest een aantal van 4549 hoofden, waarvoor gemiddeld jaarlijks *f* 5,885,534 voor Marine is uitgegeven;

van 1830 tot en met 1833, gedurende den Belgischen opstand, en met de buitengewone wapeningen, die alstoen plaats hadden, gemiddeld 6542 hoofden, bij eene gemiddelde jaarlijksche uitgave van *f* 7,703,548;

van 1833 tot en met 1841, zijn er gemiddeld in dienst geweest 5476 hoofden, en is gemiddeld toegestaan jaarlijks *f* 5,093,557.

Hierbij zijn niet vermeld onder de manschappen dat ge-

deelte der Mariniers, dat, ofschoon in activiteit, niet geembarkeerd was, evenmin de belangrijke sommen, die door het Departement van Koloniën in *Oost-Indië*, tot het onderhoud der aldaar gestationneerde zeemagt, zijn bijgedragen. Men heeft alleen willen doen zien, dat de activiteit geenszins is achteruit gegaan, veeleer is opgevoerd tot verre boven hetgeen vóór 1830 plaats had; en dat, met een budget van gemiddeld 7 ton gouds minder dan toenmaals (om niet te spreken van de jaren van den Belgischen opstand, toen men, met 2 millioen meer dan vóór 1830, slechts 2000 man meer in dienst had), nog ruim 900 man meer in dienst zijn geweest dan vóór 1830.

In 1842 en 1843 is de vroeger bestaan hebbende Koloniale Marine geheel vervallen en bij de Nederlandsche Marine overgebragt, waartegen het budget van dat Departement voor 1842 en 1843 met *f* 400,000 verhoogd is geweest. Het is dus eerst gedurende die twee jaren, dat er eene geheel nieuwe orde van zaken bestaat.

Om echter nog meer bepaald te doen zien, wat vroeger aan Marine werd besteed in vergelijking met thans, dient dat:

Van 1794 tot 1798 voor dat Departement gemiddeld besteed is 11½ millioen 's jaars;

van 1799 tot en met 1809 gemiddeld 9 millioen,

en daarentegen:

van 1833 tot 1841 niet meer dan ruim 5 millioen.

Om de tegenwoordige activiteit juist te doen kennen, wordt hierbij een staat overgelegd van de actieve zeemagt met hare bemanning, alsmede van de Mariniers tot inscheping gereed, doch die thans de dienst aan land tot bewaking der etablissementen verrigten, en altoos gereed zijn, om de geëmbarkeerden te vervangen of te versterken.

Men stelt zich voor, om 5,200 man geëmbarkeerd (waaronder 400 inlandsche matrozen in *Oost-Indië*) en

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

(behalve de geëmbarkeerden) 900 mariniers in reserve te houden, derhalve een gezamenlijk bedrag van 6100 man. Deze vermindering in manschappen op hetgeen thans nog in dienst is, wordt verkregen door het verminderen van eenige zeil- en het vermeerderen van eenige stoomschepen, die minder bemanning vorderen.

Wanneer men dit getal van ruim 6000 vergelijkt met hetgeen de groote zeemogendheden, b. v. *Engeland* en *Frankrijk*, in activiteit hebben, dan is het zeker gering; doch men vergete niet, dat de sommen, die men in het eerstgenoemde land voor Marine besteedt, tot die in *Nederland*, met inbegrip der Koloniale bijdrage, staan als ongeveer 12 tot 1 en met de Fransche marine als ongeveer 8 tot 1; en dat in alle landen, in den tegenwoordigen tijd, zoo door den meer kostbaren bouw en uitrusting der zeil-, als ook door den bouw der stoomschepen, het zeewezen overal veel duurder is dan voormaals.

Men vraagt alleen naar de kosten, voor zoo ver die uit de begrooting hier te lande moeten worden bestreden.

Die kosten zijn te vinden in de 4e Afd. ten bedrage van *f* 2,381,750,80, buiten en behalve de *f* 50,000 voor de kosten van schepen buitenslands bij de 3e Afd. uitgetrokken. Dan, zoo als men hierboven reeds heeft vermeld, het zijn niet alleen de kosten die uit de begrooting hier te lande worden bestreden, welke hier in aanmerking komen; men wil de zaken niet gunstiger doen voorkomen, dan zij wezenlijk zijn, daarom is ook vermeld, dat op de Oost-Indische begrooting eene som van *f* 1,200,000 is uitgetrokken, tot gedeeltelijk onderhoud der in *Oost-Indië* zijnde Nederlandsche zeemagt, waartegen dan ook nu de geheele koloniale Marine ingetrokken, en bij de Nederlandsche Marine ingedeeld is. Het is dit gezamenlijk bedrag, dat men heeft genomen, om de vergelijking met het zeewezen in *Engeland* en *Frankrijk* zonder eenige terughouding, en geheel naar waarheid op te maken.

§ 5. Men vermeent, dat hetgeen hier wordt gevraagd, reeds vrij volledig beantwoord wordt door de bijzonderheden, welke men vermeld heeft bij de beantwoording der vier voorgaande punten; doch men wil, alvorens over te gaan tot de behandeling der twee laatste paragraphen, die de bemerkingen op iedere afdeeling in het bijzonder voorafgaan, nog gaarne in eenige bijzonderheden treden, ten einde het verlangde algemeen overzigt zoo volledig mogelijk te doen zijn.

Uit het op de voorgaande punten gegeven antwoord blijkt het, dat de activiteit reeds wezenlijk hoog en welligt te hoog is opgevoerd, want het is de meening van het Gouvernement, dat men dezelve in een' tijd van vrede tot het hoogst benoodigde moet bepalen, en wat daardoor op het budget bespaard kan worden, moet aanwenden tot vermeerdering van het materieel, ten einde dit, wanneer het tijdstip aanbreekt, dat de maritime magtsontwikkeling moet plaats hebben, in voorraad en beschikbaar zij.

Geheel iets anders is het, als men de vraag stelt, of de thans in dienst zijnde scheepsmagt als te groot kan geacht worden voor *Nederland*, als nog behoorende onder de zeemogendheden, en in het bezit van uitgestrekte overzeesche bezittingen, waarvan het verlies een' doodelijken slag aan dezen geheel handeldrijvenden staat zou toebrengen?

Neen, dan zijn onze in dienst zijnde schepen, nog bij verre niet voldoende, dan is het noodig, dat er steeds een exercitie-eskader vereenigd zij, het zij in de *Noord-*, *Spaansche-* of *Middellandsche Zee*, om op de eerste order dadelijk den steven naar *Oost-* en *West-Indië* te kunnen wenden, want als de nood daar is en men moet dan nog de schepen uitrusten en uit *Nederland* naar *Oost-* of *West-Indië* zenden, dan is het allezins te vreezen, dat zij, nog voor dat zij in de *Spaansche Zee* gekomen zijn, overmagtige eskaders zullen aantreffen, die hun de doorvaart zullen trachten te beletten. Men zegt overmag-

tige, want het is toch niet wel denkelijk, dat eene mogendheid, zwakker ter zee dan *Nederland*, zijne Koloniën zou bedreigen.

Om dus op alles voorbereid te wezen, zou er eene talrijke en goed gewapende scheepsmagt bestendig in den Indischen Archipel aanwezig moeten zijn, en een ander gedeelte ten allen tijde gereed, om dadelijk derwaarts te vertrekken, met de kans, om een' vijand te ontgaan, die hem de vaart derwaarts zou willen beletten; want het komt er hier niet op aan, om door het slag leveren met vloten de eer der Nederlandsche vlag te handhaven, en meester van de zee te blijven, zoo als *Nederland* in de 17e eeuw kon doen. Die tijden zijn voorbij; het komt er nu op aan, ons land en onze overzeesche bezittingen tegen vreemd geweld te handhaven en onze koopvaart te beschermen, niet tegen magtige oorlogsvloten, maar tegen kruisers en kapers, en het offensief oorlogvoeren ter zee van *Nederland*, moet zich dan ook voornamelijk bepalen tot het doen van afbreuk aan de koopvaart van de landen, waarmede *Nederland* in oorlog is, ten ware men, met eenige andere zeemogendheid vereenigd, een hulpeskader zou leveren, waartoe alsdan onze linieschepen zouden moeten worden dienstbaar gemaakt. Een zoodanig hulp-eskader zou onbetwistbaar blijken geven, dat zoo al *Nederland* niet meer dezelfde magt in zee kan brengen, als in vroegere tijden, de geest van dapperheid en zeemanschap, die van ouds her de Hollandsche zeelieden kenmerkte, verloren noch uitgedoofd is.

Ware de stand der finantiën van het Vaderland gunstiger, dan zou men moeten aandringen op vermeerdering van het cijfer, dat voor het zeewezen op de begrooting is uitgetrokken, doch men kan zeer ligt bevroeden, dat het oogenblik ongunstig gekozen zou zijn, om met een dergelijk voorstel op te treden. Zelfs heeft de Marine, in de algemeene bezuiniging deelende, nog drie tonnen gouds

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

minder dan daarvoor in 1842—1843 was toegestaan, en na aftrek der pensioenen en wachtgelden van ruim *f* 330,000, blijft er van het budget niet meer over dan ruim *f* 5,120,000. Zoodat men zich bepalen moet, om, zonder dit voor de Marine weggelegde deel te overschrijden, daarmede zoo goed mogelijk in de behoefte van het oogenblik te voorzien, en het overige aan te wenden, om de schepen op de bepaalde sterkte te houden, de tuighuizen aan te vullen en bekwame officieren te vormen, om voorbereid te wezen tegen het oogenblik, (zij het verre!) dat *Nederland* de strijdkrachten ter zee zou moeten ontwikkelen. Aan matrozen is er voortdurend groot gebrek, doch komt er oorlog en houdt daardoor de koopvaart op, dan vermeent men zich te mogen vleijen, dat de Marine alles zal krijgen, wat de koopvaart dan niet meer bezigen kan.

Intusschen, hier is een wezentlijk bezwaar; de nationale matrozenstand is zeer verminderd; het eenig middel, om in de behoefte aan zeevolk te voorzien, zou wezen, door haar een deel van de nationale militie toe te kennen, doch, alsdan zou vooraf Art. 208 en 209 van de Grondwet moeten veranderd worden.

En hiermede het doel, dat de regering zich voorstelt, aan de Staten-Generaal medegedeeld zijnde, durft men zich vleijen, dat hetzelve bijval zal vinden en de overtuiging geven, dat men naar vaste beginselen te werk gaat, dat 's lands penningen nuttig en doelmatig worden aangewend, en dat men, zorgende voor het heden, de toekomst niet uit het oog verliest.

Dat alles niet als met een' tooverslag tot eene gewenschte hoogte te brengen is, zal men wel willen erkennen, en de Minister meent van het juiste oordeel der Leden van de Kamer te mogen verwachten, dat men het moeijelijke wel zal inzien van de hem opgelegde taak. Veel, zeer veel blijft hem te verrigten over. Het is noodeloos, om op verloopen tijden terug te komen; eerst van zijne komst

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

aan het bestuur kan datgene dagteekenen, wat men vermeent van hem te kunnen verwachten. Zijne handelingen zullen steeds open en bloot liggen voor U. E. M.; op geen enkel punt wil men achterhoudend zijn; want er zal bij Marine niets wezen, noch is daarbij iets, dat niet in het helderste daglicht kan worden gesteld. En met eene zoodanige wijze van handelen gelooft de Minister niet, dat het hem betwist zal worden, dat hij eenig vertrouwen verdient, en dat de Kamer wel zal willen inzien, dat, zoo lang er noch in de antecedenten, noch in de tegenwoordige betrekking van een hoofd van een Departement van algemeen bestuur iets gevonden kan worden, dat eenigzins dat vertrouwen kan schokken, men ook aan hem een beheer kan overlaten, dat, geheel uit professioneele bijzonderheden bestaande, moeijelijk door derden, hoe verre hunne algemeene kundigheden ook gaan, zoo goed kan beoordeeld worden als door hem, die zijn geheele leven daaraan heeft toegewijd.

Thans overgaande tot het slot der algemeene opmerkingen, diene daarop het volgende.

Met genoegen wordt in de laatste paragraphen gezien, dat de Kamer erkent, dat het cijfer voor het hoofdstuk Marine, over het geheel genomen, niet wel lager kan worden gesteld; en echter heeft zulks sedert den datum van het voorloopig verslag, ten gevolge van de harde noodzakelijkheid, nog voor drie tonnen gouds plaats gehad; doch het geuit gevoelen bewijst de voortdurende belangstelling in het zeewezen door de Vertegenwoordigers van het Nederlandsche volk. Vele leden nogthans hebben op nieuw bij deze gelegenheid ernstig aangedrongen, dat de regering moge voortgaan met het verminderen en bezuinigen der kosten van administratie en directie, ten einde met te meer kracht aan de verbetering en versterking der actieve zeemagt te kunnen werkzaam zijn. Men heeft hiertoe weder den wensch herhaald, reeds in vorige

jaren meermalen te kennen gegeven, dat tot de afschaffing van een of meerdere etablissementen mogt besloten worden, en dat de meerderheid der leden, hoezeer omtrent deze zaak geen stellig gevoelen willende voordragen, nogthans verlangd heeft te vernemen, welke overwegende redenen tegen eenige afschaffing aanwezig zijn.

De wensch, dat men moge voortgaan met het verminderen en bezuinigen der kosten van administratie, getuigt genoegzaam, dat het bij de wetgeving niet onopgemerkt is gebleven, dat men daarmede niet alleen een' aanvang, maar reeds belangrijke vorderingen heeft gemaakt. Men gelieve slechts te vergelijken, wat daarvoor vroeger, met datgene wat daarvoor voor 1844—45 is uitgetrokken, en de belofte wordt hier stellig gegeven, dat men zich hiermede voortdurend onledig zal houden; echter met dien bedaarden zin, en met in het oog houding van verkregene regten, die alleen in staat zijn, de bedoelde vereenvoudiging en bezuiniging hand aan hand te doen gaan met de regtvaardigheid, die men aan individu's verschuldigd is, en zonder te vergeten, dat eene plotselinge bezuiniging, in een' tijd van rust en vrede, zoo als wij thans genieten, niet mag gekocht worden ten koste van hetgeen wij in minder rustige tijden weder zouden kunnen noodig hebben. Dan zouden er welligt vele tonnen gouds vereischt worden, om weder datgene gebrekkig daar te stellen, wat' thans in goede orde bestaat, waarvan de opruiming slechts onbeduidende voordeelen zou opleveren, en waarvan het onderhoud met betrekkelijk geringe kosten kan plaats hebben, om in tijden van gevaar al de middelen te kunnen ontwikkelen, die *Nederland* tot de uitbreiding van zijne strijdkrachten ter zee nog in eigen boezem bezit.

Het zij verre, dat de Minister de bemerking, welke ook vroeger in de Staten-Generaal is gemaakt, omtrent de uitgebreidheid der administratie bij het Nederlandsche zeewezen in haar geheel zou willen tegenspreken. Had hij

de Marine te scheppen, dan zeker zou hij niet alles op eene zoo ruime schaal, die voor het vierdubbele van onze tegenwoordige scheepsmagt dan nog voldoende zou wezen, daarstellen. Doch de etablissementen bestaan nu eenmaal; zij zijn ten koste van millioenen schats daargesteld en de afschaffing van een gedeelte daarvan zou zeker geene voordeelen opleveren, eenigzins opwegende tegen hun gemis bij onvoorziene en altoos mogelijke omstandigheden. Ook zijn die administratieve kosten zoo aanzienlijk niet als men het wel wil doen voorkomen, onverminderd de bezuinigingen, die er voortdurend in zullen worden gebragt; bedragende zij, zoo voor het Ministerie als voor de vijf maritime etablissementen, niet meer dan *f* 291,027.45.

Oppervlakkig beschouwd eene zeer aanmerkelijke som, doch, in verband gebragt tot die voor het budget voor de Marine uitgetrokken, met inbegrip hetgeen Koloniën daartoe bijdraagt, nog geen $4\frac{1}{2}$ pCt. (*) van het cijfer; en men meent met eenigen grond te kunnen vragen, of dit cijfer zoo hoog kan worden genoemd, daar iedere verhooging van cijfer, die voortaan aan Marine kan worden toegestaan, al ware die nog zoo veel, dan uitsluitend voor de activiteit en het materieel kan worden aangewend. De administratie behoeft daarom geene vermeerdering, en hetgeen er op bezuinigd kan worden, zal jaarlijks tot vermeerdering der activiteit, of tot het aanschaffen van voorraad worden aangewend.

De overwegende reden tegen de afschaffing van één of meerdere onzer maritime etablissementen, vordert eene eenigzins uitvoerige toelichting.

Men moet bekennen, dat geen land, in evenredigheid van zijne uitgebreidheid, zoo vele maritime etablissementen heeft als *Nederland*, maar ook geen land heeft, in gelijke verhouding, een zoo groot productief vermogen tot uitbreiding der zeemagt.

(*) Later is dit cijfer nog verminderd.

Het is een kapitaal, dat bij voorkomende gelegenheid ruime renten kan opbrengen; dat, wel is waar, eenige kosten vereischt, om hetzelve op de tegenwoordige waarde te houden; doch de vermindering van die kosten zou werkelijk gering wezen, in vergelijking van het nut, dat men er door verliezen zou.

Iedere Oorlogs-Marine behoort op een' stelselmatigen voet ingerigt te zijn; behoort etablissementen, timmerwerven en tuighuizen te bezitten; de eerste, tot de noodige herstellingen of aanbouw van schepen, ter aanvulling, om de zeemagt op eene bepaalde sterkte te houden; de laatste, tot het altoos gereed wezen voor het doen der noodige uitrustingen, waarop men voorbereid moet zijn.

Men heeft zoo dikwerf gesproken van het doen bouwen op partikuliere werven, en, toegestaan dat zulks minder zou kosten dan schepen op 's rijks werven aangebouwd, dan is het toch niet minder waar, dat de deugdzaamheid van bouw en materialen oneindig minder verzekerd is, en dat men altoos afhankelijk is van particulieren, die naar willekeur de prijzen kunnen opvoeren, wanneer het oogenblik van nood daar is, en men zelf geene middelen bezit, om in eigene behoeften te voorzien. Geen land dan ook, dat eene Militaire Marine bezit, of het heeft zijne eigene werven en tuighuizen; geene partikuliere reederij van slechts eenige uitgebreidheid, of zij heeft dezelve, schoon dan ook op eene kleinere schaal.

Bijna niets van hetgeen tot de Marine benoodigd is, wordt door den grond van ons vaderland voortgebragt. Noch het constructie-hout, noch masten, noch ijzer, koper of genoegzame hennep, is een voortbrengsel van het land. Alles moet van vreemde landen worden aangebragt, en de voorraad in den handel is dus niet grooter, dan hetgeen voor de dagelijksche behoefte, in tijd van vrede, benoodigd is. Bij opkomenden oorlog en stremming der gemeenschap met de landen, die ons die grondstoffen

leveren, is spoedig de aanwezige voorraad bij partikulieren verbruikt, en, zoo men zich dan al het meer benoodigde kan aanschaffen, kan het niet anders wezen, dan tegen welligt verdubbelde prijzen. Daarom is het noodig, in tijd van vrede zich voorraad aan te schaffen, die in evenredigheid staat met de behoefte; die er wezen moet, om, als het oogenblik daar is, de gevorderde strijdkrachten in zee te kunnen brengen, welke geëvenredigd zijn aan de millioenen schats, die er voortdurend, op de staats-begrooting, voor worden uitgetrokken.

Doch, zal men zeggen, dit alles zou ook nog hetzelfde kunnen zijn, wanneer men 3 of 4 in plaats van 5 maritime etablissementen bezat. Het zal daarom noodwendig wezen, ieder dier 5 etablissementen hier kortelijk te analyseren, daarbij echter doende opmerken, dat onze voorouders soortgelijke instellingen zelfs meer hadden dan wij, welke menigvuldigheid destijds welligt gedeeltelijk ontstond uit den naijver der provinciën.

De Admiraliteiten van *Amsterdam* en *de Maas*, wedijverden als het ware tegen elkander. *Zeeland*, de wieg en bakermat van zoo vele onzer zeehelden, bleef niet ten achter. De eerste hadden *Texel*- en *Maas*-stroomen, de laatste de monden van de *Schelde*, zonder nog te gewagen van de overige groote zeegaten van *Nederland*, die alle tot wijk- en bergplaatsen voor oorlogsvloten konden strekken, en ook geen land ter wereld, heeft die, in evenredigheid van deszelfs uitgebreidheid, zoo vele als *Nederland*.

Amsterdam, de zetel van den Nederlandschen rijkdom, bezat ten allen tijde het grootste der Nederlandsche maritieme etablissementen; doch de plaats, van waar hetzelve met de zee gemeenschap had, was de Texelsche reede, en tusschen beide lag het droge *Pampus*, waar de schepen, met zooveel moeite en door middel van kameelen, moesten worden over gebragt, welke middelen, met vele

kosten en moeite gepaard, zoo zeldzaam mogelijk werden aangewend, en men bergplaatsen zocht, in de nabijheid der Texelsche reede, ten einde de schepen niet, dan tot zeer groote reparatiën, naar *Amsterdam* te brengen. Eerst was die bergplaats voor schepen, des winters, achter *Wieringen*, in het zoogenaamde *Oude Veer*; later, en na afdamming van het *Nieuwe Diep*, ontstond er aan den *Helder* een klein maritiem etablissement, onder den naam van het *Nieuwe Werk*, dat door *Amsterdam* van het noodige werd voorzien, en voor kleine reparatiën en voorzieningen aan de actieve schepen, voldoende was.

De communicatie van *Amsterdam* met de Texelsche reede, werd echter al meer en meer bemoeijelijkt, door de gestadige aanslibbing en daardoor mindere diepte van het *Pampus* en *de Vlieter*, en de toenemende dieptreding der schepen, die het gevolg was der gestadig zwaardere charters en veranderden vorm der oorlogsbodems. Ware toen het denkbeeld opgekomen van het later gegraven *Noord-Hollandsche Kanaal*, dan had, met het daaraan geven van een weinig meer diepte, *Amsterdam* voortdurend de plaats van aanbouw en uitrusting voor het Noordelijk gedeelte van ons vaderland kunnen blijven; doch bij gebrek van dat kanaal en de moeijelijkheid van gemeenschap over het *Pampus*, kwam men gedurende den korten tijd, dat *Nederland* met *Frankrijk* vereenigd was, op het denkbeeld, om aan *den Helder* zelf een maritiem etablissement daar te stellen, waardoor dat van *Amsterdam* zou hebben kunnen vervallen. Het plan, daartoe onder de regering van Keizer NAPOLEON ontworpen, droeg het grootsche kenmerk van al wat door dien wereldveroveraar werd daargesteld, en was wel geschikt voor het onderdeel van een magtig Keizerrijk, uitgebreid als het destijds was, en zoo als de tot daartoe steeds gelukkige overwinnaar het voor zijne dynastie meende te bevestigen; maar geenszins geschikt voor

eenen kleinen staat, zoo als *Nederland*, nadat het door den gelukkigen ommekeer van zaken in 1813 en 1814, deszelfs volksbestaan en onafhankelijkheid herkregen had. Intusschen waren er reeds groote werkzaamheden aangevangen en gedeeltelijk voltooid, en ofschoon veel verkleind van het oorspronkelijk plan, voor zooveel zulks met het reeds verrigte mogelijk was, is men toch met het etablissement aan den *Helder* voortgegaan, en ontstond het thans prachtige *Willemsoord*, dat, ofschoon teregt door inlanders en vreemdelingen bewonderd, toch niet meer dan een etablissement van uitrusting en reparatie, geenszins van aanbouw is, en tot het laatste ook oneindig minder geschikt moet worden geacht dan de hoofdstad *Amsterdam*.

In die hoofdstad moet de constructie gevestigd blijven; dáár is eene talrijke bevolking, die haar bestaan vindt in den bouw en uitrusting van de koopvaart. Komt er oorlog, dan houden die takken van bedrijvigheid voor hen op, en het Gouvernement kan er ten allen tijde over beschikken. Aan den *Helder*, of nu *Willemsoord*, daarentegen, zijn geene andere scheepstimmerlieden, takelaars of ander bedrijf uitoefenenden, die tot de scheepvaart betrekking hebben, dan die aan de dienst van het land behooren, en iedere vermeerdering van werklieden moet van elders worden aangebragt.

Ook de koopvaart, bij vermeerdering der grootte van hare schepen, werd meer en meer belemmerd door de moeijelijke communicatie van *Amsterdam* met de zee, tot dat men het grootsche plan ten uitvoer bragt, om een kanaal door *Noord-Holland* te graven, dat in het *Nieuwe Diep*, de eigenlijke zeehaven van *Texel*, uitkomende, veroorloofde, de zwaarst geladene koopvaarders dadelijk van *Amsterdam* naar zee, van uit zee naar *Amsterdam* te brengen. Doch toen dit plaats had, bestond het groote etablissement te *Willemsoord* al reeds; anders

had *Amsterdam* ook voor oorlogschepen de plaats van uitrusting kunnen blijven, en een klein etablissement, niet veel meer dan het vroeger Nieuwe Werk, mits men er een droog- of reparatie-dok had aangelegd, ware voldoende geweest. Nu echter staat *Willemsoord* in zijne volle pracht daar. Het bezit een droog dok, mastkranen en kielkade, een gebouw voor de beambten, dat niet ten onregte een paleis genoemd wordt, magazijnen, natte dokken, sluizen, kazerne voor de mariniers, een pas daargesteld hospitaal, en alles wat men bij een maritiem etablissement wenschen kan, uitgenomen constructie-hellingen, omdat het alleen een etablissement van reparatie en uitrusting, niet van aanbouw is, noch wezen moet. Millioenen schats zijn tot de daarstelling aangewend, en zal men het nu verlaten, wanneer het met geringe kosten te onderhouden is en de mouvementen der oorlogs-marine met *Amsterdam* deelt. De werven van *Amsterdam* en *Willemsoord* moeten dus beide blijven bestaan, want zij vormen te zamen één geheel, de eerste voor den aanbouw, de laatste voor de uitrusting, het dokken en de reparatie der schepen.

Dit geldt het noordelijk gedeelte van het rijk. Men zal op dezelfde wijze gewagen van de meer zuidelijk gelegene etablissementen.

In *Rotterdam*, of de voormalige Admiraliteit van de *Maas*, was alles wel op kleiner leest geschoeid dan te *Amsterdam*, doch de Admiraliteit van de *Maas* wedijverde daarom niet minder met die van de *Zuiderzee*, vergrootte zich meer en meer en bouwde vele en groote schepen. Doch dezelfde oorzaken, die voor *Amsterdam* het Nieuwe Werk noodzakelijk maakten, dwongen, zelfs vroeger dan zulks te *Amsterdam* had plaats gehad, ook *Rotterdam* tot het kiezen van eene meer aan zee gelegen haven van uitrusting, namelijk *Hellevoetsluis*.

Intusschen heeft de ophooging der droogten in de *Oude*

Maas, in de laatste tijden het bouwen van linieschepen in *Rotterdam* moeten doen staken, want ook de haven van *Hellevoetsluis* kan ter naauwernood meer fregatten opnemen. Dit zeegat is zoodanig in diepte afgenomen, dat alleen korvetten hetzelve, en nog niet eens ten allen tijde, kunnen bevaren, zoodat zelfs vele onzer grootste *Oost-Indië*-vaarders, diep geladen terugkomende, het *Brouwershavensche Zeegat* of de *Ooster-Schelde* de voorkeur geven, om van daar, na gedeeltelijke lossing der lading, de reis binnen door, naar *Rotterdam* te vervolgen.

Na dit vlugtig overzigt zal het van zelf in het oog vallen, dat *Rotterdam*, en vooral *Hellevoetsluis*, als oorlogshavens van minder belang zijn dan *Amsterdam* en het *Nieuwe Diep*. Doch de etablissementen bestaan; men heeft er groote sommen aan ten koste gelegd; onder het bestuur van PIETER PAULUS is het prachtig steenen gebouw gezet, dat aan den Maaskant een der grootste sieraden van *Rotterdam* uitmaakt.

Na de restauratie in 1814 is de werf vergroot; verfraaid en verrijkt met een aantal kappen, waar onder de schepen gebouwd worden; ook met nieuwe gebouwen; en het groot steenen gebouw, dat vroeger alleen tot berging van houtwaren diende, is smaakvol en doelmatig tot magazijnen ingerigt; ook is een nieuwe doorgang gegraven, om de schepen van de werf in de *Maas* te brengen, dat vroeger door het zoogenaamde *Boerengat* moest plaats hebben. Welligt is het alles wel met eene te kwistige hand gedaan, en met veel minder ware het nog voldoende geweest; doch alles bestaat nu eenmaal, de kosten zijn gemaakt, en de communicatie met *Hellevoetsluis* is oneindig verkort en gemakkelijk gemaakt, door het kanaal van *Oost-Voorne*, waardoor de lange omweg door de oude *Maas*, de *Dordsche Kil* en het *Haringvliet* geheel is vervallen.

Hellevoetsluis is ook zeer verbeterd; één droog dok bestond er reeds sedert het jaar 1792, een tweede is

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

daarachter aangelegd, en voor eene werf van reparatie en uitrusting vindt men er al het noodige, doch voor uitbreiding tot constructie is hetzelve niet vatbaar, als beperkt binnen de enge grenzen van een fort van weinig uitgebreidheid; de drooge dokken evenwel, die in den besten staat zijn, maken *Hellevoetsluis* nog van wezenlijk belang, want soortgelijke dokken vindt men in *Rotterdam* niet.

Moge ook al *Hellevoetsluis* of *Rotterdam* niet meer geschikt wezen voor bouw of haven van linieschepen, beide bieden echter door hunne centrale positie groote voordeelen aan. *Hellevoetsluis* voor de vaart naar en uit zee, *Rotterdam* als het verzamelingspunt der binnenlandsche defensie, van waar de flotille-vaartuigen ten allen tijde kunnen uitgezonden worden op *Waal* en *Maas*, *Haringvliet* en *Zeeuwsche Stroomen*. Ook daar moet men op voorbereid zijn, want de ondervinding heeft in verschillende tijdperken genoegzaam bewezen, van welk nut flotille-vaartuigen in ons van rivieren en stroomen doorsneden rijk kunnen zijn, getuige de inval van LODEWIJK XIV in 1672, de intogt der Franschen in 1795, en de opstand in *België* in 1830, om van de andere tijdperken niet te gewagen, waaronder de worstelstrijd met *Spanje* in de 16e eeuw, echter niet mag vergeten worden.

Men vermeent dus het bestaan van het etablissement te *Rotterdam* niet te moeten bejammeren, daar het als hoogst nuttig en doelmatig te beschouwen is, doch men wenschte, dat hetzelve op eene minder groote schaal ware aangelegd, maar nu ontstaat de vraag: wat zal men winnen met eene verkleining van het etablissement?

De afgelegenheid van de plaats aan het uiterste einde der stad, maakt haar van minder waarde voor handelsetablissementen; het groot steenen gebouw, ofschoon voor deszelfs tegenwoordige bestemming voldoende, is niet zwaar genoeg gebouwd, om tot een Entrepôt te kunnen dienen, zelfs al wil men het daarvoor bestemmen. En men houdt

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

zich stellig overtuigd, dat het verkoopen van gronden en gebouwen slechts geringe sommen zou opleveren, terwijl bij den eerst te ontstanen oorlog en noodzakelijkheid van binnenlandsche defensie, er dadelijk tonnen schats zouden vereischt worden, om slechts gebrekkig daar te stellen, wat nu op groote schaal en in volmaakte orde bestaat; ook mag men niet vergeten, welke vlugt de bouw van stoom-oorlogschepen in den laatsten tijd genomen heeft, en naar alle waarschijnlijkheid voortdurend nemen zal.

De nabijheid van het ons Vaderland eer aandoende particulier etablissement te *Feijenoord*, waar de stoomwerktuigen vervaardigd worden, die de beweegkracht voor de op 's rijks werf gebouwde stoomschepen daarstellen, is voor *Rotterdam*, wat de schoone fabrijk van PAUL VAN VLISSINGEN en DUDOK VAN HEEL voor *Amsterdam* is.

Daarbij, zou de tweede koopstad van het Rijk zich niet gevoelig gegriefd wanen, wanneer haar prachtig maritiem etablissement vernietigd werd, terwijl dat van *Amsterdam* blijft bestaan? En, uit aanmerking van het weinige nut, dat er door verkregen zou worden, en van de bedenkingen daartegen, voor een gedeelte hierboven uitéén gezet, kan men er voor als nog niet toe overgaan, om eene opheffing van het hoofd-departement der Marine van de *Maas* voor te dragen.

Eindelijk blijft nog ter beschouwing over het hoofd-departement der Marine van de *Schelde*, of eigenlijk *Vlissingen*.

Dit was tot in het begin van deze eeuw slechts van geringen omvang, doch, nadat het in 1809, door de Engelschen ingenomen, en toen zij gedwongen werden het weder te verlaten, genoegzaam vernield werd, kwam *Vlissingen* in het bezit van *Frankrijk*, dat de stad van nieuwe buiten-vestingwerken omgaf, en aan het maritiem etablissement eene zoodanige uitbreiding schonk, als het, in verband met de groote arsenalen, destijds in *Antwerpen*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

aangelegd, naar *Frankrijks* groote plannen hebben moest.

Door het terugbrengen van *Frankrijk* binnen deszelfs oude grenzen, verviel het arsenaal van *Antwerpen*. *Vlissingen* keerde in het bezit van *Nederland* terug, en al de voorraad van bouw-materialen, schepen, en wat dies meer te *Antwerpen* voorhanden was, werd gedeeld tusschen *Nederland* en *Frankrijk*. Dit alles werd nu naar *Vlissingen* overgebragt en dat etablissement daarmede verrijkt, de te *Antwerpen* afgebroken gebouwen te *Vlissingen* opgezet, nieuwe hellingen gelegd, en prachtige kappen daar over gebouwd, waarvan er twee zijn voor linieschepen, die niet minder dan *f* 80,000 ieder kosten. In één woord, men ging voort, *Vlissingen* zoodanig te verfraaijen en uit te breiden, dat het tegenwoordig een der fraaiste etablissementen van *Nederland* kan genoemd worden, nog sedert een paar jaren met een droog dok ter reparatie van schepen verrijkt. Daarbij heeft *Vlissingen* het voordeel van gelegen te zijn aan den mond der heerlijke *Schelde*, die ten allen tijde zelfs voor linieschepen bevaarbaar is, eene ruime reede, en de geheele *Boven-Schelde* tot wijkplaats heeft.

Een groot bezwaar van *Vlissingen* is, dat hetzelve te digt aan zee is gelegen, en dus altijd meer dan andere havens blootgesteld is aan inbrandsteking door bombardement van eenen overmagtigen vijand, waardoor de schatten van scheepsmagt, voor welke het op dit oogenblik nog tot berg- en ligplaats verstrekt, altijd in grooter gevaar verkeeren dan elders, van waar de schepen meer binnen 's lands in veiligheid kunnen worden gebragt, zoo als b. v. van *Willemsoord* door het *Noord-Hollandsche*, van *Hellevoetsluis* door het *Voornsche Kanaal*.

Dit bezwaar van *Vlissingen* wordt gereedelijk erkend, en werd reeds vóór 17 jaren door den Minister, destijds Kapitein-Luitenant ter zee, in een speciaal rapport betoogd; en hoezeer het kwaad sedert niet verminderd is,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

heeft echter de krijgskunde sedert dien tijd zoodanige vorderingen gemaakt, dat er thans betere middelen bestaan, om het gevaar te weren dan destijds.

Wanneer de wallen van *Vlissingen* met bomkanon gewapend worden, dan is de schootsverheid daarvan zoodanig, dat ieder schip, dat post vat, om *Vlissingen* met bommen of raketten te bestoken, binnen hun bereik valt, en het juiste schot dezer vuurmonden groote kansen aanbiedt, om hen tot wijken te dwingen of in den grond te boren.

Dit is het geval met de zeezijde; maar ook van de landzijde kan *Vlissingen* worden bestookt, zoodat er altijd gevaar is, om er meer dan het noodige van onze kostbare schepen te bergen.

Na dus het voor- en nadeel van *Vlissingen* te hebben opgesomd, worden wij als van zelf tot de beschouwing geleid, of de geheele afschaffing van het maritime etablissement aldaar kan en mag worden aangeraden? Het antwoord daarop is volmondig neen, en zoo er ten opzigte van *Rotterdam* eenige gronden zijn in het midden gebragt, die voor het behouden der werf aldaar pleiten, hier doen zij zich nog in veel ruimer mate voor. Immers, na de afscheiding van *België* kan de *Schelde* beschouwd worden als ons zuidelijk frontier, want de smalle strook lands, aan den linker-oever der *Schelde* gelegen, die nog tot Nederlandsch grondgebied behoort, is weinig geschikt, om tegen eenen overmagtigen vijand te worden verdedigd.

De *Schelde* moet dus de kampplaats zijn, waarop het Nederlandsch grondgebied door de Marine ten zuiden moet verdedigd worden. De groote schepen vinden eene bergplaats in *Vlissingen;* de flotille-vaartuigen kunnen door hunnen minderen diepgang, overal berging en retraite vinden.

Daarbij, wat zou ons het geheel afschaffen van *Vlis-*

singen opbrengen? Genoegzaam niets, want het diep verval der stad maakt, dat er de eigendommen bijna geene waarde hebben; en ontneemt men aan die zoo zeer geteisterde stad, het vertier, dat er door 's rijks werf wordt aangebragt, dan zullen weinige jaren voldoende wezen, om *Vlissingen* tot een' zoodanigen staat van diep verval te brengen, als thans het geval met *Veere* is, dat, vroeger dan de hierboven opgenoemde plaatsen, ook eens eene groote oorlogshaven was.

Men kan hier nog bijvoegen, dat, het getal hellingen te zamen genomen, niet te groot is, in aanmerking van den geruimen tijd, dien men de schepen op stapel laat staan, om het hout behoorlijk te doen droogen, en, wanneer men overweegt, dat er een getal van 76 zeeschepen en vaartuigen, door periodieke vernieuwing, kompleet moeten worden gehouden. Men heeft

te *Amsterdam* 10 hellingen,
» *Rotterdam* 6 »
» *Vlissingen* 5 »

Met hetgeen bij de werkorder voor dit jaar gelast is op te zetten, zijn allen bezet, en wordt er bovendien nog te *Willemsoord* en te *Hellevoetsluis* een schoener gebouwd.

Van de kanonneerbooten wordt hier geene melding gemaakt.

De slotsom van dit alles zal doen zien, dat de Minister het zoo dikwerf geuit gevoelen van de noodzakelijkheid van afschaffing, van een of meer onzer maritime etablissementen geenszins deelt. Hij wil, wanneer hij niet meer zal zijn, de beruchtheid van eenen EROSTRATES niet op zijnen naam doen kleven, door ligtvaardig en zonder rijp beraad datgene te vernietigen, wat zijne voorgangers ten koste van millioenen schats daarstelden, wanneer hij het middel ziet, om het te behouden, zonder belangrijke opofferingen voor den staat. Wel wil hij bekennen, dat, bestonden al deze etablissementen niet, hij het geenszins

doelmatig zou keuren, daarvan zoo vele en op eene zoo groote schaal aan te leggen, doch nu bestaan zij, hebben alle hunne eigene voordeelen, en zoo al niet dadelijk, kan de tijd nog eens aanbreken, waarin door het nut, dat zij kunnen aanbrengen, de uitgaven voor derzelver onderhoud tienvoudig zullen worden opgewogen. Hij zal echter dezen algemeenen wensch in ernstige overweging houden, en zien of een bedaard onderzoek hem tot de uitkomst leiden zal, dat daaraan later worde voldaan; doch voor 's hands kan hij zich niet overtuigen, dat daartoe eenige drang zou bestaan.

Waren de bezuinigingen, die men door dezen maatregel kon verkrijgen, van zoo overwigtigen aard, dat daaruit eene aanmerkelijke vermeerdering der actieve zeemagt zou kunnen voortspruiten, dan zeker moest men over alle bezwaren heen stappen en daartoe overgaan. Dan, dit is geenszins het geval. De afschaffing van een geheel etablissement kan zooveel bezuiniging niet opleveren, dat daarvoor een enkel fregat meer in dienst kan worden gehouden, want de jaarlijksche kosten van een fregat van den 2^{den} rang zijn *f* 124,000. Nu vraagt men, of het wenschelijk is, om voor één schip meer, een établissement af te schaffen, waarvan zoodanige diensten te verwachten zijn, als hierboven zijn opgesomd?

Het doel van den Minister is dan, om het bestaande te behouden, het onderhoud tot het hoogst benoodigde te bepalen, de administratie zooveel mogelijk te vereenvoudigen, (zoo als reeds gevonden kan worden in de begrooting voor 1844—1845, wanneer men die vergelijkt tegen de vroegere,) en, de établissementen op den minst kostbaren voet behoudende, daardoor te zorgen, dat *Nederland* ten allen tijde voorbereid zal wezen, om, wanneer veranderde staatkundige gebeurtenissen de uitbreiding van deszelfs zeewezen noodzakelijk mogten maken, dan zoo vele schepen te kunnen uitrusten, als de gelden, die men er

voor kan afzonderen, toelaten, zonder dat men toevlugt behoeft te nemen tot particuliere werven, hetgeen voor een oogenblik eenig voordeel moge geven, doch op den duur geene bodems zal leveren, die in duurzaamheid en hechtheid te vergelijken zijn bij die, onder eigen beheer gebouwd.

De laatste opmerking, »dat de eenheid en vaste beginselen, zoo bij aanbouw, bemanning, wapening enz., steeds bij onze Marine ontbroken hebben," en het gevoelen van sommige leden »dat het aan den tegenwoordigen Minister is voorbehouden, om die eenheid te herstellen en onze Marine te brengen op de hoogte van den tijd", is hoogst vleijend voor hem, getuigt van het vertrouwen, waarmede U. E. M. hem wel willen vereeren, en legt de dure verpligting op hem, om al zijne krachten in te spannen, om aan dat vereerend vertrouwen, zoo veel maar eenigzins mogelijk, te beantwoorden.

Het is echter geene gemakkelijke taak, daar er reeds zooveel bestaat, dat men aanwenden moet zoodanig als het dienen kan, zoodat men eerst bij daarstelling van het nieuwe geheel, en bij wijziging van het bestaande gedeeltelijk, daaraan kan voldoen.

Er zijn daartoe reeds belangrijke schreden gedaan, die, ofschoon niet alom bekend of dadelijk in het oog vallende, echter de aandacht van den deskundigen en opmerkzamen beschouwer niet kunnen ontglippen.

De Minister zal hierover in geene uitweiding treden, doch neemt gaarne de verpligting op zich, om de van hem gekoesterde verwachtingen niet geheel te leur te stellen. Intusschen, zoo hij zich verheugt over den goeden dunk, dien men wel van hem hebben wil, kan hij echter de opmerking niet terug houden, dat het oordeel over de Marine, vóór zijne komst aan het bestuur, welligt wat hard is uitgesproken.

Hij wil geenszins optreden als verdediger van het be-

staande, betrekkelijk het zeewezen in *Nederland*, en alleen aantoonen, dat de klagten daarover, in het algemeen niet van overdrevenheid zijn vrij te pleiten; dat het hier eene instelling geldt, die sedert meer dan derdehalve eeuw heeft bestaan, waarvan het gebrekkige zoodanig met het wezenlijk nuttige is inéén geweven, dat het slechts langzaam daarvan kan worden losgemaakt, wil men kwaad en goed niet gelijktijdig vernietigd zien, doch daarom mag het kwaad niet voortdurend blijven bestaan. Met vasten wil kan hetzelve worden afgescheiden en het goede behouden. Zonder plotselinge afschaffing, brengt de tijd van zelf belangrijke verminderingen en verbeteringen aan, wanneer slechts geene nieuwe ambtenaren worden aangesteld; wanneer men de administratie, vooral op de werven, zooveel vereenvoudigt als met de tegenwoordig ingevoerde strenge contrôle bestaanbaar is; als men zorgt, dat de arbeid op de werven in evenredigheid zij tot de kosten, die er aan besteed worden; als men zorgt; bij de aanschaffing van benoodigdheden, dat zulks steeds van de beste kwaliteit en tegen billijke prijzen zij; en wanneer men er op let, dat de nieuw aan te bouwen schepen, volgens de beste modellen en naar vaste beginselen gebouwd, uitgerust en gewapend worden; het oog alleen vestigende op het nuttige en noodzakelijke, met alle vermijding van noodelooze praal.

Door in deze beginselen te volharden, zal men binnen korten tijd belangrijke uitkomsten verkrijgen, en de Nederlandsche Marine, ofschoon dan ook op eene kleinere schaal, dan nog kunnen vergeleken worden met hetgeen zij in vroegere tijdperken was. Doch men moet zich geene illusiën maken, of zich op eene gelijke lijn willen stellen met mogendheden, die zooveel millioenen aan de Marine besteden, als de geheele opbrengst der belasting voor het Koningrijk der *Nederlanden* bedraagt.

De Minister durft zich vleijen, dat in de voorafgaande

bladzijden aan U. E. M. al die inlichtingen zijn gegeven, welke de Kamer, in hare algemeene beschouwingen over hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting, heeft gemeend te moeten vragen, en is overigens bereid te antwoorden op al de vragen, die U. E. M. ten deze nog nader aan hem zouden wenschen te doen.

De Minister van Marine,

(*get.*) J. C. RIJK.

Dit stuk werd door den Minister op den 30sten Augustus 1843, in Comité Generaal aan de Tweede Kamer voorgedragen.

Na eene zoo uitgebreide mededeeling en de inlichtingen in de memorie van beantwoording gegeven, had men mogen verwachten, dat aan de ingediende begrooting, zoo al geene goedkeuring, ten minste een naauwgezet onderzoek zou zijn ten deel gevallen. Hoe weinig dit het geval was en hoe onregtvaardig de wijze is geweest, waarmede het Departement van Marine, door de meerderheid der vertegenwoordiging behandeld is, en (genoegzaam alléén van de ongunstige stemming waarin de Tweede Kamer verkeerde,) heeft geleden, zal blijken, wanneer wij over het vroeger aangehaald afstemmen der begrooting, met eene groote meerderheid, zullen spreken.

Doch voor dat wij daartoe overgaan, moeten wij aanhalen, wat de behandeling der begrooting is voorafgegaan.

Den 9den Mei werden de Ministers in kabinets-raad, onder voorzitterschap van den Koning, vereenigd, om de toegezegde vermindering op het eind-cijfer der begrooting te regelen. Alle Departementen hadden, meer of minder, aanmerkelijke bezuinigingen in hunne begrootingen gebragt. Oorlog was daarbij, zoo wij ons wel herinneren, tot eene vermindering van 10 à 12 ton gouds gekomen. Aan Marine werd gevraagd, welk cijfer daarop verminderd kon worden. Het antwoord van het hoofd van dat Depar-

tement was: »niets, wanneer hij de zeemagt eenigzins zou uitbreiden, om te voldoen aan het voorgeschrevene bij den lastbrief zijner benoeming; veel, wanneer 's rijks financiën het noodzakelijk maakten, mits men dan niet, gelijktijdig met het verminderen van geld, op uitbreiding bleef aandringen." De zaak werd omstandig besproken; de noodzakelijkheid betoogd, om aan het verlangen der kamer toe te geven, wilde men eenige kans behouden, om de wet tot regeling van 's lands financiën, die toen in behandeling was, te zien doorgaan; en men verwachtte van die wet toen zeer veel, ofschoon het later is gebleken, dat er krachtiger maatregelen noodig waren, die eindelijk tot de wet van 6 Maart 1844 hebben geleid. Hoe dit zij, de som, op het budget van Marine te verminderen, werd door de meerderheid in den kabinets-raad op 3 ton gouds bepaald, en de Heer RIJK gaf toe, om dit te doen plaats hebben. Heeft hij wel gedaan met daaraan toe te geven? Had hij niet liever zijn ontslag moeten verzoeken, omdat hij nu niet meer voldoen kon, aan hetgeen hij zich had voorgesteld, aan de verwachting, die men, te regt of te onregte, van hem koesterde. Voor hem ware het zeker beter geweest, voor de Marine meenen wij het te mogen betwijfelen. Daarbij, mogt hij hoofdig zijn, wanneer elk der overige Departementen een offer bragt, dat, in het belang van 's rijks schatkist, zoo dringend werd gevorderd? Men kent de voorliefde, die Koning WILLEM II, een der eerste veldheeren van zijnen tijd, voor het leger had. Van zijne jeugd af, was hij als het ware op het slagveld ontwikkeld; hij was koning, maar ook, in den volsten zin van het woord, krijgsman, en toch werd door Oorlog, het geliefkoosd Departement des Konings, een hoogstbelangrijk offer gebragt. Kon de Marine zich geheel aan een offer van een kwart dier som onttrekken? Men moge het zwakheid noemen, wij laten het aan de beoordeeling van anderen over; wij oordeelen hier niet, wij beschrijven

alléén den gang van zaken, voor zoo ver die op de Marine invloed hebben uitgeoefend.

Den 20sten Mei kwam de wet tot regeling van de finantiën in behandeling, en werd, na verscheidene dagen levendige discussie, op den 27sten Mei afgestemd, ten gevolge waarvan de Minister van Finantiën ROCHUSSEN de portefeuille nederlegde, en door den Heer VAN DER HEIM VAN DUIVENDIJKE voor een' korten tijd werd opgevolgd, die andere finantiëele plannen ontwierp, welke evenmin eene gunstige ontvangst ten deel vielen, zoodat hij reeds den 23sten September aftrad, en door den Heer VAN HALL, destijds Minister van Justitie, werd opgevolgd. Dit had ook invloed op de Marine, daarom wordt het hier vermeld, ofschoon wij ons anders niet hebben voorgenomen, over den gang van zaken bij de regering, in die dagen, te spreken.

Intusschen verdient het hier wel aanhaling, omdat zoo vele bemoeijingen van den Heer RIJK, buiten zijn Departement, als lid van het kabinet, eenen nadeeligen invloed uitoefenden op de zorg, die hij uitsluitend aan zijn Departement had moeten kunnen besteden.

De discussiën over de begrootingswetten namen eenen aanvang in de Tweede Kamer der Staten-Generaal op den 26sten September 1843. De Minister van Finantiën, de Heer VAN HALL, hield eene uitgebreide rede, om den stand van zaken aan de wetgeving te doen kennen. De stemming van de Tweede Kamer scheen echter zeer ongunstig, en niettegenstaande er vermindering op alle de hoofdstukken was gebragt, scheen er zich toch eene stelselmatige oppositie te hebben gevormd, en vele leden deden kennelijk het voornemen blijken, alles, om staatkundige redenen, onvoorwaardelijk af te stemmen. Na twee dagen, morgen- en avondzittingen, ging men over tot het 1e Hoofdstuk, dat, geheel op grondwettige bepalingen berustende, gewoonlijk met algemeene stemmen wordt aangenomen. Thans echter was het slechts met 32 tegen 24

stemmen, doch daarmede het beginsel, dat ook de verdere hoofdstukken in behandeling zouden worden gebragt, aangenomen. Het IIe Hoofdstuk werd den volgenden dag, met 33 tegen 22 stemmen, verworpen; bij het IIIe hoofdstuk, *Buitenlandsche Zaken*, namen de zaken een' gunstigen keer; het werd met 34 tegen 19 stemmen aangenomen. Vele van de leden der Kamer, die vroeger gezegd hadden, alles te zullen afstemmen, zeiden nu, dat zij de volgende hoofdstukken slechts zouden bestrijden, naarmate die hen daartoe termen zouden opleveren. Het gevolg hiervan was, dat ook het IVe Hoofdstuk, *Justitie*, met 36 tegen 19 stemmen, werd aangenomen; en het Ve Hoofdstuk, *Binnenlandsche Zaken*, waar zoo vele bezwaren tegen waren geopperd, dat men algemeen dacht, dat er geen kans voor aanneming was, had 30 stemmen voor en 25 tegen.

Den 3den October kwam het VIe Hoofdstuk, *Hervormde Eeredienst*, in behandeling; de discussiën daarover duurden niet minder dan vier uren, en het werd met 41 tegen 15 stemmen aangenomen. Het VIIe Hoofdstuk, *R. C. Eeredienst*, liep in een half uur af, met 50 voor en 6 stemmen tegen; en ofschoon het reeds over half vier ure was, ging men over tot de behandeling van het VIIIe Hoofdstuk, *Marine*.

Na zoo uitvoerige mededeelingen, als door den Minister van Marine gedaan waren, zoo in de beantwoording van het voorloopig verslag, als in de mededeeling in comité-generaal, vroeger hierin opgenomen, en waarop geene nadere explicatie was gevraagd; had het hoofd van dat Departement zich toch wel mogen vleijen, dat, wanneer er nog bedenkingen waren, men hem die zoude hebben doen kennen; ten minste dat, wanneer men, gedurende vier uren, redevoeringen had gehouden over het Departement van Hervormde Eeredienst, waar het alleen het belang van eenige Predikanten van de Waalsche Kerk gold, men aan

een zoo gewigtig Departement als dat van Marine, vooral nu het voor het eerst werd voorgedragen door een' nieuwen Minister, die zooveel blijken had ontvangen van persoonlijke hoogachting en vertrouwen van een groot gedeelte der leden van de Tweede Kamer, wel eenig gezet onderzoek zou zijn waardig gekeurd. Maar neen, slechts één redenaar had zich doen inschrijven, waarover nader. Enkele aanmerkingen werden er nog gemaakt, en de slotsom was, dat de behandeling van dit hoofdstuk binnen een half uur afliep, en dat het met 34 tegen 22 werd afgestemd; en dit in eene kamer van Nederlandsche vertegenwoordigers, waar men telkens van belangstelling in de Marine hoorde gewagen, waar men de namen van DE RUYTER en TROMP zoo dikwerf hoorde weergalmen!

De Minister had zich voorbereid om op alle punten te kunnen antwoorden, en echter werd hem niets gevraagd. Dit was nu die hooggeroemde belangstelling in de Marine.

De ingeschreven redenaar, anders altoos zeer scherpzinnig en hooggeacht bij den Minister, sloeg op het oude aanbeeld, de kostbare administratie, en de noodzakelijkheid van de afschaffing niet van één, maar van eenige werven.

Tot staving van zijn beweren, dat men voormaals veel meer en met een minder budget voor de Marine gedaan had, meende Z. E. M. dat het voldoende zou wezen naar de begrootingen van 1805 en 1806 te verwijzen.

In 1805, zeide de spreker, beliep het cijfer der begrooting voor Marine bijkans vier millioen; door middel dier gelden voorzag men in den aanbouw van een schip van linie, een en een half fregat en een half adviesjagt; in het onderhoud van 15 linieschepen, 19 fregatten en 10 adviesjagten, en in de bezoldiging van 2840 matrozen.

In het volgende jaar beliepen de gewone kosten der zeemagt twee en een derde millioen, waarmede weder hetzelfde getal zeelieden onderhouden werd, bovendien twee en een derde millioen voor den gewonen aanbouw van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

schepen, bestaande in 2 linieschepen, 2 fregatten en 1 korvet, en 180,000 gulden administratiekosten, dus vier en twee derde millioen, en dat men thans met eene begrooting van $5\frac{1}{2}$ millioen, die met de koloniale bijdragen tot 7 millioen klimt, niet genoeg deed, enz.

Kortom, Z. E. M. zou tegen de begrooting stemmen, zoo als dan ook geschied is, ofschoon, zoo als hierachter blijken zal, de Minister Z. E. M. aantoonde, dat Z. E. zich in de door hem aangehaalde begrootingen vele millioenen vergist had. Hij had er nog kunnen bijvoegen eenige tonnen bij de aanhaling van de thans loopende, die, als men de koloniale bijdragen er bij neemt, $6\frac{1}{4}$ millioen is, en $3\frac{1}{2}$ ton aan pensioenen, dus alles te zamen nog geen 6,700,000 en derhalve geen 7 millioen.

Na dezen trad een ander redenaar op, die in een paar woorden zeide niet tot de behandeling van dit hoofdstuk voorbereid te zijn, doch dat hij het gevoelen van den vorigen spreker deelde (vermoedelijk gemakshalve).

Een derde zeide, dat de toestand onzer geldmiddelen zoodanig was, dat de Kamer deze begrooting niet mogt aannemen.

Een vierde, dat hij dit hoofdstuk afstemmen zou, niet over de zaak zou uitweiden, maar alleen acte nemen van het gezegde door den Minister in Comité-Generaal, dat er door de afschaffing van een der etablissementen, één fregat meer in zee zou kunnen worden gezonden.

Een vijfde was gunstiger gestemd, doch meende in de nu voorliggende begrooting eene vermindering van 900 man bij de eerst ingediende op te merken.

Alle deze redevoeringen, of eigenlijk alleen die van den eersten spreker kan dien naam dragen, waren in minder dan een kwartier afgeloopen, en daar niemand meer verlangde het woord te voeren over dit hoofdstuk, werd het door den Voorzitter aan den Minister van Marine gegeven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Met zoo weinig bedenkingen als er gemaakt waren, wist hij ter naauwernood wat te antwoorden.

Hij deed in de eerste plaats opmerken, dat toen reeds door hem op het personeel der administratie 53,000 gulden bezuinigd was, op de werkvolken 179,000, en op de jagten en werkvaartuigen 29,000 gulden.

De Minister had, onder alle stukken waarvan hij zich voorzien had, om tot alle inlichtingen die hem zouden gevraagd worden, gereed te zijn, gelukkig ook de officieele opgaven der begrootingen van vroegere jaren voor zich, en daaronder ook van die jaren door den eersten spreker aangehaald, zoodat hij onmiddellijk hierop kon antwoorden, en aan dien spreker, die vermeend had uit de door hem aangewezen cijfers alles afdoende bewijzen konden worden ontleend, aantoonen, dat Z. E. M. zich deerlijk bedrogen had.

Hij bewees dit door te doen opmerken, dat er in de aangehaalde jaren, gewone en buitengewone begrootingen bestonden, dat in 1805 de buitengewone begrooting negen millioen was, zoodat in dat jaar niet vier, zoo als door den redenaar gezegd was, maar twaalf millioen en zeven maal honderd duizend gulden voor de Marine was gegeven.

En dat in 1806 de gewone en buitengewone begrootingen voor Marine zestien millioen bedragen hebben, en niet vier en een derde millioen, zoo als door den redenaar was gezegd.

De Minister bood den leden der vergadering aan, om zich hiervan te overtuigen, door inzage van de voor hem liggende officieele bescheiden.

Hij toonde vervolgens de dwaling aan van hen, die meenden, dat op deze begrooting 900 koppen minder dan op de vorige zouden zijn gebragt, en trad in nog vele bijzonderheden, die wij, om niet te langwijlig te worden, hier niet zullen opnemen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De eerste spreker antwoordde kortelijk, dat, zoo de cijfers door Z. E. opgegeven, niet ten volle overeenstemden met die van den Minister, (een zachte uitdrukking wanneer men 12 in plaats van 4, en 16 in plaats van $4\frac{3}{4}$ millioenen kan stellen,) dit verschil welligt daaraan te wijten zou zijn, dat de spreker zich meer bijzonder had bezig gehouden met hetgeen in de gewone begrootingen voorkwam. Even of het eenig verschil maakte onder welke benaming het geld gegeven wordt.

Daar het meestal gebruikelijk is, dat de Minister het laatst het woord voert, meende hij, dat nu de discussiën zouden zijn afgeloopen, maar een der redenaars, die de vierde gesproken had, dacht er anders over. Hij, rijk begaafd, met de parlementaire taktiek wel bekend, en zeker een der welsprekendste leden van de Kamer, een der Afgevaardigden uit *Gelderland*, wist wel, dat de laatste woorden indruk maken, en nam daarom nogmaals het woord, niettegenstaande de vermoeidheid, en men mag zeggen, de verveling op de gezigten van het grootste gedeelte der E. M. H. te lezen was. Hoogstwaarschijnlijk heeft die rijk begaafde redenaar, door eene regtsgeleerde spitsvindigheid, nog vele wijfelenden overgehaald, om het budget van Marine te doen vallen.

Hij zeide, na eene zeer vleijende voorafspraak, die de pil moest vergulden, die Z. E. M. later aan den Minister toediende;

dat hij den Minister dankte voor het oogpunt, waaruit hij het verlangen tot afschaffing van 's rijks werven heeft beschouwd; de leden der Kamer hebben nu, tot aandrang van dat verlangen, zich niet meer op onbekende schrijvers te beroepen. Het was volgens den spreker slechts in de toepassing van een beginsel, dat er verschil van gevoelen tusschen den Minister en de Kamer bestond; de Minister had erkend, dat, indien de werven niet bestonden, hij die niet op eene zoo ruime schaal zou daarstellen. Alleen de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

weerzin, om het bestaande te vernietigen, gevoegd bij de beschouwing van het nadeel, dat daardoor aan bijzondere personen zou worden berokkend, hielden hem van eene inkrimping terug.

Verder, dat dien ten gevolge de Kamer, door eene weigering dezer begrooting, aan den Minister de zedelijke kracht moest geven, om tot een besluit te komen, dat hem zoo veel kosten moet. De spreker roept hiertegen des Ministers eigen gezag in.

Deze gevoelde al het gevaarlijke, dat er voor hem, in deze fijne wending, aan de zaak gegeven, gelegen was, en wilde dadelijk en krachtig daarop antwoorden of verzoeken, bij het reeds zoo ver gevorderd uur, om de verdere behandeling van de zaak tot eene avondzitting te verdagen. Zijne ambtgenooten en eenige der welgezinde leden van de Kamer raadden hem dit echter af, en verzekerden hem, dat zijne begrooting met eene groote meerderheid zou doorgaan.

Hij zweeg in dat vertrouwen, in stede van aan zijne betere overtuiging toe te geven. Men ging tot de stemming over, de uitkomst is bekend. Het hoofdstuk Marine werd met 34 tegen 22 stemmen verworpen.

Al wat wij hier beschreven hebben, liep binnen een half uur af, en kan ten blijke strekken, hoe luchtig men over het geheele hoofdstuk is heen geloopen, en wat er van is, wanneer men het wil doen gelden, dat de vertegenwoordiging nog altoos een bijzonder belang in de Marine stelde.

De afloop van de zaak scheen intusschen de Leden van de Kamer, zelfs de afstemmende, evenzeer te verwonderen, als den Minister, die echter moeite had om zijne verontwaardiging te bedwingen. Vele leden wilden nog met den Minister in gesprek treden, om hem hunne betuigingen van achting en vertrouwen te hernieuwen. Hij gevoelde echter weinig lust die schoone toespraken aan te hooren, en begaf zich naar den Koning

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

om Z. M. zijn ontslag als Minister te vragen. Hij vond echter den Koning niet aan het paleis, en werd eerst den volgenden dag ontvangen.

Alvorens geheel van dit onderwerp af te stappen, moeten wij toch vragen, of de uitlegging door het lid uit *Gelderland* aan 's Ministers woorden gegeven, toepassing had kunnen vinden, wanneer men niet, verminkte zinsneden, in plaats van die in hun geheel, gebezigd had?

In de mededeeling, in comité-generaal, zeide de Minister, dat, zoo hij de Marine op nieuw had te scheppen, hij niet alles op eene zoo ruime schaal zou daarstellen; doch dat de etablissementen nu eenmaal bestaan, dat zij ten koste van millioenen schats zijn daargesteld, en de afschaffing van een gedeelte daarvan zeker geene voordeelen zou opleveren, eenigzins opwegende tegen derzelver gemis bij onvoorziene en altoos mogelijke omstandigheden.

En later, in die zelfde mededeeling: Dat de Minister het gevoelen van de noodzakelijkheid van de afschaffing van een of meer onzer maritieme etablissementen geenszins deelt. Wel wilde hij bekennen, dat, bestonden al deze etablissementen niet, hij het geenszins doelmatig zou keuren, daarvan zoo vele en op eene zoo groote schaal aan te leggen; doch nu bestaan zij, kunnen met betrekkelijk geringe kosten onderhouden worden, hebben allen hunne eigene voordeelen, en, zoo al niet dadelijk, kan de tijd nog aanbreken, waarin, door het nut dat zij kunnen aanbrengen, de uitgaven voor hun onderhoud tienvoudig zullen worden opgewogen.

En in zijne rede bij het behandelen van de begrooting in de Tweede Kamer:

Zoo de Minister RIJK werkelijk overtuigd ware, dat dit waarlijk eene belangrijke bezuiniging zou te weeg brengen, en dat daardoor 's lands dienst niet zou lijden, zoude hij er niet voor vreezen, om van de etablissementen één af te schaffen. Maar nu, met de overtuiging, dat het

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

weinig bezuinigen zou, dat de dienst er niet bij zou winnen, om het aantal ongelukkigen, die van brood beroofd zijn, te vermeerderen, dat strijdt tegen zijne beginselen. Alleen, en dat worde hier herhaald, het uitzigt op wezenlijk voordeel voor het Vaderland, zou hem daarover kunnen doen heenstappen; maar wanneer men, zonder nadeel voor de dienst, pligt met menschelijkheid vereenigen kan, dan is dit zijne leus.

Maar men nam alleen de woorden over, de Minister heeft gezegd: » bestonden de werven niet, hij zou ze niet op eene zoo ruime schaal doen aanleggen," en deed het voorkomen, of men hem eene dienst wilde bewijzen, door hem, door afstemming van zijne begrooting, de zedelijke kracht te geven, om iets te doen, waartegen hij zoo krachtig gepleit heeft.

Ware hij van het nut en de doelmatigheid van den verlangden maatregel overtuigd geweest, hij zou de zedelijke kracht wel in zich zelven, zonder hulp van buiten, gevonden hebben. De Minister had, met evenveel grond, den geachten spreker uit *Gelderland* kunnen vragen, of, ingeval iemand zeide: » zoo de stad *Arnhem* niet bestond, ik zou ze niet laten bouwen," Z. E. M. daaruit de gevolgtrekking zou afleiden, dat dit den wensch tot slooping der stad zou inhouden.

De Minister woonde de avondzitting van den dag, dat voormiddags Marine afgestemd was, bij, waarin over het volgend Hoofdstuk, Finantiën, werd gehandeld. Een groot aantal leden spraken hem aan, om hun leedwezen te betuigen over hetgeen in de morgenzitting was gebeurd; zeggende, dat het geen gebrek aan vertrouwen, maar een toevallige loop van omstandigheden was. Zij verzekerden hem op nieuw van hunne persoonlijke hoogachting, en zeiden hem, toch vooral de portefeuille niet neder te leggen, omdat zij er den hoogsten prijs op stelden, dat hij met de leiding van het Departement van Marine belast

zou blijven. Dit was niet alleen het geval bij persoonlijke toespraak, maar vele leden namen dit in hunne redevoeringen op, ofschoon er niet meer van Marine sprake was. In die avondzitting werd het Hoofdst. IX A met 42 tegen 14 stemmen aangenomen, en IX B (Financiën) begonnen, doch eerst den volgenden dag ten einde gebragt, en met 32 tegen 25 verworpen. Dit Hoofdstuk wist men vooraf, dat afgestemd zou worden; dus maakte het weinig indruk, en vergemakkelijkte het doorgaan der anderen.

Des voormiddags werd de Minister van Marine bij den Koning ontvangen en had Z. M. het verlangen te kennen gegeven, de portefeuille neder te leggen. Doch Z. M. wilde hiervan volstrekt niet hooren, en wist den Minister, met de aan H. D. eigene hartelijkheid en betuiging van vertrouwen, dat door het gebeurde in niets geschokt was, over te halen, van dat voornemen af te zien; ofschoon, zoo als reeds vroeger is gezegd, de ambitie van den Minister voor zijne taak, door deze in het openbaar geleden nederlaag, zoodanig was geschokt, dat hij er zich nimmer geheel van heeft kunnen herstellen. Op den zelfden dag werd, voor en na den middag, het budget van oorlog behandeld. Men had zich zoodanig over het hooge cijfer daarvan uitgelaten, dat het algemeen gevoelen was, dit nimmer zou doorgaan. Intusschen was men over Marine zoo ligtvaardig heengeloopen; over Oorlog voerden niet minder dan 25 redenaars het woord, en daaronder 15 vóór; terwijl bij Marine geen enkel lid vóór had gesproken; en het einde was dan ook, dat dit hoofdstuk, waarover, zoo in als buiten de Kamer, zoo luide kreten waren aangeheven, toen het op stemmen aankwam, met 44 tegen 13 stemmen werd aangenomen. Het XI^{de} Hoofdstuk viel den volgenden dag een even gunstig lot ten deel, met 48 tegen 8 stemmen.

De begrooting van Marine kwam dus terug. De Minister bewerkte die dadelijk op nieuw; dit was spoedig gereed en

de nieuwe begrooting bij de Kamer ingediend. Den 9den December kwam het voorloopig verslag van de Tweede Kamer, en den 21sten werd de begrooting aangenomen met 44 tegen 7 stemmen.

Wij hebben gemeend, het voorgevallene bij deze eerste begrooting van den Heer RIJK omstandig te moeten toelichten, omdat zulks eenen wezenlijken invloed op den gang van zaken bij de Marine heeft uitgeoefend. Over de latere beloven wij niet omslagtig te zullen zijn; maar wij mogen hier toch niet afstappen, zonder de vraag: of, wanneer er in de Kamer deskundigen waren geweest; of, wanneer men zich de moeite had willen geven, de in comité-generaal gedane mededeeling te lezen, dat toch gemakkelijk was, daar deze gedrukt en aan de leden was rondgezonden; of men daaruit niet het geheele stelsel, voor de Marine aangenomen, had kunnen zien, zoo als het nu in de eerste afdeeling van dit schrijven is uiteengezet.

In het laatst van dit jaar werd aan een aantal vlag- en hoofd-officieren pensioen verleend, waardoor er eene belangrijke promotie kon plaats hebben, en het korps zeeofficieren op de bepaalde sterkte kon worden gebragt. Het jaar 1843 liep niet ten einde zonder eene gebeurtenis, die vermelding verdient. In het laatst van December werd de tijding ontvangen van het overlijden van Z. M. WILLEM I, *Graaf van Nassau*. Twee rijks stoomschepen werden in allerijl naar *Hamburg* gezonden, om het stoffelijk overschot af te halen, en kwamen, weinige dagen daarna, terug.

In het jaar 1844 ondervond de Minister RIJK zware huisselijke rampen. Op den 8sten Januarij brandde dat gedeelte van het Ministerie van Marine af, dat door hem bewoond werd, en verloor hij in weinige uren alles, wat hij in zijn geheele leven had bijeen gezameld. Dit drukte hem zwaar, doch echter niet ter neder, en de gang van

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

zaken bij de Marine heeft daardoor dan ook niet geleden; maar weinige maanden daarna trof hem de harde slag, dat hij zijne oudste dochter, sedert 9 jaren gelukkig gehuwd, verloor. Tegen deze ramp was hij niet bestand. Dit drukte hem zeer zwaar, en ofschoon het waar is, dat geene huisselijke aangelegenheden invloed op de dienst mogen uitoefenen, laat het zich toch ligt verklaren, dat de geest tot arbeid en voortvarendheid daardoor zeer werd geschokt; en dat sommige zaken tot rijpheid zijn gekomen, later dan in gewone omstandigheden het geval zou zijn geweest. Bovendien vele staatkundige aangelegenheden, die eigenlijk met het Departement van Marine niets gemeen hadden, namen een groot gedeelte van den tijd weg, die uitsluitend aan de Marine had moeten worden besteed.

Den 8sten Mei brak er een brand uit op de werf te *Amsterdam*, die de noodlottigste gevolgen had kunnen hebben; doch dien men gelukkig meester werd, en zich nu bepaalde tot het vernielen van een gedeelte der groote smederij. Reeds was de brand overgeslagen tot een der op de helling staande fregatten, gereed om af te loopen; doch men bluschte den brand in tijds. De Heer RIJK, zich dadelijk naar *Amsterdam* begeven hebbende, zag op de plaats, hoe gevaarlijk het was, al het materieel in één etablissement te vereenigen. Met sterken wind en eenen brand als deze, kon men in eens genoegzaam alles verliezen; dat het geval niet is, wanneer het materieel over verschillende etablissementen is verdeeld. Hoe dit zij, deze brand veroorzaakte, tot herbouwing van het vernielde, eene niet onbelangrijke uitgave, die alweder uit het zoo zeer besnoeide budget van Marine, moest worden gevonden. Welke bewegingen er met de active zeemagt dit jaar plaats hadden, is reeds in de eerste afdeeling gezegd; doch, dat men evenwel, ook bij geheel onverwachte voorvallen, niet onvoorbereid was, moge daaruit blijken,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dat, toen den 30sten Mei, Z. M. de Keizer van *Rusland* onverwachts hier te lande aankwam, om naar *Londen* over te steken, één dag daarna vijf stoom-oorlogschepen op de reede van *Hellevoetsluis* vereenigd waren, waarvan er drie werden gebezigd, om den Keizer en zijn gevolg naar *Engeland* over te brengen. De volmaakte orde waarin alle schepen zich bevonden, zoowel als die, welke het exercitie-eskader uitmaakten, getuigde voortdurend van den ijver en ambitie van kommandanten en officieren, even als het goede voorkomen der equipagiën, (niettegenstaande er aanvankelijk zeer vele onbevarenen bij waren,) van den goeden aanleg van onzen landaard voor den zeemanstand.

In Junij werd er weder eenen aanvang gemaakt met het opmaken eener tweejarige begrooting, voor 1846-47. Men bepaalde zich nu tot het verminderde cijfer van de twee vorige jaren; maar de kreet van bezuiniging bleef altoos aanhouden, zoo in de Staten-Generaal als in den raad van Ministers, en aan vermeerdering van uitgaven voor de Marine viel niet te denken. En toch verminderde de activiteit niet, en bleef men voortgaan de magazijnen te voorzien. De nieuwe organisatie der werven was tot stand gebragt, en de gunstige uitkomsten daarvan deden zich spoedig gevoelen. En toch, het bleef courant-artikelen en brochures regenen; daaraan behoefde men zich wel niet te storen; maar het werkt altoos op de publieke opinie, vooral over zaken, waarvan de meesten zoo weinig kennis hebben. Het is de lust, om altijd het kwade, eer dan het goede aan te nemen, en de gewoonte, om liever naamlooze schrijvers te gelooven dan de opgaven van een' Minister, tegen wien men geene andere reden van wantrouwen kan inbrengen, dan alléén, dat hij Minister is.

Intusschen, ook bij deze begrooting namen de zaken weder een' ongunstigen keer voor de Marine, zoo als later zal blijken; alsook dat het des Ministers schuld niet was, dat er op nieuw eene vermindering werd gebragt, dat hij

daartegen met volharding heeft gestreden, doch hij in den raad van Ministers geen' steun vond, dat de Minister van Finantiën met geene ongedekte begrooting kon optreden, en de Minister van Marine, bij het behandelen dezer begrooting, door een langdurig lijden aan het podagra genoodzaakt zijnde de kamer te houden, met brieven de zaken moest behandelen, en zijn budget niet zoo krachtdadig kon verdedigen, als hij in persoon had kunnen doen. Een, voor de Marine welgezind, lid der Tweede Kamer heeft eens bij de beraadslagingen over de Marine-begrooting gezegd: dat de Minister minder pal gestaan had in den raad van Ministers, dan op het halfdek van zijn schip; maar hij wist niet, hoe krachtig de Minister zich tegen het op nieuw besnoeijen van zijn budget had verzet, en welke dringende omstandigheden hem genoodzaakt hebben, zich eindelijk daaraan te onderwerpen, ofschoon het hem moedeloos maakte, en hij bijna de hoop moest opgeven, om nu nog, met eenige mogelijkheid, aan de verwachtingen te kunnen voldoen.

Het is intusschen niet overbodig hier aan te stippen, hoe het met de begrooting voor dit tweejarig tijdvak is gegaan. Zij was op den gewonen tijd opgemaakt, genoegzaam geheel en al zoo als voor 1844—1845 was toegestaan, inmers wat het eindcijfer betreft; aan het departement van Financiën ingezonden, en in den raad van Ministers behandeld, zonder dat er daar eenige aanmerkingen op waren gemaakt. De Minister moest nu met regt denken, dat er ten minste voor deze begrooting geene moeijelijkheid zou bestaan, doch hoezeer bedroog hij zich. Half October werd hij aangetast door een' aanval van het podegra. Juist in dien tijd ontving hij een briefje van den Minister van Finantiën, hem mededeelende dat, na raming van de middelen, het gebleken was, dat de algemeene begrooting niet kon worden gedekt, ten ware er nog 6 ton op de raming van uitgaven werd ver-

minderd, dat men rekende, Oorlog en Marine daarbij ieder voor 2 ton zouden bijdragen, en het overige op de andere Departementen zouden worden gevonden.

De Minister van Marine antwoordde, dat het op het materieel niet mogelijk was, want dat daarop reeds *f* 175,000 minder dan vroeger was uitgetrokken; dat men de activiteit niet aanmerkelijk kon verminderen, want dat men dit niet verlangde, en het ook strijdig was met 's Ministers overtuiging; dat hij reeds met 5 ton minder dan zijn voorganger genoegzaam dezelfde magt in dienst had, en de geheele koloniale Marine voor zijne rekening had gekregen, waarvan genoegzaam alle vaartuigen oud en vergaan waren, zoodat men binnen een paar jaren het geheele materieel daarvan zou moeten vernieuwen. Hij deed opmerken, dat de handel schreeuwde om uitbreiding van onze kustverlichting, dus dat daarop ook niet meer te bezuinigen viel; dat bij Marine een personeel in dienst was van 6400 militairen, en 2200 werklieden enz. op de werven, zoodat, als men er ambtenaren en geëmploijeerden bijvoegde, het niet verre van de 9000 hoofden was, niet op het papier maar werkelijk aanwezig, en die dus betaald, en wat de zeelieden en mariniers aangaat, ook gekleed en gevoed moeten worden; dat Marine een materieel van 15 millioen had te onderhouden, hetgeen middelbaar in 15 jaren vernieuwd of zoodanig hersteld moet worden, dat het met eene vernieuwing gelijk staat. Doch hij erkende, dat men met geene ongedekte begrooting voor de Staten-Generaal kan komen en verklaarde zich dus bereid, om tot eene noodzakelijke bezuiniging bij te dragen, mits dan pondsponds gewijze over alle Departementen verdeeld. Op die grondslagen alleen was hij bereid mede te werken, maar op andere wijze niet, verkiezende dan liever nu nog met eer de portefeuille neder te leggen, dan het later met oneer te moeten doen.

De Minister van Marine werd door zijne ernstige onge-

steldheid verhinderd den raad van Ministers bij te wonen, om daar voor de belangen van zijn Departement te waken. Een paar dagen na zijn schrijven kreeg hij andermaal een dringend briefje van den Minister van Financiën, kennis gevende, dat Oorlog de verlangde 2 ton zou bezuinigen, dat men nu hoopte, dat Marine het ook zou doen, want dat er groote haast bij was, en verzoekende, daar de Minister van Marine niet kon uitgaan, den Secretaris-Generaal van het Departement bij hem te zenden, ten einde na te gaan, op welke posten nog bezuinigd kon worden. Hiertoe werd magtiging verleend, en eindelijk onder nadere goedkeuring van den Minister van Marine, van *f* 200,000 op *f* 140,000 afgedaald. Daar de Minister van Marine hierop nog niet dadelijk besliste, ontving hij den volgenden dag een briefje, om toch tot een besluit te komen, daar de zaak alleen van Marine afhing en Z. M. teregt ongeduldig werd. De Minister van Marine antwoordde daarop, dat het wel hard was, dat hij de belangen van zijn Departement moest opofferen, om de begrooting te doen sluiten; dat hij, met het geven zijner toestemming eene daad beging, waarover hij lang berouw zou hebben, daar hij hierdoor zijne tot hiertoe bewaarde zelfstandigheid moest opofferen. Hij voegde er bij, dat Marine veelal gebrek had gehad aan iemand, die voor hare belangen pal durfde staan, en dat hij nu het getal dier flaauwhartigen ging vermeerderen. Hij eindigde met het gezegde: »ik zie met treurige gewaarwording mijne op nieuw besnoeide begrooting, en breng het algemeen belang een groot offer." De begrooting werd nu omgewerkt en met *f* 140,000 verminderd.

Intusschen, daar hij vermeende, bij nadere berekening, toen hij eenigzins weêr werken kon, dat de bezuiniging niet billijk over alle Departementen verdeeld was, ontstond hierover eene wisseling van nota's met den tijdelijken Voorzitter van den Ministerraad, waarbij hij verzocht, dat

van zijne bezwaren aanteekening in de notulen van den raad mogt worden gehouden. Hij voegde er bij, dat er nu, na aftrek der pensioenen, geene 5 millioen voor het Departement overbleef; dat er nimmer eene zoo geringe som was toegestaan, dat er sedert de geheele koloniale Marine is bijgekomen, waardoor het budget in *Oost-Indië* met 1 millioen verminderd was, waarvan Marine de last moet dragen, niet alleen zonder eenige tegemoetkoming, maar zelfs met vermindering. Doch de concessie was gedaan, en zoo ontstond de tweede vermindering, die, met de op de vorige begrooting gebragte, *f* 440,000 bedroeg. Voegt men hierbij, dat in 1843—1844 de pensioenen geene *f* 150,000 bedroegen, die thans tot *f* 340,000 waren geklommen, dan maakt dit weder een verschil van bijna 2 ton, met hetgeen voor de eigenlijke Marine kan besteed worden, dus meer dan 6 tonnen gouds, dan toen de Heer RIJK het bestuur aanvaardde. En echter was de active Marine genoegzaam niet verminderd; voor het materieel had men het voordeel, dat vele hoofd-artikelen voor belangrijk mindere prijzen werden ingeschreven dan vroeger, zoodat de aanvulling der magazijnen niet zoo zeer kwam te lijden, als men had gevreesd. Hoe belangrijk de mindere prijzen waren, waarvoor nu de meeste materialen werden aangekocht, in vergelijking met vroeger, moge uit het onderstaande blijken:

Besteede prijzen:

	Van 1830 tot 1833,	In 1844.
voor eikenhout, balken en krommers, dooreen, per cubieke el,	*f* 40	*f* 34.
» gezaagd greenen hout de cub. el	» 35 à 33	» 34 à 29.
» staafijzer per 100 Ned. pond,	» 25 à 20	» 12 à 10.
» staaf- en bladkoper, per 100 Ned. »	» 160 à 150	» 120.
» hennip (inlandsche,) per 100 Ned. »	» 50	» 39.

	1830—1833.	In 1844.
voor Oostzeesche hennip, per 150 Ned. pond	*f* 60	*f* 55.
» ijzeren waterkisten, per 100 Ned. »	» 45 à 40	» 27.
» ankers, voor fregatten, per 100 Ned. »	» 75 à 70	» 58.
» kabelkettingen gemidd., per 100 Ned. »	» 38 à 35	» 18 à 15.

De begrooting van Marine nu, van 1846 en 1847, op *f* 5,296,732.75 vastgesteld zijnde, werd met de andere hoofdstukken, na bij den Raad van State te zijn onderzocht, aan de Tweede Kamer ingediend.

Den 30sten April 1845 kwam het zeer uitgebreid voorloopig verslag van de Kamer, en werd daarop punt voor punt op den 9den Mei geantwoord. Bij die beantwoording werd sub. A overgelegd, eene vergelijking der administratiekosten, percentsgewijze berekend, tusschen *Nederland*, *Engeland* en *Noord-Amerika*, en daarbij aangetoond, dat in *Nederland* minder aan administratiekosten dan in die landen betaald werd; alsook

Aanwijzing van de verschillen tusschen de begrooting van 1843 en de thans aangebodene, waaruit bleek, dat nu minder aangevraagd werd dan destijds, voor administratiekosten, ... *f* 88,110,
's rijks werven, ... » 253,000,
jagten en werkvaartuigen, ... » 32,514,
terwijl het eindcijfer eene vermindering had ondergaan van *f* 462,856.

Sub. C; een staat van de schepen en bemanning, waarop de begrooting voor 1844—1845 geraamd was.

Sub. D; een soortgelijke staat voor 1846—1847.

Sub. E; een staat van hetgeen op 1 Mei 1845 werkelijk in dienst was, ten blijke dat aan het toegezegde bij de begrooting allezins is voldaan.

Sub. F; een staat van het getal en kaliber der stukken

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

geschut, waarmede de in dienst zijnde schepen zijn gewapend, waaruit blijkt, dat, zoo al het getal stukken eenigzins is verminderd, het getal der zware kalibers in evenredigheid is toegenomen.

Sub. G; een staat van den voorraad in de magazijnen, ten blijke, dat het materieel sedert de vroegere begrooting niet onaanzienlijk is toegenomen.

Sub. H en I; staat, van de schepen in aanbouw, en waarop ook werd aangetoond hoedanig het met de vermeerdering van stoomschepen gesteld is.

Sub. K; staat aanwijzende den toestand der algemeene loodskas op den 1sten Januarij 1845.

Door alle deze inlichtingen bleef de Minister zijn beginsel getrouw, om niets, wat zijn Departement betrof, aan de kennis van de Staten-Generaal te onthouden. Steeds is men daarmede voortgegaan, en al wat tot een duidelijk overzigt van den stand van zaken dienen kon, is gereedelijk aan de Kamers medegedeeld; maar welk nut heeft het aan de Marine gedaan?

Het algemeen verslag der Tweede Kamer op deze begrooting, was even kort, als het voorloopig verslag uitgebreid was geweest. Weldra werd de algemeene begrooting in behandeling genomen, en het VIIIe Hoofdstuk, *Marine*, op den 20sten Junij, met 40 tegen 14 stemmen aangenomen. Hierbij moet worden opgemerkt, dat de tegenstemmende leden, meest allen behoorden tot de zich toen gevormd hebbende stelselmatige oppositie, die besloten had, om geene andere dan staatkundige redenen, alles af te stemmen, en die dan ook de eersten waren, om den Minister bij het aannemen zijner begrooting geluk te wenschen, met de betuiging van hunne achting voor en vertrouwen op hem; van deze zijde had hij dus alle redenen om tevreden te zijn. Maar het was toch niet te veranderen, dat hij met een zoo zeer verminderd budget, met geene mogelijkheid eenige uitbreiding aan de active Marine kon ge-

ven, noch geheele uitvoering aan het stelsel, door hem bij de aanvaarding zijner betrekking aangenomen.

Het begin van 1846 liet zich eenigzins gunstiger aanzien. De wet van 6 Maart 1844, betrekkelijk de vrijwillige leening, was met eenen gelukkigen uitslag bekroond. Zij had de geraamde 127 millioen opgebragt; alle de finantiëele operatiën, waarvan deze wet de grondslag was, waren ten einde gebragt; de nonvaleurs, waarop men gerekend had, waren veel minder dan men had gedacht. Kortom, de Minister van Finantiën hing zelfs een zeer gunstig tafereel op van den staat van 's lands geldmiddelen; en de Minister van Marine dacht, dat nu het oogenblik gekomen was, om het verloren terrein te herwinnen, en zijne begrooting terug te brengen tot het cijfer, waarop die was toen hij het bestuur aanvaardde. Ten dien einde schreef hij op den 29sten Januarij aan den Koning, ter begeleiding van een wets-ontwerp tot supletoire begrooting over 1846 en 1847, ten bedrage van *f* 450,000, om het eindcijfer alzoo terug te brengen tot hetgeen de begrooting voor 1842 en 1843 was. In dien brief zeide hij, dat hij bij het aanvaarden zijner betrekking den verachterden toestand der Marine zeer wel kende, dat hij wist, hoezeer alle onze maritime etablissementen deerlijk verminderd, onze magazijnen onvoorzien, den bouw der groote schepen ten achteren was, en de noodzakelijke aanbouw van een aantal kleine vaartuigen, ten gevolge der suppressie van de koloniale Marine, tot groote kosten zou leiden. Dat hij dus vooraf wel had kunnen berekenen, hoe moeijelijk het voor hem worden moest, om slechts eenigzins aan de verwachtingen, die men van hem koesterde, te kunnen voldoen. Hij wees daarbij op de termen zijner aanstelling, waarin gewaagd wordt van de bij herhaling aan de Staten-Generaal gedane toezegging, dat de administratieve uitgaven bij het Departement van Marine, vooral die der werven, zouden worden vermin-

derd, ten einde, zonder verhooging van het totale cijfer, eene uitbreiding te kunnen geven aan de actieve zeemagt. Dat hij destijds wel wist, dat de besparingen op administratie en werven belangrijk konden wezen, zoo als nu door eene meer dan driejarige ondervinding genoegzaam was gestaafd, want dat de *zes* tonnen gouds, die voor de eigenlijke Marine thans minder dan in 1842—1843 werden besteed, konden getuigen, hoe zeer hij zich beijverd had, aan dat gedeelte van zijnen lastbrief te voldoen; maar ook, dat het aan Z. M. bekend was, door welken onvoorzienen zamenloop van omstandigheden hij aan het tweede gedeelte van dien lastbrief, uitbreiding der activiteit zonder verhooging van eindcijfer, niet heeft kunnen voldoen, en het echter ook dit gedeelte was, dat herhaaldelijk in de Tweede Kamer der Staten-Generaal was toegezegd, en waarop de wetgeving nog bij voortduring bleef aandringen.

Hij deed verder opmerken, dat de eerste door hem opgemaakte begrooting, van 1844—45, nagenoeg het zelfde eindcijfer had, als voor de Marine was bepaald, toen hij de leiding van het Departement aanvaardde; dat toen echter noodzakelijk gekeurde algemeene bezuiniging, door den toestand van 's rijks financiën gebiedend gevorderd, ook voor Marine dwong tot eene vermindering van 3 ton gouds, en dat, toen 2 jaren later de begrooting voor 1846—47 werd ingediend, ofschoon de vrijwillige leening van 127 millioen toen was afgeloopen, en de conversie van een gedeelte der staatsschuld genoegzaam verzekerd, er een nieuw offer van de Marine gevorderd werd van $1\frac{1}{3}$ ton gouds, zoodat, ongerekend het meerdere, dat nu in 1846 aan pensioenen moest worden betaald, het eindcijfer voor Marine met *f* 450,000 verminderd was, die, volgens de letter van Z. M. besluit, tot uitbreiding der active Marine had moeten worden aangewend. Dat met dit verminderd cijfer, het niet mogelijk is te voldoen aan Z. M. boven

uitgedrukte bedoelingen in het belang der dienst, van handel en scheepvaart en van onze onschatbare Koloniën. Dat hij Minister zich daaraan dus niet mogt onderwerpen, zonder eene ernstige poging tot herstel aan te wenden, daar thans 's rijks finantiën, dank zij de aangewende maatregelen, op eenen ordelijken voet zijn gebragt; dat bovendien, bij de laatst ingediende begrooting, voor het VIII° hoofdstuk, de bepaalde toezegging is gedaan, dat bij suppletoire begrooting nader op dat hoofdstuk, Marine, zou worden teruggekomen, zoodra de gelden zulks zouden toelaten. Dat het van te meer belang was, daaraan alsnu gevolg te geven, wijl de belangrijke uitbreiding van de stoomvaart in andere landen, voornamelijk *Engeland* en *Frankrijk*, en de noodzakelijkheid, om daarin onzerzijds niet geheel ten achteren te blijven, en in evenredigheid van onze meer beperkte middelen, eenigzins gelijken tred te houden, zich heeft gevoegd bij de behoefte, die er reeds bestond, aan het herstel van onze, helaas! zoo verminderde zeemagt. Dat eene nieuwe onvoorziene uitgaaf daarbij is gekomen, namelijk de noodzakelijke vernieuwing van de groote zeedoksluis te *Vlissingen*; want dat men, zonder die zoo dringend gevorderde vernieuwing gevaar loopt het geheele etablissement aldaar, waaraan zooveel schatten besteed zijn, te zien vervallen. Hij verzocht Z. M. eerbiedig, dat het daarbij gevoegde ontwerp van wet, met memorie van toelichting, mogt worden gebragt in den raad van Ministers, om later, na daarop den Raad van State te hebben gehoord, aan de Staten-Generaal te worden onderworpen. Hij meende hierop even eerbiedig als ernstig te moeten blijven aandringen, daar zelfs, al zou dit voorstel bij de wetgeving geen bijval vinden, en worden afgestemd, of slechts voor een gedeelte aangenomen (want de vernieuwing van de sluis te *Vlissingen* was onvermijdelijk), hij het dan nog noodzakelijk beschouwde, dat het voorstel voor de wetgeving werd ge-

bragt. Immers, men heeft daar zoo onophoudelijk op de uitbreiding der zeemagt aangedrongen; de regering heeft zulks zoo herhaaldelijk toegezegd, zoodat men rekenen kon, het oogenblik daar te zijn, om de opregtheid dier gevoelens van de wetgeving ter toetse te brengen. Hij sloot met de opmerking, dat, zoo het voorstel aangenomen werd, de tijd zou leeren, er eene belangrijke verbetering was tot stand gebragt; en werd het verworpen, dat er dan een einde zou komen aan die telkens terugkeerende wenschen en betoogen, der noodzakelijkheid van de uitbreiding der Marine, en dat hij Minister, door het afstemmen dezer wet, dan geene aanleiding behoefde te vinden, Z. M. te moeten verzoeken, hem van het verder beheer der Marine te moeten ontslaan. Want dat het dan zal blijken, dat het geroep, ten voordeele onzer Marine, niets was dan ijdele klanken, en hij zich dus zal kunnen bepalen, tot de daarstelling van datgene, wat met het beperkte cijfer der begrooting mogelijk is.

Wij zijn breedvoerig geweest in het mededeelen van dit schrijven; wij zullen het minder zijn omtrent het wetsontwerp, waarbij voornamelijk werd opgegeven, dat het doel was de buitengewone bestelling van twee stellen stoommachines van 220 paardenkracht en de aankoop van constructie-hout voor het materieel, voor de vernieuwing der sluis te *Vlissingen*; en tot het in dienst stellen van een fregat 2e kl., bemand met 300 koppen, boven die in dienst waren, tot het doen van kruistogten, oefening van officieren, equipagiën, en om te worden gezonden tot het vertoonen van de vlag, daar waar het noodig werd gekeurd.

De memorie van toelichting was zeer uitgebreid; wij zullen er eenige punten uit aanstippen, namelijk: dat de begrooting voor Marine, voor 1842—1843, jaarlijks bepaald was op . . . . . *f* 5,759,588.86
waaronder aan pensioenen en afloopende betalingen, ... » 149,394.—
zoodat er overbleef, ... *f* 5,610,194.86.

Die voor 1844—1845 werd bepaald,
voor 1844, op . . . . . *f* 5,447,141.75
waaronder voor pensioenen en afloopende
betalingen, ... » 352,823.50
zoodat er overbleef, ... *f* 5,094,318.25

En voor 1845, ... *f* 5,436,732.75
waaronder voor pensioenen en afloopende
betalingen, ... » 369.223.50
zoodat er overbleef, ... *f* 5,067,509.25

Zoodat voor de eigenlijke Marine minder was toegestaan dan in 1842—1843, in 1844 *f* 515,000 en in 1845 *f* 542,685.61.

En wanneer men alleen op de eindcijfers let, daar de pensioenen en afloopende betalingen thans ten laste komen van het Departement, waartoe zij behooren, men dan, in vergelijking met 1842—1843, minder heeft
voor 1844, ... *f* 312,447,11
» 1845, ... » 322,856.11.

Dat deze mindere uitgaaf grootendeels was gevonden door bezuiniging op de Administratie en werven, zoo als bij de behandeling der verschillende begrootingen voor 1844—1845 bij de beraadslagingen is gebleken; dat dus alleen aan de bedoeling van 's Konings besluit, waarbij de tegenwoordige Minister werd aangesteld, had kunnen worden voldaan, wanneer deze sommen hadden kunnen worden aangewend tot uitbreiding der actieve zeemagt en aanvulling van het materieel. Dat het echter genoegzaam bekend is, dat de toenmalige staat van 's rijks finantiën niet veroorloofde, om aan die primitieve bedoeling gevolg te geven, maar dat alles moest worden opgeofferd aan den drang der omstandigheden, en dus de sommen, die tot uitbreiding der actieve zeemagt hadden moeten dienen, in 's rijks schatkist moesten worden gestort. Dat het intusschen, bij het afstemmen der eerst ingediende

begrooting voor 1844—1845 de vrij algemeen gedeelde opinie bij de wetgeving was, dat men geene vermindering op het eindcijfer voor Marine verlangde, maar de beschouwing deelde, dat, hetgeen op Administratie en werven kon worden bespaard, tot uitbreiding der activiteit moest worden aangewend.

Dat, onverminderd dit gevoelen, zoowel van de regering als van de wetgeving, de nog niet geregelde staat van 's rijks financiën belette, bij het indienen der begrootingen voor 1846—1847, daaraan gevolg te geven, en dat, om de staatsuitgaven door de inkomsten te dekken, er andermaal bezuinigd moest worden, en er weder eene nieuwe vermindering op het eindcijfer werd gebragt en het vastgesteld voor 1846 op . . . . . *f* 5,296,732.75,
waarvan voor pensioenen en afloopende
betalingen, ... » 309,803.50,
zoodat er overbleef, ... *f* 4,986,929.25,

en voor 1847, ... *f* 5,296,732.75,
waarvan voor pensioenen en afloopende
betalingen, ... » 295,643.50,
zoodat er overbleef, ... *f* 5,001,089.25.

En dit nu vergelijkende met de som voor 1842—1843, na aftrek der pensioenen en afloopende betalingen, levert dit eene vermindering op, in 1846 van *f* 623,000 en 1847 *f* 609,105.61, hetwelk in deze jaren minder voor de eigenlijke Marine-uitgaven is toegestaan, of, wanneer men zich alleen tot de eindcijfers bepaalt, nog eene vermindering van *f* 462,856.11.

Wij hebben dit aangehaald, om te doen blijken, hoezeer er op de Marine sedert de aankomst van den Minister verminderd was, en dat de activiteit toch nog altoos genoegzaam op dezelfde hoogte was gehouden; verdere aanhalingen uit de memorie van toelichting zullen wij niet doen, omdat die toch nimmer voor de wetgeving is gebragt, en wel om de redenen, die wij zullen vermelden.

Bij kabinets-rescript van 2 Febr. werd aan den Minister medegedeeld, dat Z. M. er niets tegen had, dat de voorgestelde suppletoire begrooting in den raad van Ministers ter overweging werd gebragt, doch de verdere opmerkingen, daarin vervat, waren weinig aanmoedigend tot hoop op het welslagen der zaak.

Den volgenden dag zond de Minister de boven aangehaalde stukken bij de Ministers rond met eene toelichtende memorie, om de zaak in de eerstvolgende vergadering te behandelen. In die memorie werd alweder aangedrongen, dat 's rijks belang vorderde, dat er iets wierde gedaan, voornamelijk tot vermeerdering van stoomschepen voor de Koloniën. Het onvoldoende van onze stoomvloot werd daarbij uitéén gezet, nu zelfs, daar men nog geene ongelukken had gehad, en gezwegen van de noodzakelijkheid, om in tijds in die behoefte te voorzien, wijl, wanneer men zich niet voorbereid had, in tijden van nood geen geld meer helpen kon. Bij de eerste zitting van den raad van Ministers kon het voorstel niet in behandeling worden genomen, omdat er andere zaken aan de orde waren gesteld. Het kwam dus eerst in eene volgende zitting, namelijk die van 18 Febr.

De Minister van Marine was toen tijdelijk voorzitter van den raad; hij verwees naar de stukken, die waren rondgezonden en stelde de twee volgende vragen:

1°. Is het voorgestelde wenschelijk, nuttig en noodzakelijk?

2°. Hoedanig kunnen, bij het bevestigend antwoord, de fondsen gevonden worden tot de verlangde aanvulling der begrooting?

De discussiën van den raad deden den Minister van Marine spoedig zien, dat hij van zijne ambtgenooten geene ondersteuning te wachten had; slechts één lid verklaarde zich er voor, om deze suppletoire begrooting voor de wetgeving te brengen. Alle anderen beschouwden dit als prematuur, deelden het gevoelen, dat, in de omstandigheden

van de finantiën, geene dan onvermijdelijke uitgaven mogten worden gedaan, stelden dus het uitbreiden der actieve zeemagt ter zijde, en gaven alleen hunne toestemming tot eene suppletoire begrooting voor het begin der vernieuwing van de sluis te *Vlissingen*.

Alvorens zich echter aan deze beslissing te onderwerpen, verdedigde de Minister van Marine met klem zijn voorstel; zeggende, dat hij het persoonlijk gevoelen van ieder lid eerbiedigde, maar niet gehouden kon worden, zijne eigene overtuiging daaraan ten offer te brengen; dat die overtuiging niet veranderd was door de adviezen zijner ambtgenooten, en dat, (al stond hij alleen) zijn pligt hem verbood, van zijn gevoelen terug te komen. Dat, mogt er geen gevolg aan zijn voorstel worden gegeven, hij de overtuiging heeft, zijn pligt te hebben gedaan en zich aldus vrijwaarde van de gevolgen, die het niet tijdig nemen van voorzienings maatregelen kunnen na zich slepen. Dat hij mede doordrongen was van de noodzakelijkheid, om in alle takken van bestuur de meeste zuinigheid in acht te nemen; maar dat er bezuinigingen zijn, die, te ver gedreven, de noodlottigste gevolgen kunnen hebben, en dat hij als zoodanig beschouwt de te groote inkrimping op alles wat de verdediging van het Rijk en de Overzeesche Bezittingen aangaat, dat, is het oogenblik van gevaar daar, men met geene millioenen te helpen is, en dat, juist omdat de Koloniën van zoo onschatbare waarde zijn, men voor alle middelen van verdediging, in tijds moet zorgen. Hij betreurt, dat men aan de Marine geene uitbreiding wil geven, en houdt het er voor, dat de zeemagt, thans in *Oost-Indiën* aanwezig, niet voldoende is, en het wenschelijk is, aldaar meer stoomschepen te hebben. Hij betoogde, dat *Engeland*, *Frankrijk* en *Amerika*, vele millioenen aanwenden tot uitbreiding der zeemagt, en voornamelijk in stoomschepen; dat hij de dwaasheid niet had, om de fabel van den os en den kik-

vorsch te verlevendigen, door ons met die landen gelijk te stellen; doch dat hij begreep, dat wij in evenredigheid onzer middelen niet werkeloos mogten blijven, wanneer anderen voorwaarts gaan.

De uitslag dezer beraadslaging werd den Koning kenbaar gemaakt bij schrijven van 4 Maart 1846, en bij kabinets rescript van 8 Maart werd den Minister van Marine kennis gegeven, dat Z. M. zich vereenigde met het gevoelen der meerderheid en de strekking van gezegd rapport, en de Minister gemagtigd werd, Z. M., met betrekking tot de zeedoksluis te *Vlissingen*, nadere voorstellen te onderwerpen. En dus had de poging van den Minister van Marine, niet om verhooging van het vroegere eindcijfer, maar om het op administratie en werven bespaarde, aan te wenden tot uitbreiding der actieve Marine, zoo als zijne benoeming inhield, schipbreuk geleden op het bijna eenparig gevoelen zijner ambtgenooten en op dat van den Koning.

Hij moest zich dus getroosten, te wachten tot het indienen eener volgende begrooting, om te zien, of hij dan het verloren terrein zou kunnen herwinnen. Wat daarvan was, wordt hierna uiteengezet.

Wij weten, dat het welligt veroordeeld zal worden, dat handelingen als deze, die nimmer ter kennis van het publiek kwamen, aldus worden openbaar gemaakt. Maar die openbaarmaking benadeelt niemand; de personen, die van een ander gevoelen waren dan de Minister RIJK, handelden ter goeder trouw; zij stelden als hoofdbeginsel de noodzakelijkheid, om door alle middelen den toestand van 's Rijks finantiën te verbeteren. Dit gevoelen wordt immers gedeeld door zoo velen; en buitendien, openbaarheid is thans de leus, en wij meenen ook daarvan gebruik te mogen maken, wanneer het er op aankomt, den Minister RIJK te verdedigen tegen de beschuldiging, alsof hij niet genoeg voor de belangen der Marine ware

opgetreden. Hij had, ja, bij elke mislukte poging, zijn ontslag kunnen nemen; maar welk nut ware daaruit voor de Marine ontstaan? Men heeft het gezien, nadat hij is afgetreden en een ander is opgevolgd, die aan het verlangen heeft voldaan, eene werf heeft afgeschaft, een eigen Instituut voor de Marine heeft vernietigd; wat heeft de actieve Marine er bij gewonnen? Vergelijk de activiteit, gedurende het bestuur van den Heer RIJK, met die van thans; en de oplossing van het vraagstuk zal bewijzen, dat, hetgeen hij van den aanvang van zijn bestuur op den voorgrond stelde, bewaarheid is.

Wij weten, dat wij met het hier voorgedragene de populariteit van den Heer RIJK niet vermeerderen; de kreet van bezuiniging, tot allen prijs, is toch zoodanig de leus van den dag, dat hij, die het uit een bijzonder oogpunt beschouwt, weinig kans op gunstige beoordeeling heeft. Maar de man van zelfstandigheid brengt geen offer van zijn eigen gevoelen aan de opinie van een oogenblik, en wij brengen den tegenwoordigen Minister van Binnenlandsche zaken hier openlijk hulde, dat hij in de Tweede Kamer verklaarde: dat al die bezuiniging door vereenvoudiging, nadat de organisatie van de regterlijke magt is daargesteld, zijne grens had bereikt.

Men denke daarom niet, dat de Minister RIJK de noodzakelijkheid van bezuiniging op groote schaal niet allezins had bevroed. Wij zullen later aantoonen, hoedanig hij die heeft toegepast, en de resultaten daardoor verkregen; maar hij had eén' afkeer van die door hem genoemde zwavelstokken-économie, waarbij men het afdanken van een' bode of hellebardier hoog doet klinken, omdat het eenige honderd guldens voor de schatkist bespaart! Dit is niet de opinie van den dag; maar wij zullen aantoonen, dat zijn stelsel meer waarachtige voordeelen aan den staat opleverde, dan dat, waarop men met welgevallen telkens terugwijst.

Hij berekende, dat, wanneer men slechts een paar centen daags op de voeding voor ieder man kon bezuinigen, dit ruim *f* 30,000 's jaars opleverde, en zorgde dus, dat bij aanbestedingen nimmer meer dan de geringste marktprijzen werden gegund; dat hij niet kocht, wanneer de markt te hoog stond, maar gunstiger tijden afwachtte. Zoo was het onder anderen eens, met den aankoop van gerookt spek, in de jaren der buitengewone duurte van levensmiddelen. De ingeschreven prijzen kwamen hem te hoog voor; hij liet dus de aanbesteding niet doorgaan, en deed begrijpen, dat hij, ware het noodig, die artikelen uit *Noord-Amerika* kon ontbieden. Eenige weken daarna, werd op nieuw eene aanbesteding uitgeschreven, met dat gelukkig gevolg, dat er op dit eene artikel *f* 16,000 werden uitgewonnen. Zoo handelde men ook met de aanbesteding van alle scheepsmaterialen. Men kocht niets aan, dan hetgeen waarlijk noodig was. Waren de prijzen te hoog dan stelde men de aanschaffing uit; de Heeren Hoofd-Ingenieurs zorgden voor een hoogst zuinig gebruik van de materialen van scheepsbouw, hielden een naauw toezigt op de arbeidsloonen, en hierdoor werden vele duizenden jaarlijks bespaard; men zorgde, dat uit de magazijnen al het bruikbare, al was het dan ook eenigzins verouderd, het eerst aan de schepen werd afgegeven. Men gebruikte het verouderd metalen geschut tot aangieting van al wat voor den scheepsbouw aan metalen noodig was. Bij aanschaffing van nieuw geschut werd er een gedeelte oud tot versmelting bijgevoegd; al het oude geslagen ijzer, zoo als ankers enz., werd tot nuttige doeleinden en tot staaf-ijzer versmeed; zoo werd er geene noodelooze uitgave, alleen tot versiering en zonder wezentlijk nut, voor de schepen gedaan. Zoo werden oude zeilen, die niet meer bruikbaar waren, uit elkander genomen en tot nieuwe bruikbare stellen vermaakt; en dus werd al wat in voorraad was, tot nuttige einden aange-

wend, en het nieuw aangekochte vermeerderde den voorraad. Men zond ingenieurs naar *Riga*, om op de plaats zelve masten aan te koopen, en opende onderhandelingen met leveranciers in *Noord-Amerika* tot het zelfde doel.

Behalve dit alles, durft men zeggen, dat geen punt, waarop bezuinigd kan worden, over het hoofd werd gezien. Ieder Departement werd daarop opmerkzaam gemaakt; bij vuren, tonnen en bakens, werd o. a. door het aannemen, niet van een nieuw soort, maar veeleer tot het terugkeeren naar een soort van kettingen voor de zeetonnen, die gedeeltelijk onder eigen beheer te *Enkhuizen*, gedeeltelijk in de grofsmederij te *Leiden* gemaakt worden, in plaats van die, welke men tot dat einde in de laatste jaren uit *Engeland* ontboden had, meer dan de helft op die belangrijke uitgave bezuinigd.

De belooningen der tonnenleggers en bakenaars waren regtmatig voor vermindering vatbaar, en hierdoor ontstond almede eene niet onaanzienlijke bezuiniging.

Wij zullen dit niet verder uitbreiden, doch hebben alleen willen doen zien, dat, al had men het woord *bezuiniging* niet altoos in den mond, de zaak daarom niet uit het oog verloren, maar bij elke geschikte gelegenheid met volharding werd toegepast. En wanneer dit geene goede resultaten had opgeleverd, hoe zou het dan mogelijk zijn geweest, dat men met zes tonnen gouds minder voor de eigenlijke Marine, genoegzaam dezelfde magt in zee hield als vroeger, den aanbouw voortzette en den voorraad in de magazijnen vermeerderde; en dat niettegenstaande men eene vermeerdering van uitgaven op zich had genomen, maar die in het belang van de dienst noodzakelijk werd gekeurd. Zoo veroorzaakte het verhoogen van de vaste tractementen der zee-officieren, na aftrek van hetgeen op de emolumenten der scheeps-administrateuren bespaard was, eene meerdere uitgaaf van ongeveer *f* 40,000; het aanstellen van 16 élèves voor de geneeskundige dienst

f 9,000; de ernst-exercitiën, aan kruid en projectilen, ongeveer *f* 25,000; de intrekking van de 4½ pCt. korting op de scheeps-soldijën ruim *f* 40,000. En toch is men niet alleen met het budget steeds rondgekomen, maar zijn er zelfs belangrijke sommen vrijgevallen, die in de schatkist zijn teruggekeerd. Dit is zoo belangrijk, dat het wel vermelding verdient, en was

in 1842	*f* 422,383.	in 1846	*f* 8,968.	(1)
» 1843	» 197,663.	» 1847	» 68,047.	
» 1844	» 307,889.	» 1848	» 107,509.	
» 1845	» 133,419.			

Van 1849 kunnen wij niet opgeven, omdat de Minister RIJK aftrad vóór dat de rekening van dat dienstjaar afgesloten was. Maar toch blijkt hieruit, dat in 7 jaren tijds *f* 1,245,878 van de Marine-begrootingen is vrijgevallen en in de schatkist teruggekeerd, of gemiddeld jaarlijks *f* 177,982. Voegt men hierbij, dat gemiddeld jaarlijks *f* 40,000 in 's Rijks schatkist terugkeerde voor de opbrengst van mot, spaanders, verkoop van onbruikbare vaartuigen enz., dan maakt dit nog *f* 280,000 over 7 jaren, hetgeen, gevoegd bij het vrijgevallene over dat tijdvak, *f* 1,245,878, over hetzelfde tijdvak oplevert *f* 1,525,878, dat de Marine minder aan de schatkist heeft gekost dan men uit de begrootingen zou kunnen opmaken. Niet, dat men deze sommen niet voor de Marine had kunnen, ja moeten aanwenden; maar ten gevolge van moeijelijkheden met de Rekenkamer, omdat somtijds bewijsstukken, uit *Oost-* of *West-Indië* te ontvangen, niet tijdig genoeg aankwamen, en dus niet meer op het betrokken dienstjaar konden worden vereffend. En omdat de opbrengst, van al wat als onbruikbaar voor de Marine wordt van de hand gezet, niet ten voordeele van de Marine mag worden aangewend, maar als toevallige bate in de schatkist moet worden gestort.

(1) Dit waren de jaren der groote duurte van de levensmiddelen.

Van en met 1841 tot en met 1848, is, zoo bij begrootings- als daarmede gelijkstaande wetten, dus met inbegrip van het toegestane, wegens duurte van levensmiddelen, het vernieuwen der groote doksluis te *Vlissingen*, en tot uitbreiding der activiteit, in 1848 toegestaan, een gezamenlijk bedrag van . . . . *f* 38,944,371
hieraf het vrijgevallene en de opbrengst der verkoopingen, hiervoren aangehaald . . » 1,525,878
blijft *f* 37,418,493

en dit verdeeld over zeven jaren, geeft eene gemiddelde som van *f* 5,316,927, die de Marine jaarlijks aan den staat heeft gekost, en dat met inbegrip der beide eerste ruimere jaren, en de suppletiën voor uitgaven, waarop men vooraf niet rekenen kon.

Wij zullen hierover niet verder uitweiden en meenen genoeg te hebben gezegd, om aan te toonen, dat, zonder naar buiten te werken, om vertooning te maken, er waarlijk zuinig werd geadministreerd, en met de toegestane sommen veel werd gedaan.

Wij keeren thans tot den loop der gebeurtenissen terug.

Na de geheel mislukte poging, om eene suppletoire begrooting, waarvan vroeger is gewaagd, voor de Staten-Generaal te brengen, bepaalde men zich vooreerst tot het aanvragen der gelden voor den herbouw van de sluis te *Vlissingen*. Daartoe was *f* 300,000 noodig. Eene vermeerdering der begrooting voor 1847 van *f* 100,000 werd ingediend, om het werk van de sluis aan te vangen, en zonder belangrijke discussiën in de Kamer aangenomen. De overige *f* 200,000 werd op de begrooting van 1848 gebragt.

In Augustus werd de begrooting voor 1848—49 gereed gemaakt. De Minister deed andermaal eene poging, om het verlorene op zijn budget terug te krijgen, maar moest op nieuw schipbreuk lijden op de weinige geneigdheid van zijne ambtgenooten, om hem hierin behulpzaam te

zijn. Zij hadden hem echter gezegd, zoo als ook Z. M. bij het weigeren zijner voordragt tot suppletoire begrooting voor 1846—47, dat hij nader voorstellen zou kunnen doen, bij de indiening der begrooting voor het volgend tweejarig tijdvak. Hieraan gevolg gevende, werd de begrooting voor 1848—49 tot een hooger bedrag van ƒ 350,000 opgemaakt, dus, wat het eindcijfer aangaat, nog beneden dat, wat het, bij de komst van den Heer RIJK aan het bestuur, was geweest.

Hiertegen kwamen echter ras bezwaren in van de zijde des Ministers van Financiën; wel verre van uitbreiding te kunnen toestaan, werd er op nieuw op vermindering voor sommige Departementen, en onder andere voor Marine, aangedrongen.

De Heer RIJK weigerde echter hieraan toe te geven, maar hij vond geen' steun, doch daar er verder niet over de zaak gesproken werd, vermeende hij, dat men aan zijn billijk verlangen zou toegeven; het bleek echter weldra anders te zijn, toen men in den kabinets-raad, eenige weken later, de begrooting behandelde. De opmerkingen van den Minister van Financiën waren, dat bij de algemeene begrooting, zoo als die nu was opgemaakt, er een tekort van ƒ 1,700,000 in de middelen zou ontstaan.

Men verlangde, dat Oorlog en Marine daartoe zouden bijdragen, dus niet alleen geene vermeerdering, maar zelfs nog eene belangrijke vermindering op hetgeen voor 1846 tot 1847 was toegestaan. De Minister van Marine weigerde zich hieraan te onderwerpen; hij zeide aan den Koning, dat er in de troonrede was gewaagd van uitbreiding aan den bouw van stoomschepen te geven; dat hij verklaarde, het getal van die schepen niet genoeg was, want zoo er iets aan de bestaande magt mogt gebeuren, wij geene andere tot dadelijke vervanging gereed hadden, en dat, al wilden wij er dan geld voor geven, men ze niet spoedig genoeg hebben kon, omdat de bouw der schepen en ver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vaardiging der werktuigen veel tijd vordert. Hij bleef bij het gevoelen volharden, hetwelk hij bij het indienen der suppletoire begrooting had voorgestaan, dat hij het gevoelen van anderen eerbiedigde, maar dat het zijne onveranderlijk was. Dat, als men het gevoelen van de noodzakelijkheid van uitbreiding der Marine niet wilde deelen, hij zich buiten verantwoording moest houden van alle noodlottige gevolgen, die het zou kunnen hebben, vooral betrekkelijk de Oost-Indische bezittingen en daarmede in verband staande scheepvaart en handel. Hij zeide, dat bij Art. 102 der grondwet, het onderhouden eener voldoende land- en zeemagt aan Z. M. was opgedragen, en dus de bepaling van de hoegrootheid daarvan, uitsluitend aan H. D. behoorde. Maar dat het de pligt der raadslieden van de kroon is, het resultaat hunner beschouwingen, op hunne zaakkennis en ondervinding gegrond, eerbiedig onder de aandacht van den Koning te brengen, de zaken uit een algemeen standpunt, niet met voorliefde voor den eenen of anderen tak van de dienst te beschouwen, en ook te rade te gaan met het gevoelen der Staten-Generaal, als de uitdrukking van dat hunner lastgevers. Dat, zoo men al niet op het individueel gevoelen van sommige leden moet afgaan, dit gevoelen niet minder jaren lang op den voorgrond is gesteld, herhaalde malen de toezegging is gedaan, dat er meer uitbreiding aan de Marine zou worden gegeven, dat dit zelfs in vele staatsstukken te vinden was, en hij Minister zich daardoor in eenen exceptionelen positie bevindt. Dat, wanneer ieder ander hoofd van een Departement met bezuinigingen optreedt, hij luiden bijval, en de Minister van Marine, in hetzelfde geval, vrij algemeen afkeuring moest ondervinden, en dat hij, dit bestrijdende, tegen zijne overtuiging spreekt, hetgeen te moeijelijker is, daar hij, voor zoo verre hem bekend, de eenige van 's Konings Ministers was, aan wien bij zijne benoeming, in der tijd in de couranten openbaar gemaakt,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de taak is opgedragen, niet op het eindcijfer zijner begrooting te bezuinigen, maar eene andere meer doelmatige rigting aan de uitgaven te geven, door vermeerdering in activiteit en vermindering der administratiekosten. Dat hij, op grond van dit alles en de overtuiging van het nut, voor het rustig bezit onzer Koloniën, bescherming van de koopvaart en het voorbereid zijn op onvoorziene gebeurtenissen, Z. M. dringend moest verzoeken, dat de begrooting voor Marine mogt blijven, zoo als die nu door hem was ingediend. Hij erkende wel, dat het een eerste vereischte is, dat de uitgaven door de middelen worden gedekt, dat dus zuinigheid pligt is, maar dat er bezuinigingen zijn, die verderfelijk kunnen worden; dat hij als zoodanig beschouwt die op de Marine gebragt, en wanneer de wensch der natie vóór de Marine is, na de belangrijke offers door haar gebragt, ook zijns inziens wel $3\frac{1}{2}$ ton vermeerdering voor dat wapen kon worden toegestaan. Dat men de fondsen gevonden heeft voor den weg naar *'s Bosch*, voor de schadeloosstelling der inundatie in *Noord-Braband*, voor de hermunting, voor het *Haarlemmer Meer* enz. enz., alle hoogst nuttige uitgaven, maar dat die voor Marine het niet minder waren.

Dit alles mogt niet baten; de adviesen waren, dat er bezuinigd moest worden.

De Minister van Marine, dus overstemd, was gedwongen toe te geven, dat zijne begrooting werd verminderd met hetgeen hij er meer dan voor 1846—47 had opgebragt. Hij eindigde met de verklaring, dat, wanneer men daarop nog verder bezuinigen wilde, hij daartoe zijne toestemming niet kon geven, zonder aan zijne pligt te kort te doen, en dat hij alsdan aan Z. M. moest verzoeken, hem van de portefeuille te ontheffen en een ander in zijne plaats te benoemen.

Ten einde er altoos op te kunnen terug komen, heeft de Minister dit zijn gevoelen, tegen het gebruik, schrifte-

lijk in den kabinetsraad voorgedragen. Het gevolg was, dat men dan ook niet meer op vermindering van het bestaande cijfer der toen loopende begrooting aandrong, en alleen dat de vermeerdering zou worden teruggenomen, uitgezonderd die voor den tweeden termijn voor de sluis te *Vlissingen*, waarvan men de noodzakelijkheid moest erkennen. Dus, al wat hij verkreeg, was, dat hij niet op nieuw behoefde te bezuinigen, ofschoon Oorlog zich weder eene belangrijke vermindering; wij meenen eene som van $3\frac{1}{2}$ ton gouds, getroostte.

De Ministers namen dus hunne begrooting terug, om te zien, wat er nog kon worden bezuinigd; die van Marine werd terug gebragt tot het cijfer der vorige begrooting, en de Minister moest die dus bederven en verminken.

Eene nieuwe begrooting werd dus opgemaakt, in den Ministerraad van 2 November 1847 vastgesteld, en onderging daarna den gewonen loop. Deze begrooting voor Marine was voor 1848 *f* 5,545,632.05, met inbegrip van *f* 200,000 voor de doksluis te *Vlissingen*, en voor 1849 van *f* 5,353,632.05. Over de memorie van toelichting zullen wij in geene bijzonderheden treden, evenmin over het voorloopig verslag, ofschoon het niet mag verzwegen worden, dat het daaruit nu bleek, men werkelijk eene vermeerdering voor Marine beoogde. De Minister meende dus, alvorens tot de beantwoording van het voorloopig verslag over te gaan, dat verslag aan den Minister van Finantiën te moeten toezenden, en op nieuw eene poging te doen, op grond van het gevoelen der Tweede Kamer, eenige vermeerdering voor Marine te verwerven. Hij deed daartoe eene nota rondgaan bij de Ministers, waarin onder anderen werd gezegd, dat genoegzaam alle aanmerkingen, in het voorloopig verslag, gemakkelijk op te lossen waren, zoodat daaruit geen bezwaar te wachten was, doch dat er één punt over bleef, waarvan hij dit niet durfde zeggen, en waaromtrent hij gebruik maakte van het bepaalde, bij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Art. 16, § 3, van het besluit van 31 Maart 1842, N°. 9, houdende bepaling omtrent den raad van Ministers, en dus verzoeken moest, dit punt ter overweging in dien raad te brengen. Hij herinnerde hierbij aan eene voordragt van wet, tot verhooging van het budget voor Marine, den Koning in Januarij 1846 aangeboden, hetgeen daarmede was voorgevallen, zoo als boven is gezegd; dat al het door hem daarbij gezegde zich bij hem had bevestigd, dat zijn geheele systema gegrond was op het cijfer voor Marine bepaald in 1842—43, dat het reeds moeijelijk was, daarmede de verachterde Marine te herstellen, maar dat er sedert den verloopen tijd twee millioen minder aan Marine is gegeven, dan het geval zou zijn geweest, indien men zich gehouden had aan hetgeen in 1842—43 was toegestaan, gezwegen van de vrijvallende sommen ten gevolge van Administratieve bezwaren, dat niet verre van een millioen over het toenmalig tijdvak is. Zoodat er, sedert hij aan het bestuur is, drie millioen minder aan de Marine is gegeven, dan waarop hij, krachtens zijne aanstelling, had moeten kunnen rekenen. Dat intusschen hiermede in de dienst was voorzien, doch zonder afdoende maatregelen voor de toekomst te kunnen nemen; dat hij dus op nieuw verklaarde, het zonder verhooging onmogelijk werd, in het vereischte te voorzien. Doch zijne overtuiging in het midden latende, dat hij moest terugkomen op een ander punt, hetwelk op het lot zijner begrooting van invloed kon zijn, en meermalen door hem is aangevoerd, namelijk, dat in de Kamers, waar men ook op bezuiniging had aangedrongen, dit nimmer op Marine was. Integendeel, dat een groot getal leden daarvoor een hooger cijfer wilde uitgetrokken zien, en ofschoon het 's Konings gevoelen was, en ook van des Ministers ambtgenooten, dat men aan soortgelijke individueele meeningen geene groote waarde moest hechten, dat eene verhooging van het cijfer voor de Marine geen gunstig onthaal zou te beurt vallen enz.; thans echter

in het voorloopig verslag van de Kamer, het denkbeeld van verhooging op den voorgrond wordt gesteld; (men zie het slot van § 149, op bl 56, § 241, alinea 3, en het slot der 4e alinea van het aangehaalde voorloopig verslag over de begrooting voor 1848—49).

Dat, zoo hij Minister bij de behandeling van het VIIIe hoofdst. geïnterpelleerd wordt, over hetgeen er met de toegestane sommen is daargesteld, hij in staat is daarop voldoende te antwoorden. Maar zoo dit geschiedt omtrent het onvoldoende van het budget voor Marine, dat zoo zaakkundig in de bijlage A van het aangehaalde voorloopig verslag is uiteen gezet, hoe hij dan eene zienswijze kon bestrijden, die ook de zijne is, hoe de argumenten wederleggen, waarvan vele door hemzelven zijn aangevoerd, bij het behandelen van het vroeger aangehaald wets-ontwerp, tot eene supplétoire begrooting voor 1846—47. Dat hij dus aan zijne ambtgenooten in overweging gaf, hoedanig men op dit gedeelte van het voorloopig verslag moest antwoorden? of het niet doelmatig ware, de begrooting te verhoogen en daaromtrent een voorstel aan den Koning te doen? èn om in eene wezenlijke behoefte te voorzien, èn om aan een billijk verlangen der Kamers te voldoen.

Deze nota werd in den raad van Ministers behandeld, doch vond geene ondersteuning. De beantwoording van het voorloopig verslag moest dus in den geest van de meerderheid worden opgesteld, en werd aldus ingezonden. Zij is in de Staats-Courant te vinden; wij weiden er dus niet verder over uit, en zijn welligt reeds te wijdloopig. Genoeg zij het, dat de laatste hoop van den Minister RIJK, om zijne begrooting tot de vorige hoogte terug te brengen, verdwenen was, en het bij de behandeling der begrooting op 4 Aug. 1847 bleek, dat het met dat verlangen tot verhooging van het budget voor Marine niet zoo ernstig gemeend was, daar die begrooting met 45 tegen 13 stemmen werd aangenomen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Dit was de laatste begrooting, die door den Heer RIJK werd voorgedragen. Wel werd die van 1850 nog door hem opgemaakt, maar vóór deze in behandeling kwam, was hij afgetreden en zijn opvolger heeft er geene merkbare verandering in gebragt.

Na kennisname van het bovenaangehaalde zal men wellig aanvoeren, dat na zoo vele vruchtelooze pogingen, voor de Marine aangewend, de Heer RIJK vroeger zijne portefeuille had moeten nederleggen, maar men kon daartegen overstellen, dat hij niet alleen Minister van Marine, maar ook lid van 's Konings raad was, dat hij ook moest medewerken tot de noodzakelijke verbetering van 's Rijks Finantiën; dat hij in den raad van Ministers slechts één van de negen stemmen had, en dat hij overtuigd was, dat, wie ook na hem zou optreden, niemand betere resultaten zou verkrijgen dan hij. Dat die overtuiging niet ongegrond was, blijkt uit hetgeen er onder het bestuur van den (April 1851) tegenwoordigen Minister is gebeurd. Het budget voor Marine is niet verhoogd; doch aan den sedert zoo vele jaren volgehouden eisch, afschaffing eener werf, is voldaan, het Instituut voor de Marine is vernietigd; en wij vragen, welken invloed heeft dit op de uitbreiding der Marine gehad? Er is niet meer ja zelfs minder in dienst dan er gedurende al de jaren van het bestuur van den Heer RIJK, met behoud van al het bestaande, is in dienst geweest.

Alvorens van het jaar 1847 af te stappen, blijft ons nog één punt ter vermelding over, namelijk de buitengewoon hooge prijzen der levensmiddelen, waardoor zich dit en het vorig jaar kenmerkten, zoodat het onmogelijk werd, om uit den geraamden post daarin te voorzien; want het was zoodanig, dat voor sommige artikelen meer dan het dubbele van hetgeen in gewone tijden daarvoor betaald werd, moest worden besteed. En wanneer men in aanmerking neemt, dat voor dezen post jaarlijks op de begrooting gebragt wordt eene som van plus minus zes ton-

nen gouds, dan kan het geene verwondering baren, dat er eene verhooging van begrooting noodig was, die, ofschoon over slechts één jaar aangevraagd, toch in het tekort van twee jaren heeft voorzien. Het was in Augustus 1847, dat hiervoor eene verhooging der begrooting met *f* 210,000 voor de Staten-Generaal werd gebragt, en ook zonder belangrijken tegenstand werd aangenomen.

Een ander onderwerp werd in den Kabinets- en Ministerraad behandeld, namelijk eene wettelijke regeling der militaire pensioenen. Dit wetsontwerp was reeds in October gereed en aan den raad van state ingezonden, doch is, ten gevolge van bijkomende omstandigheden, daaraan geen verder gevolg gegeven. Ook de toegezegde herziening der grondwet maakte het onderwerp der dagelijksche beraadslagingen uit. Ofschoon de Minister RIJK over alle daarbij behandelde punten moest medewerken, was er echter een meer bijzonder, dat aan hem was opgedragen, en dit was de wijziging der grondwet, in zoo verre, dat de verpligting, om de wapenen, ter verdediging van het Vaderland te dragen, zich ook zou uitstrekken tot de dienst ter zee. Vele waren de bedenkingen daartegen en de Minister RIJK moest zelf erkennen, terugziende op hetgeen in 1840 gebeurd was, dat het in de Kamers grooten tegenstand zou vinden, en voor de Marine dat nut niet zou hebben; wat men er zich oorspronkelijk van had voorgesteld. Intusschen, hij moest, om zich gelijk te blijven, volharden bij zijne opinie, dat hij niet kon medewerken tot eene herziening der grondwet, waarin dit punt niet werd opgenomen, zoodat hij er eene quaestie van portefeuille van maakte, en het dan ook werd opgenomen onder de wetsontwerpen, die later aan de Tweede Kamer zijn ingediend, doch teruggenomen ten gevolge der staatkundige gebeurtenissen.

Wij zijn nu genaderd tot het belangrijke jaar 1848, dat zich door zoovele buitengewone gebeurtenissen heeft

gekenmerkt. Het ligt te versch in het geheugen van een ieder, dan dat het noodig zal zijn, daarop terug te komen. Wij schrijven dan ook geene staatkundige verhandeling, maar kunnen evenmin nalaten, datgene te vermelden wat op de Marine-aangelegenheden invloed heeft gehad, en in hoe verre de Heer RIJK daarin betrokken is geweest.

Hij was in het laatst van Februarij 1848, door eenen zwaren aanval van het podagra, bedlegerig, en dus verpligt het huis te houden. Den 27sten dier maand kwam de tijding van het gebeurde te *Parijs*, de verdrijving van de familie ORLEANS en het uitroepen van de Republiek. Het was toen nog onzeker, welken invloed dit op *België* zou uitoefenen, en wat de gevolgen voor ons Vaderland zouden zijn. Hoe ongesteld de Heer RIJK ook was, hij vond kracht van wil om zijne pijnen te overwinnen, en vaardigde dadelijk bevelen uit, om voorbereid te zijn tot alle de diensten, die in dit hagchelijk tijdperk van de Marine zouden kunnen worden gevorderd. Twee dagen later werd een kabinets-raad beschreven, doch de Heer RIJK, schoon krachten genoeg hebbende, om zijne orders te dicteren en uit te vaardigen, had die niet, om aan dien raad te kunnen deelnemen. Hij moest zich dus bepalen tot een schrijven aan den Koning, waarin hij opgaf, welke oorlogschepen dadelijk voor de dienst in zee en voor de Koloniën beschikbaar waren, en welke middelen van verdediging binnenslands tegen aanvallen van *Frankrijk* door *België*, of van de zijde van *Duitschland*, dadelijk beschikbaar konden worden gesteld. Hij stond Z. M. borg voor al wat van de Marine zou kunnen gevorderd worden, en voegde er voor zich zelven bij, dat, zoo al de voeten door eene pijnlijke ziekte waren aangedaan, hart en hoofd gezond waren, en hij het laatste ten pand stelde, dat Z. M. zich niet zou bedrogen vinden, welke dienst er ook van de Marine zou worden gevorderd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Een paar dagen later had er andermaal een kabinetsraad plaats. De Minister RIJK dwong zich zelven, dien bij te wonen, en gelukkig voor het belang der Marine; want wel was het denkbeeld geopperd, om door eene suppletie van begrooting het Departement van Oorlog in staat te stellen, om voorbereid te zijn op alles, wat het uitvloeisel kon wezen van de gebeurtenissen van den dag; maar dat hetzelfde ook voor Marine, ofschoon in eenen minderen graad, noodig was, hierop had men niet gerekend, en echter was het noodig, dadelijk de werving uit te breiden, niet alleen tot het voltallig maken van al de equipagiën der schepen binnen 's lands en voor kruistogten gereed, maar ook om onmiddellijk zoo vele kanonneerbooten in dienst te kunnen stellen, als naar gelang der omstandigheden, die toen nog niemand kon voorzien, zou worden vereischt.

In dien kabinetsraad werd dan ook bepaald, dat er eene suppletoire begrooting, voor oorlog van *f* 2,700,000 en voor Marine van *f* 370,000, voor de wetgeving zou worden gebragt.

De staat van spanning, waarin genoegzaam geheel *Europa*, en voornamelijk *Frankrijk* en *Duitschland* toen waren, is bekend; niet minder, welken invloed dit op ons anders zoo rustig vaderland uitoefende; en echter werden de onder eenen geheel anderen stand van zaken vervaardigde wets-ontwerpen, tot herziening der Grondwet, bij de Tweede Kamer ingediend. Die ontwerpen, die zelfs in gewone omstandigheden, niet voldoende zouden zijn geweest, waren het nu nog veel minder, en vonden dan ook zeer weinig bijval bij de Tweede Kamer. De Koning stelde zich nu, zonder medewerking zijner Ministers, in onmiddellijke verhouding tot de Tweede Kamer, door tusschenkomst van haren Voorzitter, en het gevolg daarvan was, eene aftreding van het Kabinet, welk ontslag van alle leden, op den 15^{den} Maart, door den Koning werd aangenomen, onder bepaling, dat de Ministers hunne

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

departementen zouden blijven waarnemen, tot dat op eene andere wijze daarin zou worden voorzien, en den 17den Maart werd door den Koning eene staats-commissie benoemd, met voorschrift, om een volledig ontwerp tot herziening der Grondwet zamen te stellen, en aan den Koning het voorstel te doen tot de vorming van een nieuw Kabinet. De Heer RIJK bepaalde zich dus nu, even als zijne ambtgenooten, tot het afdoen der dagelijksche zaken van zijn Ministerie, en het nemen van maatregelen, om voorbereid te zijn tot alle diensten, die van de Marine konden worden gevergd.

Intusschen kwamen van alle kanten personen bij hem, den wensch te kennen gevende, dat, wat ook de zamenstelling van het nieuwe kabinet zou zijn, hij aan het hoofd van Marine zou blijven. Zelfs de Koning zeide hem zulks; doch hij meende geen' stap te moeten doen, en verliet dus zijn ministerie niet, noch had eenige ruggespraak met de personen, die op de staatkundige aangelegenheden eenigen invloed konden uitoefenen. Hij maakte intusschen alles gereed aan zijn Departement, om het dadelijk te kunnen overgeven aan zijnen opvolger. Hij betreurde het niet, dat hij zijne ministericele loopbaan zou eindigen; maar wel, dat hij het zou doen met de blaam, dat hij niet zou hebben willen medewerken tot eene meer uitgebreide herziening der Grondwet, waarvoor hij zoo zeer gestemd was, ofschoon niet in dien ruimen zin, die er nu, ten gevolge der staatkundige gebeurtenissen in andere landen, aan gegeven werd.

Eenige dagen verliepen er, en het was op den 21sten Maart, dat een lid der staats-commissie, benoemd tot herziening der Grondwet en zamenstelling van een nieuw Kabinet, zich bij hem vervoegde en hem het voorstel deed, om lid van dat nieuwe Kabinet te worden. De Heer RIJK gaf ten antwoord, dat, wanneer het ook 's Konings verlangen was, zijne staatkundige beginselen daartegen geene belet-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

selen zouden zijn; maar dat hij er eerst met zijne ambtgenooten, de met hem afgetreden Ministers, over wilde raadplegen. Doch nu kwam er een tweede bezwaar, namelijk, dat hij zich ook gelijktijdig met de leiding van het Departement van Koloniën zou belasten. Hiertegen zag hij zoo zeer op, dat de geheele onderhandeling daarop zou afgesprongen zijn, ware het niet, dat het tot hem afgevaardigde lid der Commissie hem genoodigd had, zich met hem naar die Commissie te begeven, waaraan hij voldeed, ofschoon het reeds zeer laat in den avond was. Daar betoogde men hem de noodzakelijkheid, om ook als Minister van Koloniën op te treden, en de Heer RIJK stapte over alle bezwaren heen, echter als voorwaarde stellende, dat hij daarover eerst den Minister van Koloniën J. C. BAUD zou raadplegen. De Commissie nam hiermede genoegen, bleef vereenigd, en de Heer RIJK begaf zich naar den Heer BAUD. Deze verklaarde hem, dat hij aan niemand liever dan aan hem de portefeuille zou overgeven, en drong er ten sterkste op aan, dat hij aan het verlangen der Staats-Commissie zou voldoen. De Heer RIJK keerde naar de Commissie terug, kennis gevende, dat dit bezwaar nu opgeheven was; doch dat hij verzocht, dat hij de geheele zaak tot den volgenden dag in beraad mogt nemen, alvorens zijn antwoord te geven.

Den volgenden dag ging hij des voormiddags naar den Koning. Z. M. beschouwde de zaak reeds als afgedaan, en zeide hem, dat H. D. stellig op hem rekende, er bijvoegende, dat de wensch, om hem een deel van het nieuwe kabinet te zien uitmaken, algemeen was, en veel vleijends meer; en ofschoon de Heer RIJK aan H. D. deed opmerken, welke bezwaren het in zich had, om zich met de portefeuille van Marine en tevens met die van Koloniën te belasten, waar een man, van zoo uitgebreide kennis als de Heer J. C. BAUD, al zijnen tijd aan wijdende, nog naauwelijks kon voldoen, en vooral in tijden, zoo als wij toen te

gemoet gingen. Doch de Koning bleef er op aandringen, en de Heer RIJK begaf zich andermaal naar de Staats-Commissie, kennis gevende van hetgeen er tusschen H. D. en hem was voorgevallen. Men wilde nu, dat hij zich dadelijk bereid zou verklaren tot het aanvaarden van de twee portefeuilles, doch hij eischte nog twee uren tijds van beraad, om vooraf met zijne ambtgenooten te raadplegen, daar het zijn voornemen was, niet in het nieuwe kabinet op te treden, wanneer zijne ambtgenooten van het ontbonden kabinet daarin bezwaren zouden zien. De Commissie erkende de billijkheid en het kiesch gevoel, dat hier de Admiraal RIJK deed handelen. Deze begaf zich naar den raad van Ministers, juist dien dag vergaderd, en deed opening van al hetgeen er sedert den vorigen dag was voorgevallen. Alle de Ministers waren eenparig van oordeel, dat hij de hem gedane voorstellen moest aannemen, èn in het belang der Departementen, waarvan men hem de leiding wilde toebetrouwen, èn in het belang van het afgetreden kabinet, opdat er ten minste één hunner zou zijn, om hunne handelingen te doen kennen aan de leden van een geheel nieuw kabinet, dat wel met nieuwe denkbeelden kon optreden, doch niet met alle de antecedenten van het vorige bekend kon zijn.

Daarna begaf de Heer RIJK zich naar de Staats-Commissie en gaf zijne volledige adhaesie, om in het voor te stellen Ministerie, als tijdelijk Minister van Marine en Koloniën op te treden. Hij begaf zich nu naar zijn Departement terug, de verdere gebeurtenissen afwachtende, terwijl de Staats-Commissie voortging met den haar opgedragen arbeid van eene algemeene grondwets-herziening.

Wij zijn hier omstandiger geweest, dan het welligt noodig zou zijn, wanneer wij ons alleen hadden bepaald tot het historisch overzigt der gebeurtenissen, voor zoo verre die op de Marine invloed hebben gehad, maar wij hebben ons ook ten doel gesteld, om het gedrag van den

Heer RIJK toe te lichten, en zulks te meer, omdat hatelijke courant-artikelen weldra in het licht verschenen, die den Heer RIJK deden voorkomen als iemand, die onder alle vlaggen voer, om maar zijne portefeuille te behouden. Hoe weinig dit echter het geval was, zal later hieruit blijken, en doet zulks nog te meer, doordien hij, ruim één jaar later, bepaaldelijk zijn ontslag verzocht, en hem dit eerst na een voortdurend volharden in dat verzoek werd toegestaan.

Keeren wij thans tot den loop der gebeurtenissen terug.

Het was den 22sten Maart, dat de Heer RIJK zich bereid had verklaard, om als lid van een nieuw kabinet op te treden. Twee dagen later kwam des avonds de Graaf SCHIMMELPENNINCK bij hem, hem kennis gevende, dat de Koning dat gedeelte van de aan de Commissie opgedragen last, om een nieuw kabinet voor te dragen, had ingetrokken, hem, Graaf SCHIMMELPENNINCK, daarmede had belast, en tevens om eerste Minister te zijn, op de wijze als in *Engeland* gebruikelijk is, den Heer RIJK uitnoodigende, om in dit kabinet als Minister van Marine en Koloniën op te treden, met opgaaf van de personen, die met de overige portefeuilles zouden worden belast. Hierin vond de Heer RIJK geen bezwaar, doch weinig dacht hij, dat alles met eene zoodanige overhaasting zou gaan, dat er geen tijd tot bedaard nadenken zou zijn; want reeds op 25 Maart, terwijl hij op zijn Ministerie onledig was, kreeg hij eene uitnoodiging, om zich tegen 12 ure met de overige leden, die het Kabinet zouden uitmaken, ten huize van den Heer SCHIMMELPENNINCK te vervoegen. Hier vernam hij, dat het nieuwe kabinet reeds dien zelfden dag ten 2 ure in de Tweede Kamer zou optreden, en werd voorlezing gedaan van de rede, waarmede de Heer SCHIMMELPENNINCK als President van het Kabinet zou optreden. Die rede is bekend. Tijd van beraadslagen was er niet, ofschoon de Heer RIJK het als zeer gewaagd beschouwde, al dadelijk

eene toezegging te doen, om de belasting op het gemaal, voor zoo veel de rogge betreft, en op het geslagt ten opzigte van varkens en schapen, op te heffen, zonder de middelen aan te wijzen, om in het tekort, daaruit ontstaan, te voorzien, vooral in eenen tijd, dat men voorzag, 's rijks inkomsten zoo deerlijk zouden lijden ten gevolge der staatkundige gebeurtenissen.

Doch als boven is gezegd, er was geen tijd tot beraadslagen.

Ten 2 ure begaf het nieuwe kabinet, ofschoon nog een der leden ontbrak, zich naar de Tweede Kamer.

Het is welligt niet overbodig hier op te noemen, uit welke leden dit kabinet bestond; want niet ieder heeft den loop der gebeurtenissen gevolgd, en voor dezen halen wij aan, dat het was, President van den raad, tevens belast met Buitenlandsche Zaken en Finantiën, Graaf G. SCHIMMELPENNINCK, J. C. RIJK voor Marine en Koloniën, D. DONKER CURTIUS voor Justitie, LUZAC Binnenlandsche Zaken en Hervormde Eeredienst, LIGHTENVELD R. C. Eeredienst, en NEPVEU voor Oorlog.

Den 27sten Maart nam de Heer RIJK het Departement van Koloniën over, en verdeelde nu zijnen tijd tusschen de beide Departementen, en de dagelijksche vergaderingen van den raad van Ministers, voor en na den middag, tot herziening der Grondwet.

Den 28sten werden de wets-ontwerpen tot verhooging der begrootingen voor Marine en Oorlog in de Kamers behandeld, en zoo wij meenen, als een votum van vertrouwen, met algemeene stemmen aangenomen. Van de maatregelen, dien ten gevolge door Oorlog en Marine genomen, spreken wij hier niet, daar het Ministerie zich nu uitsluitend bezig hield met het opstellen der nieuwe Grondwet, naar aanleiding van het voorstel der staatscommissie van 17 Maart, dat met goedkeuring des Konings publiek was gemaakt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Hiermede was men bezig tot den 7den Mei, maar kwam tot geene overeenstemming, zoodat het kabinet zich in twee opiniën verdeelde, aan de eene zijde de Heeren SCHIMMELPENNINCK en NEPVEU; aan de andere de Heeren DONKER CURTIUS, LIGHTENVELD, LUZAC en RIJK. De Koning vereenigde zich met de meerderheid; den 11den Mei werd daarvan mededeeling gedaan in de Tweede Kamer; de Heeren SCHIMMELPENNINCK en NEPVEU traden af; eenigen tijd daarna ook de Heer LUZAC om zijne gezondheid. Het tijdelijk kabinet bestond nu uit: RIJK, Marine en Koloniën; DONKER CURTIUS, Justitie; LIGHTENVELD R. C. Eeredienst; KEMPENAER Binnenlandsche Zaken; VOET Oorlog; BENTINCK Buitenlandsche Zaken, en iets later VAN BOSSE voor Finantiën, en HEEMSTRA voor Hervormde Eeredienst, zoodat de Heer RIJK nu alleen met twee portefeuilles belast bleef. Dit Ministerie bragt, op den 13den Mei, zijn staatkundig programma in de Tweede Kamer uit.

Ofschoon hij zich met onvermoeiden ijver aan beide hem toebetrouwde departementen wijdde, is het toch ligt te begrijpen, dat het eenigen invloed moest uitoefenen op den gang van zaken; want het geheele werk van de herziening der Grondwet moest op nieuw worden ondernomen, waartoe dan ook de Ministerraad, zoo des voormiddags als des avonds, dikwijls tot laat in den nacht, vergaderd bleef.

In het algemeen kan men zeggen, dat de moeijelijke positie, waarin het tijdelijke Ministerie zich bevond, met het oog op de gebeurtenissen in *Frankrijk* en *Duitschland*, en den staat van spanning van een groot gedeelte van *Europa*, niet genoeg is in aanmerking genomen.

Den 20sten Mei was de nieuwe Grondwet, in 12 wetsontwerpen, voltooid, en aan den Koning ter beoordeeling ingezonden. De Heer RIJK verzocht daarna om van het Departement van Koloniën ontheven te worden; doch mogt daarin niet slagen. Den 6den Junij werden de ont-

werpen tot herziening der Grondwet in den Raad van State behandeld, onder voorzitterschap van den Koning zelven, en alle de Ministers tegenwoordig, behalve de Minister van Oorlog, die ongesteld was, zoodat het gedeelte der toelichtende memorie van het VIIIe wets-ontwerp, over de defensie, aan den Heer RIJK werd opgedragen; eindelijk werden den 19^den^ Junij de 12 wets-ontwerpen aan de Tweede Kamer ingezonden, en aldaar in de afdeelingen onderzocht.

Den 8sten Julij ontving men hoogst onrustbarende tijdingen uit onze W. I. bezittingen, ten gevolge van de ingevoerde emancipatie der slaven in de Fransche Koloniën. Er werd alstoen dadelijk besloten een paar oorlogsvaartuigen tot versterking der zeemagt af te zenden, die spoedig vertrokken. Intusschen ging het exercitie-eskader als gewoonlijk naar zee; doch met last om in de *Noordzee* te blijven, om, ware het noodig, spoedig te kunnen worden ontboden.

Het is onze bedoeling niet, eene geschiedenis te schrijven van den loop der parlementaire beraadslagingen.

Intusschen zijn er toch eenige punten, die wel verdienen te worden aangestipt, als invloed hebbende uitgeoefend op de reeds zoo moeijelijke positie van den Minister van Marine. Zoo zag men b. v. het zonderling schouwspel, dat een wets-ontwerp, door de Ministers van Marine en Oorlog ingediend, en in behandeling genomen, door een lid van het kabinet, tevens lid van de Tweede Kamer, niet alleen werd afgestemd, maar ook hevig bestreden, zoodat dit wets-ontwerp met 25 tegen 19 stemmen werd verworpen. Welke schok dit gaf aan de zoogenaamde homogeniteit, waarop het toenmalig Ministerie zich zooveel liet voorstaan, is ligt te begrijpen. Zij die lust hebben de zitting van dien dag nog eens na te gaan, worden verwezen naar de Staats-Couranten van dien tijd.

Den 30sten Julij werden een paar wetten, die bij de Tweede Kamer waren goedgekeurd, bij de Eerste Kamer

PERPUSTAKAAN NASIONAL

afgestemd, en vroeg de Minister van Justitie zijn ontslag, dat echter niet werd aangenomen.

Den 16^{den} Augustus, na veelvuldig wisselen van nota's tusschen de Tweede Kamer en het Ministerie, begonnen de beraadslagingen over de nieuwe Grondwet, en liepen den 24sten ten einde.

Het moeijelijk punt daarbij voor den Minister van Marine was het voorstel, om een gedeelte van de militie tot de zeedienst te verpligten. Had dit reeds hevigen tegenstand ondervonden in den Ministerraad, nog meer was dit het geval in de Tweede Kamer, zoodat verschillende amendementen werden voorgedragen, en de regering verpligt werd, (wilde men geen gevaar loopen, de geheele herziening der Grondwet op dit enkele punt te zien schipbreuk lijden,) toe te geven, en hetgeen vroeger definitief bepaald was, alsnu facultatief te maken; zoodat er een gedeelte der militie voor de dienst ter zee niet moest, maar kon worden aangewezen, nader door eene speciale wet te regelen. Dit bezwaar uit den weg geruimd zijnde, ging ook dit wets-ontwerp, even als de andere, met eene groote meerderheid door; zoomede eene nieuwe redactie van wet, die op den 13^{den} Julij was afgestemd, namelijk die op de verstrekkingen door de Departementen van Oorlog en Marine.

Middelerwijl was uit *Oost-Indië* de tijding ontvangen van den ongunstigen afloop der tweede expeditie naar *Bali*. Die tweede expeditie met geenen goeden uitslag bekroond zijnde, maakte eene derde noodzakelijk, om het gezag van het Nederlandsch bestuur nieuwe klem bij te zetten. En deze derde expeditie mogt niet mislukken, want de gevolgen zouden noodlottig voor ons gezag zijn geweest. De regering nam dus dadelijk het besluit, eene belangrijke versterking van zee- en landmagt naar *Java* te zenden. Op 's Konings bevel werden vrijwilligers uit het leger gevraagd, waartoe zich in eenen korten tijd

1200 man aanboden; en dat de Marine niet onvoorbereid was, ofschoon er zoo dikwijls over werd gesproken, als of wij niets beschikbaar hadden, blijkt daaruit, dat weinige weken na het ontvangen der tijding uit *Oost-Indië*, een fregat 1e kl., een dito 2e kl, een korvet, een schoenerbrik en een stoomschip naar *Indië* waren vertrokken, met een gedeelte der vrijwilligers aan boord; terwijl de overigen met koopvaarders werden overgebragt. Een ander stoomschip was ook derwaarts bestemd; doch ondervond eenige vertraging door gebrek aan de werktuigen en vertrok iets later.

De twaalf ontwerpen van wet tot herziening der Grondwet, nu bij de Tweede Kamer aangenomen zijnde, werden bij de Eerste Kamer overgebragt, die door eenige nieuwe benoemingen voltallig was gemaakt.

Daar vonden die ontwerpen meer bestrijders dan bij de Tweede Kamer, doch werden ook aldaar aangenomen; zoodat die alsnu in de dubbele Kamer moesten worden behandeld. Waarmede den 2den October een aanvang werd gemaakt, en na langdurige beraadslagingen, des voormiddags en 's avonds, dikwijls tot na middernacht, werden zij vijf dagen later aangenomen; zoo als ook den 11den in de Eerste Kamer, zoodat hiermede het zoo gewigtige werk dezer grondwets-herziening was afgeloopen, en den 14den de beide Kamers werden gesloten.

Op den 3den November werd de nieuwe Grondwet plegtig afgekondigd, en op den 4den de Staats-Commissie van den 17den Maart ontbonden, onder dankbetuiging voor de door haar bewezene diensten.

Het kwam er nu op aan, een definitief kabinet te benoemen; daar het onmogelijk was, dat één Minister gelijktijdig de twee zoo belangrijke departementen, van Koloniën en van Marine, kon waarnemen, ofschoon de Heer RIJK het gedurende ruim 7 maanden had gedaan. De Heer RIJK ging verder, hij verzocht den Koning geheel

uit de ministericele betrekking te worden ontslagen; want hij meende nu aan zijne verpligtingen te hebben voldaan, daar hij had medegewerkt tot de daarstelling eener nieuwe Grondwet, waarop zeker nog wel aanmerkingen te maken zijn, doch die, met het oog op den geschokten toestand van *Europa*, gedurende de behandeling, niet te ongunstig moet worden beoordeeld. Het verzoek van den Heer RIJK was echter in een particulier onderhoud met den Koning, en Z. M. wilde zijne toestemming niet geven tot eene geheele aftreding; doch beloofde eenen Minister van Koloniën te zullen benoemen, en dat de Heer RIJK alleen met Marine zou belast blijven.

Zoo werd op den 21sten November een definitief kabinet benoemd, als volgt: Vice-Admiraal RIJK, voor Marine; Mr. D. DONKER CURTIUS, Justitie; Mr. DE KEMPENAER, Binnenlandsche Zaken; Mr. LIGHTENVELD, Buitenlandsche Zaken; Generaal-Majoor VOET, Oorlog; Mr. VAN BOSSE, Finantiën; Mr. VAN HEEMSTRA, voor de Hervormde Eeredienst; G. L. BAUD Koloniën; en Mr. MUTSAERS, R. C. Eeredienst.

Op den 23sten stelde de Heer RIJK aan den Koning den Heer G. L. BAUD voor, legde deze den eed af in zijne nieuwe betrekking, en werd den Heer RIJK in de meest vleijende bewoordingen door den Koning dank betuigd voor de wijze, waarop hij, zonder de belangen der Marine te verwaarloozen, het zoo belangrijk en veel omvattend Departement van Koloniën met zoo gewenschten uitslag had bestuurd. Des namiddags gaf hij het Departement aan den Heer G. L. BAUD over, en kon zich nu weder uitsluitend met Marine bezig houden.

Ofschoon wij ons alleen tot taak hebben gesteld, om het bestuur van den Heer RIJK over de Marine toe te lichten, mogen wij toch van die belangrijke episode, dat hij met de beide departementen is belast geweest, niet afstappen zonder eenige vlugtige aanmerkingen.

Bijna acht maanden was hij er mede belast, en

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

onder omstandigheden, die zich nog nooit hadden voorgedaan. Niets is er gedurende dat moeijelijke tijdvak voorgevallen, waarop hij later zou wenschen terug te komen.

Oost-Indië was door eene belangrijke versterking van zeemagt en troepen, voor mogelijke gebeurtenissen gewaarborgd; de *West-Indië* mede door eene kleine vermeerdering van zeemagt, en beide bezittingen overigens van voorschriften voorzien, die de strengste toets der voorzigtigheid kunnen doorstaan.

De leiding door hem, in overleg met de Handelmaatschappij, aan den verkoop der Indische producten gegeven, heeft gedurende zijn bestuur het Gouvernement 3 à 4 tonnen gouds bevoordeeld. Voor het volgend jaar had hij eene aangenomen vrachtvermindering van ¾ millioen op de overvoer der koloniale producten verkregen. Wel is waar, werd hij er op eene zeer heusche wijze door den Koning voor bedankt; maar zijne gezondheid had er door geleden, en daardoor was zijn verlangen, om uit alle staatkundige betrekkingen ontslagen te worden, meer en meer versterkt, ofschoon hij eerst een jaar later daaraan gevolg heeft kunnen geven, omdat hij zich niet aan de dienst wilde onttrekken, zoolang de omstandigheden nog zorgelijk en moeijelijk waren.

En dit is nu de handeling van den man, van wien veelvuldige hatelijke courant-artikelen durfden zeggen, dat hij alles deed, om zijne portefeuille te behouden.

Doch laat ons tot den loop der gebeurtenissen terugkeeren.

Het nieuwe kabinet had tot leuze aangenomen: bezuiniging door vereenvoudiging. Dagelijks kwamen de Ministers bijeen om te beraadslagen, waarop bezuinigd kon worden. De Heer RIJK was er voor om al de maritime etablissementen te behouden, doch alle zijne collega's waren er tegen, en hij, toegevende, dat, wanneer er op

alles bezuinigd moest worden, Marine niet alleen uitgezonderd kon zijn, gaf hierin toe, doch weigerde zijne stem aan de zamensmelting van het Instituut voor de Marine met de militaire Academie te *Breda* en de Delftsche Academie, zoo zeer, dat hij er eene portefeuille-quaestie van maakte en dit dan ook in het midden werd gelaten.

Ongetwijfeld heeft het toenmalig kabinet aan de belofte van bezuiniging voldaan, want 18 tonnen gouds zijn er bespaard op de staatsbegrooting, doch het welbekende programma van 13 November, door Koninklijk besluit publiek gemaakt, heeft nooit de goedkeuring van den Heer RIJK weggedragen. Hij noemde dit het mes, waarmede men vroeg of laat het Ministerie den hals zou afsnijden. Nog geen jaar later is dit bewaarheid, doch stond ook bij hem vast om dien tijd niet af te wachten, en af te treden voor dat een votum van wantrouwen der Tweede Kamer hem daartoe zou noodzaken.

Wij mogen van 1848 niet afstappen, zonder nog eenige vlugtige aanmerkingen.

De Heer G. L. BAUD was niet lang aan het bestuur van Koloniën geweest of wenschte daarvan te worden ontslagen. Dit was te meer te betreuren, omdat hij alle vereischten bezat, om dien post naar behooren te vervullen. Zijdelings werden aan den Heer RIJK voorstellen gedaan, om zich met het Departement van Koloniën te belasten, en voor Marine een ander voor te dragen; doch dit weigerde hij stellig, omdat, (ofschoon hij, door een vroeger verblijf in *Oost-Indië* en zijne driejarige waarneming der betrekking van Gouverneur-Generaal der West-Indische bezittingen, met de koloniale aangelegenheden genoegzaam bekend was), hij zich echter niet in staat gevoelde, alle die aangelegenheden te regelen, zoo als dit ten gevolge der nieuwe grondwet moest plaats hebben, en hij een te naauwgezet geweten had, om eene taak op zich te nemen, waarvoor hij zich niet in alle opzigten berekend gevoelde.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De Schout-bij-Nacht VAN DEN BOSCH trad nu op als Minister van Koloniën.

Het begin van het jaar 1849 kenmerkte zich door de treurige gebeurtenis, die nog ieder versch in het geheugen ligt, namelijk het overlijden van Z. M. Koning WILLEM II. De Heer RIJK was destijds tijdelijk Voorzitter van den raad van Ministers, en gelooft, dat hij, even als zijne ambtgenooten, met tevredenheid kan terug zien op de handelingen van het kabinet in die hoogst moeijelijke omstandigheden. Z. K. H. de Prins van *Oranje*, die Z. M. als WILLEM III moest opvolgen, bevond zich in *Engeland*. Den 17^den^ Maart, even na den middag, kwam de tijding van het overlijden van Z. M. WILLEM II uit *Tilburg* in *den Haag*. Weinige uren daarna was de mededeeling door het Ministerie aan de Tweede Kamer gedaan, de proclamatie aan het volk uitgevaardigd en gedrukt, zoo dat die nog denzelfden avond naar alle Provinciën van het Rijk werd geëxpedieerd. De Minister LIGHTENVELD met eene oorlogs-stoomboot naar *Londen* den vorigen dag vertrokken zijnde, om Z. K. H. den Prins van *Oranje* van den hoogst-bedenkelijken toestand des Konings kennis te geven, werden als nu de H. H. Luit.-Generaal Jhr. KLERCK en de Graaf VAN RECHTEREN met een tweede oorlogschip mede derwaarts gezonden, om Z. M. Koning WILLEM III van het treurig overlijden van zijnen vader kennis te geven, en H. D. te verzoeken zoo spoedig mogelijk over te komen, om het hoog bewind te aanvaarden, zoo als Z. M. dan ook den 21sten Maart te *Hellevoetsluis* aankwam, werwaarts H. M. de Koningin zich van *'s Hage* had begeven, en zich ook twee leden van het Ministerie, de Heeren RIJK en DE KEMPENAER bevonden, om Z. M. te ontvangen. Nog dienzelfden dag werd de eerste kabinetsraad in *'s Hage* gehouden, en vaardigde Z. M. eene proclamatie uit, waarbij H. D. verklaarde, de regering te aanvaarden. Dus had eene allergewigtigste gebeurtenis, zonder eenige schokken

plaats gehad, namelijk het afsterven des Konings op een oogenblik, dat een groot gedeelte van *Europa* door staatkundige gebeurtenissen hevig was geschokt, en ook in ons land eene soort van spanning bestond, met eene nieuwe grondwet, waarvan vele wetten uitvloeisels moesten zijn.

Wij gelooven te mogen beweren, dat de handelingen van het toenmalig kabinet nooit naar waarde zijn erkend. Dat kabinet toch had de moeijelijke taak der grondwets-herziening ten einde gebragt, heeft bezuinigingen daargesteld, waar een volgend Ministerie zoo goed als niets heeft kunnen bijvoegen, en echter ontwikkelde zich in de Tweede Kamer al spoedig eene stelselmatige oppositie; elk wets-ontwerp, dat werd voorgedragen, werd met onwil ontvangen en afgekeurd voor dat het nog was onderzocht.

Hoe vele der organieke wetten ook werden voorgedragen, het Ministerie werd nog altijd van traagheid beschuldigd; men wilde niet inzien, hoe vele vertraging in de werkzaamheden het natuurlijk gevolg moest zijn, van de noodlottige gebeurtenis van 17 Maart. Wel had Z. M. WILLEM III het bewind dadelijk aanvaard en werden de regeringshandelingen geregeld voortgezet, doch nu volgde de ter aarde bestelling van den overleden Koning, daarop de voorbereiding tot, en eindelijk, op den 12^{den} Mei, de inhuldiging van Z. M. WILLEM III, dus bijna 2 maanden, dat de werkzaamheden van den Ministerraad deerlijk moesten lijden.

De vijandige stemming der Tweede Kamer tegen het Ministerie, en het gevoel van ondank daarin opgesloten, deden bij den Heer RIJK meer en meer het besluit opkomen, zijn ontslag te vragen. Eergevoel hield hem echter terug, omdat hij niet wilde aftreden, zoo lang hij niet volle gerustheid zou hebben omtrent den stand van zaken in *Oost-* en *West-Indië*.

De Heer DONKER CURTIUS was reeds afgetreden als Mi-

nister van Justitie, en vervangen door den Heer WICHERS, en even zoo de Heer G. L. BAUD, en opgevolgd door den Schout-bij-Nacht VAN DEN BOSCH. De gezondheid van den Heer RIJK had door zoo vele maanden inspanning zwaar geleden, zoodat — toen de tijding uit de *West-Indiën* kwam, dat de stand van zaken aldaar zoodanig was, dat men daaromtrent niet meer ongerust behoefde te zijn, en op den 24sten Junij de tijding van den gelukkigen afloop der derde expeditie tegen *Bali* ontvangen werd, en daarmede de rust, ook in onze Oost-Indische bezittingen verzekerd was, en de stand van zaken in *Europa* een meer geruststellend aanzien begon te verkrijgen, zoo als ook de verhouding tot de Frankforter vereeniging ten opzigte der Limburgsche quaestie, — de Heer RIJK begreep, dat hij, zonder het verwijt op zich te laden, dat hij in moeijelijke tijden zou zijn teruggedeinsd, alsnu gevolg kon geven aan zijnen sedert lang gekoesterden wensch, om zijne ambtelijke loopbaan te eindigen. Den 15den Julij deed hij daartoe de aanvraag aan den Koning, en niet spoedig een antwoord ontvangende, herhaalde hij zulks dringend, en even zoo mondeling in een' kabinetsraad, op den 31sten Julij gehouden. Dit werd hem toen toegezegd en den volgenden dag door een kabinets-rescript bevestigd, doch onder bepaling, dat hij zich met de portefeuille zou blijven belasten, tot dat er een opvolger zou zijn gevonden. Hieraan onderwierp hij zich, echter onder beding, dat het niet langer zou duren dan de toenmalige zitting van de beide Kamers, en het gevolg was, dat hij nog gedurende zes weken met de portefeuille is belast gebleven. Dien tijd werden de zaken aan het Departement van Marine met orde voortgezet. De begrooting voor 1850 werd opgemaakt en den 5den Augustus aan het Departement van Financiën ingezonden. Dat op die begrooting niet vele aanmerkingen te maken waren, kan daaruit blijken, dat zij door een later opgetreden Minister genoegzaam onver-

anderd is ingediend, en meer dan dat, doordien een jaar later eene gelijke begrooting werd voorgesteld met eene vermeerdering van activiteit van slechts een fregat, ofschoon toen de opheffing der werf te *Rotterdam* en de vernietiging van een eigen Instituut voor de Marine had plaats gehad. Trouwens, het is tot nog toe bij de toezegging gebleven, en op dit oogenblik (April 1851) is de actieve zeemagt niet grooter dan die, gedurende het zevenjarig bestuur van den Heer RIJK, waarop zoo vele aanmerkingen zijn gemaakt, is geweest.

De Heer RIJK had voor zijnen opvolger nota's gereed gemaakt, van al hetgeen bij zijn departement nog te regelen was. Intusschen was de dagteekening van zijn ontslag nog altoos onbepaald gebleven, en het was eerst bij Koninklijk besluit van 30 Augustus, dat dit op den 15^{den} September bepaald werd. Op dien dag gaf hij het Departement van Marine over aan den Schout-bij-Nacht VAN DEN BOSCH, die voorecrst ook nog met het Departement van Koloniën belast bleef, en hier eindigde dus de militaire en ambtelijke loopbaan van den Admiraal RIJK; want op zijn verzoek werd hij ook uit het vaste korps der zee-officieren afgevoerd, en hem het pensioen verleend, waarop zijne dienstjaren en vervulde betrekkingen hem aanspraak gaven, op weinige dagen na juist eene halve eeuw, nadat hij voor het eerst den voet op het dek van een oorlogsvaartuig had gezet. Hij verklaarde, dat hij nooit weder voor eenige administratieve betrekking verlangde in aanmerking te komen, doch dat hij, wanneer zijne diensten als zeeman of militair, van eenig nut voor het Vaderland konden zijn, ten allen tijde gereed bleef, al ware het voor het kommando over een enkel fregat, of van eene afdeeling kanonneerbooten, wanneer buitenlandsch geweld tot verdediging van den Vaderlandschen grond mogt noodzaken.

De Admiraal RIJK verkreeg een pensioen van *f* 5000, doch men wane niet, dat hij hierin door zijne ruim zeven-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

jarige ministerieele betrekking iets gewonnen had. Na gedurende drie jaren Gouverneur-Generaal der Nederlandsche West-Indische bezittingen geweest te zijn, had hij een verkregen regt op een pensioen van *f* 6000. Hij deed dit eerbiedig den Koning kennen, en bij een Koninklijk besluit van 4 April 1845, L^a^ Q^1 2^, werd hem destijds dat pensioen verzekerd.

Dat besluit luidde aldus:

Wij WILLEM, enz.

Op de requeste van den Vice-Admiraal J. C. RIJK, onzen Minister van Marine, daarbij zijne bezwaren inbrengende over de mogelijke vermindering van pensioen, welke het gevolg kan zijn, van zijne terugroeping als Gouverneur-Generaal der Nederlandsche West-Indische bezittingen, en deswege onze voorziening verzoekende.

Gezien het rapport van onzen Minister van Koloniën van 31 Maart 1845, Lett. B, N°. 4.

Hebben besloten en besluiten te bepalen: » dat, wanneer het aan den Vice-Admiraal J. C. RIJK, als onzen Minister van Marine, ten laste van het Rijk te verleenen pensioen, op minder mogt worden gesteld dan *f* 6000 's jaars, het aan dat cijfer ontbrekende, hem alsdan zal worden toegelegd uit de koloniale fondsen."

» Afschriften dezes enz. enz."

Men zou denken, dat het bij een Koninklijk woord toegezegd pensioen alsnu verzekerd was, doch bij de wet op de burgerlijke pensioenen van 9 Mei 1846, (Staatsblad N°. 24), werd een artikel (19) van den volgenden inhoud opgenomen.

» Geen burgerlijk pensioen kan gelijktijdig met een ander pensioen ten laste van den staat, of van deszelfs overzeesche bezittingen genoten worden."

En daar het maximum van het burgerlijk pensioen op *f* 5000 bepaald werd, verloor dus het Koninklijk besluit, ofschoon meer dan een jaar vroeger dan de wet uitgevaardigd, zijne kracht, en de Admiraal RIJK

heeft zich hieraan zonder verdere reclames onderworpen.

Wij hebben dit onderwerp alleen aangehaald, om te doen uitkomen, dat de Admiraal RIJK door zijne ministerieele betrekking in pensioen niet gewonnen, maar wel *f* 1000 's jaars verloren heeft.

Zoo hebben ook sommigen het doen voorkomen, alsof hij voor het acht maanden waarnemen der betrekking van Minister van Koloniën, geldelijk zoude zijn beloond. Het gereede antwoord is: » Met geene enkele cent," en evenzeer, dat het hem nimmer is in het hoofd gekomen, om daarvoor iets te verlangen.

Wij gaan noode over tot de zinsneden die volgen zullen, en zullen die zoo kort mogelijk maken.

Men zie daarin niet het verlangen, om zich als het ware in het licht te stellen, doch gelieve in overweging te nemen, dat wij niet alleen de toelichting op, en het historisch overzigt van het bestuur der Marine onder den Admiraal RIJK schrijven, maar ook het derde en laatste gedeelte van zijne Biographie, en daarin mag het volgende niet onvermeld blijven, te minder omdat het met zijne handelingen als Minister in betrekking staat.

Hetgeen wij wilden opteekenen is het volgende:

Op den 6den October 1842 werd de Schout-bij-Nacht RIJK door den Koning benoemd tot Kommandeur der Orde van den Nederlandschen Leeuw, en tevens tot Adjudant des Konings in buitengewone dienst.

1 Januarij 1844 werd de Schout-bij-Nacht RIJK bevorderd tot Vice-Admiraal.

30 Mei 1844 kwam Z. M. de Keizer van *Rusland* onverwachts hier aan om naar *Engeland* te worden overgebragt, en den volgenden dag lagen daartoe vijf oorlogsstoomschepen te *Hellevoetsluis* gereed.

De Keizer zeide tot den Admiraal RIJK: » je croyais votre Marine bien organisée, mais je ne vous croyais pas de cette force."

Terugkomende uit *Engeland*, betoonde Z. M. de Keizer Hoogstdeszelfs tevredenheid, door het verleenen van ridderorden aan de kommandanten en sommige officieren der schepen, die tot de overbrenging naar *Engeland* waren bestemd geweest; en ofschoon de Admiraal RIJK door ongesteldheid verhinderd werd, Z. M. na zijne terugkomst uit *Engeland* weder te zien, zond Z. M. hem het grootkruis met de Ster der St. Anna Orde in brillanten.

Den 22sten Augustus 1845 arriveerde hier Z. K. K. H. de Aartshertog FREDERIK van *Oostenrijk*, Vice-Admiraal en Kommandant der Oostenrijksche Marine, vergezeld van den Generaal Baron LEDZELTERN en den Kapitein ter zee MARIONI, om alle onze etablissementen te bezigtigen, en kennis te nemen van de inrigtingen der Nederlandsche Marine.

Z. M. Koning WILLEM II stond gereed om naar *Weimar* te vertrekken, zoo als ook H. H. K. K. H. H. de Prins van *Oranje* en Prins ALEXANDER. Prins HENDRIK was in zee. Z. M. kon het vertrek niet uitstellen, doch voegde eenen van H. D. Adjudanten in gewone dienst den Aartshertog toe, en droeg den Admiraal RIJK den last op Z. K. K. H. onze etablissementen te doen zien, en alle inlichtingen te geven, die verlangd zouden worden omtrent onze Marine.

Reeds bij het bezoeken van de modelkamer, zag de Admiraal RIJK, dat de Aartshertog bij de innemendste beleefdheid grondige kennis paarde, van alles, wat tot het Marinewezen betrekking had, en dat de Z. K. K. H. vergezellende personen mannen waren van uitgebreide kennis.

De Admiraal RIJK vergezelde den Aartshertog naar *Rotterdam*, *Amsterdam*, *Willemsoord*, ging van daar met Z. K. K. H. met eene oorlogs-stoomboot door de *Noordzee* naar *Hellevoetsluis*, en van daar even zoo naar *Vlissingen*.

Z. K. K. H. vroeg onophoudelijk inlichtingen, die, zoo als van zelf spreekt, met de meeste bereidwilligheid, zoo mondeling als schriftelijk gegeven werden.

Van *Vlissingen* bragt de Admiraal RIJK Z. K. K. H.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

met hetzelfde stoomschip, op den 31sten Augustus, naar *Antwerpen*, en keerde van daar naar *den Haag* terug.

Bij het afscheid nemen was de Aartshertog onuitputtelijk in loftuitingen en dank, voor het door H. D. bezigtigde, deelde verscheidene vorstelijke geschenken uit, en zeide aan den Admiraal RIJK: »je ferai mon rapport à S. M. l'Empereur de tout ce que j'ai vu et appris chez vous."

Weinige weken daarna bragt de gezant van *Oostenrijk* aan den Admiraal RIJK het brevet, en de versierselen als grootkruis der Orde van de Yzeren Kroon.

Dit zijn gunsten wel bepaaldelijk aan den Admiraal RIJK ten deel gevallen, doch die tevens bewijzen, dat onze Marine buitenslands nog naar waarde wordt geschat.

Dit blijkt te meer, doordien *Pruissen* en *Oostenrijk* zich tot ons bestuur hebben gewend om officieren en constructeurs, om op zeer voordeelige voorwaarden in hunne dienst over te gaan, en zelfs, zoo als ook *Spanje*, om oorlogschepen van ons over te nemen, maar de Admiraal RIJK meende dit echter niet te moeten aanmoedigen. De officieren hadden, met het oog op onze eigene reputatie, natuurlijk zoodanig moeten zijn, dat zij in den vreemde den goeden dunk van ons zeewezen hadden kunnen versterken, en onze beste officieren kunnen wij zelven te wel in het belang van onze dienst gebruiken.

Het overdoen van oorlogschepen ware zeker eene wenschelijke zaak geweest, omdat wij er dadelijk andere volgens de laatste modellen voor hadden kunnen bouwen; maar er waren administratieve bezwaren, en de toestemming moest natuurlijk van de wetgeving worden gevraagd. De sommen waren eene toevallige bate voor de schatkist geweest, en welke moeite zou het niet hebben gekost, om daartegen het budget voor Marine te verhoogen. Zoo moeten dikwijls nuttige zaken schipbreuk lijden op de letterlijke toepassing van administratieve bepalingen.

Intusschen is toch een Nederlandsch officier in Pruissische

dienst overgegaan, en staat aan het hoofd van de *Navigations Schule*, en een Nederlandsch Ingenieur dient in eene zeer belangrijke betrekking in *Oostenrijk*.

Wij zouden meer bewijzen kunnen bijbrengen, dat onze Marine, die men in ons eigen land als zoo geheel vervallen wil doen voorkomen, nog buitenslands op vrij wat hooger waarde wordt geschat.

21 November 1848 werd de Admiraal RIJK door den Koning benoemd tot Kommandeur van de Militaire Willems-Orde.

Na het treurig overlijden van Z. M. Koning WILLEM II, werd de Admiraal RIJK door Z. M. onzen tegenwoordigen Koning bevestigd als H. D. Adjudant in buitengewone dienst, en op den 6den Mei werd hij benoemd tot Grootkruis der Orde van den Nederlandschen Leeuw.

Wij verheugen ons hier over dit onderwerp te kunnen eindigen; onwillekeurig dachten wij bij het schrijven daarvan aan de » Koekkoek" uit GELLERTS Fabelen, doch bij eene biographie meenden wij hier niet stilzwijgend te mogen overstappen.

Wij zijn hier aan het einde van de taak, die wij ons hebben voorgesteld, en zij was, het overzigt van de gebeurtenissen gedurende het ruim zevenjarig tijdvak, dat de Heer RIJK aan het hoofd der Marine heeft gestaan. Wel is waar heeft datgene, wat over de twee laatste jaren is gezegd, minder betrekking op de Marine dan wel tot gebeurtenissen van staatkundigen aard in dat zoo moeijelijk tijdperk, maar die gebeurtenissen hebben ook grooten invloed uitgeoefend op den gang van zaken bij de Marine. De tijd, die uitsluitend daaraan had moeten worden toegewijd, versmolt in de behandeling van staatkundige aangelegenheden, en echter werden daarom de belangen der Marine niet geheel verzuimd; getuigen de belangrijke bepalingen, die, ofschoon reeds vroeger ontworpen, nog in 1848—49 in het *Recueil van Zee-Orders* zijn opgenomen. Wan-

neer men die nagaat, zal men moeten erkennen, dat er zeer veel voor de Marine gedaan is, en echter zijn wij de eerste, die belijden, dat het meer had moeten zijn, en ook meer zou zijn geweest, wanneer niet zoo vele bijkomende omstandigheden hierin beletselen hadden te weeg gebragt, waardoor het den Admiraal RIJK onmogelijk werd, aan het vervatte in den lastbrief zijner aanstelling gevolg te geven.

Vóór dat wij de pen nederleggen, vermeenen wij nog sommige der hier behandelde punten kortelijk te moeten zamenvatten. Men vergeve ons die meerdere wijdloopigheid. Hem, die voor het laatst het woord tot het publiek rigt, mag toch wel het regt worden gegund om zijne gedachten geheel uit te boezemen.

Wij hebben in het voorwoord, dat de eerste afdeeling voorafging, ons voornemen doen kennen, dat voornamelijk was, om de beschuldiging, dat er bij Marine geen stelsel bestond en dat er niet volgens vaste beginselen gehandeld werd, te bestrijden. Dit maakt het onderwerp der eerste afdeeling uit. Het heeft eene uitbreiding verkregen, die wij liever hadden vermeden, doch niet overbodig achten, wanneer men in aanmerking neemt hoe vele bijzonderheden daarin moesten worden opgenomen, en hoe weinig personen er gevonden worden, die het uit de bestaande stukken zouden willen opzoeken, ware het hier niet aangewezen.

Dat er een stelsel was en gevolgd werd, meenen wij voldoende te hebben aangewezen.

Maar er zijn ook andere beschuldigingen, die wij gemeend hebben te moeten wederleggen.

Men heeft ons beschuldigd, dat onze Marine veel duurder was dan die van andere landen. Wij hebben bewezen, dat bij ons ieder stuk kanon, ieder man in dienst, minder kost dan in *Engeland*, *Frankrijk* of de *Vereenigde Staten* van *Noord-Amerika*.

Men heeft ons verweten, dat de administratie-kosten bij

ons veel hooger waren opgevoerd dan in andere landen. Wij hebben tot vergelijking genomen die landen, waar de schrijf- en centralisatie-woede nog het minst is doorgedrongen, namelijk *Engeland* en *Noord-Amerika*, en hebben kunnen bewijzen, dat de administratie-kosten bij ons minder zijn dan in die landen.

Men heeft ons verweten, dat, in verhouding van het budget, de activiteit bij ons minder was dan in andere landen, en de slotsom van het onderzoek was weder ten voordeele van *Nederland*.

Men heeft ons beschuldigd, dat bij ons de werven in geene verhouding waren tot die in andere landen, met bijvoeging van het materieel. Wij hebben bewezen, dat wij ons in de resultaten ook hier met de beste Marines van andere landen kunnen vergelijken.

Dit alles zijn daadzaken, die meer afdoen dan alle redeneringen, gegrond op uit hun verband gerukte onderdeelen en de daarop gebouwde eenzijdige gevolgtrekkingen.

Wil men weten, hoe wij tot de resultaten van ons betoog geraakten? Wij zijn bereid de opgaven mede te deelen, die deswege aan de Staten-Generaal zijn gedaan.

Omtrent de zoogenoemde meerdere duurte der Nederlandsche dan andere Marines, nam men ter vergelijking de twee grootste, namelijk die van *Engeland* en *Frankrijk*, en de daarvan bekende begrootingen.

Het getal schepen, dat ieder dezer landen in dienst houdt, is een onzekere maatstaf van vergelijking, omdat de schepen van verschillende charters zijn. Het getal stukken, waarmede de schepen gewapend zijn, levert eenen eenigzins beteren maatstaf, doch ook niet voldoende, omdat het verschillende zwaardere kalibers kunnen zijn, en men, om de juiste vergelijking te krijgen, de ponden ijzer zou moeten opgeven die de gezamenlijke stukken schieten. Maar de zekerste maatstaf is het getal hoofden, dat men in dienst heeft; en bij die vergelijking blijkt,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dat ieder man jaarlijks aan den staat kost:

in *Nederland* . . *f* 1071.
» *Frankrijk* . . » 1080.
» *Engeland* . . » 1663.
» *Noord-Amerika* » 1916.

Hierbij komen in aanmerking de lage soldijen in *Frankrijk* en de hooge in *Noord-Amerika*.

Om de beschuldiging te wederleggen, dat in *Nederland* de administratie en werven zoo veel zouden kosten in vergelijking tot de activiteit, nam men de begrootingen van *Nederland*, *Engeland* en *Noord-Amerika* van 1845, bragt die onder volkomen gelijke respecten, en uit de vergelijking bleek, dat de administratie-kosten, percents gewijze berekend; voor ieder budget, was

in *Nederland* . . $3\frac{9}{10}$
» *Engeland* . . $4\frac{2}{5}$
» *Noord-Amerika* $7\frac{3}{4}$
} pCt. van het budget.

Voor werven, materieel en aanbouw:

in *Nederland* . . $35\frac{3}{4}$
» *Engeland* . . $32\frac{2}{3}$
» *Noord-Amerika* $40\frac{1}{2}$
} pCt. van het budget.

Voor de activiteit, dat is schepen, stukken geschut en manschappen in dienst,

in *Nederland* . . $51\frac{1}{2}$
» *Engeland* . . $39\frac{3}{5}$
» *Noord-Amerika* $51\frac{1}{2}$
} pCt. van het budget.

Het overige der begrootingen is voor kustlichten, tonnen, bakens, pensioenen, enz.

Alle die mededeelingen zijn aan de Kamers gedaan. Heeft het geholpen? Wij vreezen weinig. Men wilde nu eenmaal, dat het beheer der Marine in *Nederland* slecht was; wat ook werd aangevoerd om het tegendeel te bewijzen, het mogt niet helpen. Zoo antwoordde een volksvertegenwoordiger op het betoog, dat bij ons ieder man

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

veel minder kostte dan in *Engeland*, waar men altoos op wijst: »Ja, maar in *Engeland* kan men zonder verhooging van het budget, dadelijk, zoo men wil, eene groote uitbreiding aan de activiteit geven." De Minister bestreed dit gevoelen, doch kon het niet dadelijk door bewijzen staven. Niet lang daarna deed dit bewijs zich als het ware van zelf voor, en bleek het hoe valsch die voorstelling was. Men vond het in *Engeland* noodzakelijk, om de zeemagt op de Westkust van *Afrika* te versterken, tot krachtiger wering van den slavenhandel. Vond men dit uit het gewone budget? Geenszins, men vroeg eene suppletoire begrooting, grooter dan die, welke voor de geheele Nederlandsche Marine wordt toegestaan.

Om te bewijzen, dat arbeidsloonen en materialen in geene verhouding stonden tot den jaarlijkschen aan- en afbouw, namen de beoordeelaars der marine, alleen het nieuw aangebouwde als maatstaf, en noemden het overige als besteed aan de werven en het oplappen van oude schepen. Wat vinden wij daarvan, b. v. in *Frankrijk*, over hetzelfde aangehaalde tijdvak?

Men leest in COLBURN'S *United Service Magazine* van Junij 1847: »De vermeerdering der Fransche zeemagt in de laatste twaalf maanden bestond in een linieschip, een korvet, een brik, drie kleine vaartuigen en een stoomschip." Wanneer men nu daaruit de gevolgtrekking maakte, dat er in 1846 aan de werven van *Frankrijk*, met 10,565,000 fr. of ruim *f* 5,000,000 aan dagloonen, (want van materialen is hier geen sprake,) slechts de bovengenoemde schepen zijn aangebouwd, dan zou daar ook al het andere moeten zijn besteed aan de maritime etablissementen, het onderhoud van schepen in conservatie of in dienst, of aan het oplappen van oude schepen. Wanneer men de zaken vergelijkt met hetgeen bij andere goed georganiseerde Marines bestaat, dan heeft men den juisten maatstaf; geenszins echter, wanneer men enkele brok-

stukken, uit een geheel geligt, tot het onderwerp eener analyse maakt, en daarnaar het geheel beoordeelt.

Het zou ons niet moeijelijk vallen, duidelijk te bewijzen, hoe ongegrond al die beweringen zijn; doch bladzijden schrifts zouden er noodig wezen, om het eenigzins gemotiveerd uiteen te zetten. Wij onthouden ons daarvan, daar wij onzes ondanks reeds wijdloopig geworden zijn, en vermeenen reeds voldoende te hebben aangetoond, dat, in vergelijking met de best georganiseerde militaire marines van andere landen, de evenaar niet ten onzen nadeele overslaat, en dus kunnen wij volstaan met naar die uitkomsten te verwijzen.

Wij gaan thans over tot eene beknopte zamenvatting, van hetgeen in de eerste afdeeling is gezegd; en zullen dezelfde volgorde houden.

Materieel.

Wij blijven nog van gevoelen, dat de zeemagt zoo als die bij kabinets besluit van 25 Januarij 1843, op voordragt van den Minister RIJK, voorloopig is bepaald, kan worden behouden, met dien verstande, dat het getal kuilkorvetten van 10 op 8 worde gebragt; dat er geene gladdeks-korvetten en brikken der 2e kl. meer worden aangebouwd, maar daarentegen zooveel schoonerbrikken meer; deze zoo mogelijk te wapenen met nog verder dragend geschut en percussie-granaten. Overigens zullen de stoomschepen vooreerst van 10 op 20 dienen te worden gebragt.

Het personeel der actieve zeemagt.

Dit behoeft onzes inziens geene verandering. Wij zouden alleen aanraden de bepaling, dat het korps zee-officieren telkens met 1 Januarij moet worden aangevuld, in zooverre te wijzigen, dat er altijd, wanneer er vacatures ontstaan, eene aanvulling plaats hebbe; hetgeen een voordeel en aanmoediging zal zijn voor hen, die in die cathe-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

gorie vallen en geen geldelijk bezwaar oplevert, dewijl het budget toch op een voltallig korps is berekend.

Ook zouden wij de benaming van *titulair* willen doen vervallen. Bij het actieve korps bestaat zij niet, bij gepensionneerden is die niet noodig, en in sedentaire betrekkingen ziet men menschen, die eene reeks van jaren in den zelfden rang effectief hebben gediend, de benaming van titulair toevoegen, waarin toch altoos iets hards is gelegen, en dat soms tot verkeerde begrippen leidt bij de nog tot het actieve korps behoorende officieren. De zaak beteekent weinig en ons korps is niet groot genoeg, om ook zonder deze bijvoeging niet te weten, in welke betrekking een zoodanig persoon dient.

Wij zouden de kleine verhooging van soldij, die aan de oudste officieren was toegekend, op die kleine vaartuigen, waarop geen eigenlijke 1e officier is, en die men kortelings heeft afgeschaft, weder wenschen hersteld te zien.

Hoe wij denken over de toevoeging van het Instituut voor de Marine aan de Militaire Academie te *Breda*, heeft men reeds in de 1e Afdeeling kunnen zien; wij volharden in het gevoelen, dat het noodlottig voor de Marine zal bevonden worden. De tijd zal leeren of wij dwalen.

Tot aanmoediging voor de mindere schepelingen zouden wij eene geldelijke tegemoetkoming wenschen voor te dragen, niet algemeen, maar in verband met veeljarige diensten aan den staat, en verkregen bekwaamheden. B. v. aan de zilveren medaille te verbinden eene toelage van *f* 2 's maands; aan de bronzen van *f* 1 's maands, zoo lang de man in dienst is. Voor de manschappen, die een brevet als kanonnier hebben verkregen, mede *f* 2 's maands; ook zou men er nog kunnen bijvoegen, voor zoo verre zij het brevet als kanonnier niet hebben, eene soortgelijke toelage voor de beste roergangers, mars-gasten en looders. Wij zouden deze toelage maandelijks willen uitbetalen, en hierdoor zou de gage voor matroos 1e of 2e kl.,

die met de zilveren medaille versierd is, en in eene der beide laatste cathegoriën valt, van *f* 15 op *f* 19 of van *f* 13 op *f* 17 gebragt worden, zonder dat het een algemeene maatregel van verhooging der soldijen zou zijn, die, voor alle de schepelingen, te veel geld zou kosten. De mariniers 1e en 2e klasse hebben eene onderscheiding door 1 of 2 strepen op de mouw; de matroos 1e en 2e klasse heeft die niet; alles wat de eigenliefde streelt, vooral als het geen geld kost, mag men niet verwaarloozen. Waarom zou men niet dezelfde onderscheiding, of iets daarmede gelijkstaande, aan de matrozen 1e en 2e klasse kunnen toekennen?

Het is aan de kommandanten overgelaten, wanneer de schepelingen gelden te goed hebben, daarvoor een of meer maanden gage aan te vragen. Dit wordt echter buitenslands zelden gedaan. Wij zouden dit verpligtend willen maken; wanneer een schip eene vreemde haven aandoet, waar versnaperingen en ververschingen te bekomen zijn, zou men dadelijk bij de aankomst een of twee maanden geld moeten uitbetalen. Dit stelt de manschappen in de gelegenheid, om zich eenige kleine genoegens van het leven te verschaffen, terwijl thans dikwerf een matroos, die eene niet onbelangrijke som te goed heeft, over geen' enkelen gulden kan beschikken, als het niet juist ten tijde van de uitbetaling van zijn kwart is, dat hij zich in eene vreemde haven bevindt. Op plaatsen, waar daaraan geene te groote bezwaren verbonden zijn, moest men ook aan de manschappen meer verlof geven om eens aan land te gaan; wij weten, dat bij den geest van uitspatting die thans nog bij de matrozen heerscht, en de zorgeloosheid, die somwijlen, zonder vooraf beraamd voornemen, tot achterblijven en dus desertiën leidt, een bezwaar opleveren. Doch bij meer vrijheid en bij de overtuiging, dat die ook in eene volgende haven gegeven zal worden, vleijen wij ons, dat dit langzamerhand verbeteren zal, en dat de

man, meer gewoon in het bezit van eenig geld te zijn, ook leeren zal er een beter gebruik van te maken, het niet halsdadig verkwistende, zoo als thans nog veelal het geval is.

In de *Oost-Indiën* is het niet noodig extra geld voor de manschappen te trekken; daar ontvangen zij verhoogde soldij; doch in de *West-Indiën* zou men het alternatief met de uitbetaling van het kwart moeten herhalen, naarmate van den stand van ieders rekening. Goede en menschelijke behandeling kan niet genoeg worden aanbevolen, zonder dat er echter ooit slapheid in de dienst mag worden geduld.

Er bestaan thans reglementen voor alle rangen en takken van de dienst; mogten zij stiptelijk worden nageleefd en verbeterd, wanneer de ondervinding er gebreken in doet kennen!

Het zou een verdienstelijk werk zijn, wanneer iemand een beredeneerd plan tot het daarstellen van een vast korps matrozen ontwierp. Elke poging daartoe, al wordt zij ook niet dadelijk met een' volkomen uitslag bekroond, kan aanleiding geven tot wrijving van denkbeelden en welligt eenmaal tot iets goeds leiden. Aanmoediging tot vrijwillige dienstneming van bevaren zeevolk is noodig; het zou er toe kunnen bijdragen, wanneer kommandanten van schepen werden gemagtigd om voor hunne bodems volk aan te nemen, zoo als reeds geschiedt. Maar dan mogen de aldus aangenomen manschappen ook niet worden overgeplaatst zoo lang een zoodanig schip in dienst is; overplaatsingen, zoowel van officieren als van mindere schepelingen, moeten alleen bij hooge noodzakelijkheid plaats hebben. Hoe meer eene equipage bij elkander blijft, des te meer ontstaat er eene verbroedering, die ten voordeele van de dienst komt.

Tot aankweeking van jonge zeelieden, kunnen wij niet genoeg aanbevelen, om zooveel gezonde sterke jongens als

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zich aanbieden, op den thans bestaanden voet aan te nemen; het is de kweekschool van onze jonge matrozen, en ofschoon alleen op tijd werkende, werkt het zeker. Naarmate men er in dienst heeft, kunnen er boven de rol op de naar zee gaande schepen geplaatst worden, en uit deze de knapste tot bootsmansleerlingen worden voorgedragen, om daaruit later scheeps-onderofficieren te vormen. Komt er oorlog, dan krijgen wij gewis vele matrozen van de koopvaart; zijn deze al geen artilleristen, het zijn toch zeelieden, en voor geoefende kommandeurs der stukken, hebben wij de instelling der gebrevetteerde kanonniers.

Hoe men een gedeelte van de militie voor de zeedienst beschikbaar zou kunnen stellen, moet bij eene wet geregeld worden. Dit in toepassing te brengen, zou mede een verdienstelijk werk zijn, dat wij aan de overweging der vrienden van de Marine moeten aanbevelen, zonder ons voor het oogenblik daarin te verdiepen, ofschoon wij er meermalen onze gedachten over hebben laten gaan, doch waarvan de behandeling ons thans te verre zou leiden.

De gagementen zijn bij de thans in behandeling zijnde pensioenwet eenigzins verbeterd, doch wij hadden daarin nog verder willen gaan. B. v., zoo als thans bepaald is voor dertigjarige dienst als minimum, maar wanneer de man dan nog geschikt is om te dienen, hem dan ook niet te ontslaan, maar een gedeelte van het gagement, waarop hij aanspraak heeft verkregen, bij zijne soldij te voegen. Wel verre van nadeelig te zijn voor het Gouvernement, zou het een voordeel opleveren, want men behoudt bevaren en nog allezins bruikbare schepelingen, betaalt slechts eene kleine verhooging van hunne soldij, terwijl men anders het volle gagement betaalt, en de volle soldij aan de manschappen, die men in plaats der gegageerden moet aannemen. Hier nog bijvoegende, dat van de aldus doordienende manschappen, de gagementen zouden worden verhoogd, naar het getal jaren, dat zij boven de 30 jaren

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dienen, (zoodat het gagement, voor een matroos op *f* 100 voorgesteld, tot een maximum van *f* 150 zou kunnen klimmen,) dan kon een zoodanig persoon op zijn' ouden dag eenigzins goed verzorgd zijn. Oogenschijnlijk zou er een geldelijk bezwaar uit ontstaan, maar dat zal niet aanmerkelijk zijn, wanneer men overweegt, dat het gagement zooveel later verleend wordt, en dus, volgens den loop der natuur, zooveel korter wordt genoten. Wij meenen deze zaak aan het toekomstig hoofd der Marine te mogen aanbevelen. Het spreekt van zelf, dat een onderzoek naar de vermeerdering van uitgaven, welke de uitvoering van alle deze punten zou veroorzaken, de voorstellen daartoe, zou moeten voorafgaan.

Er is dikwijls gesproken van een Invalidenhuis. Het denkbeeld, om den ouden zeeman een' rustigen en genoegelijken ouden dag te bezorgen, heeft veel aanlokkelijks; maar 1° zijn groote uitgaven daaraan verbonden, 2° kan het alleen dienen voor ongehuwden, 3° is een matroos, die zijn geheele leven onder eene strenge tucht heeft doorgebragt, weinig geneigd, op nieuw onder eene discipline te komen, die onafscheidelijk is van eene zoodanige inrigting.

Wij gelooven dus, èn in het belang der schatkist, èn in het belang van den ouden zeeman, een verbeterd gagement, dat de man kan verteren, waar hij wil, te moeten aanbevelen boven de stichting van een Invalidenhuis. Hetgeen wij hier zeggen steunt op de ondervinding, verkregen met verscheidene schepelingen, die met niet onbelangrijke kosten in het Militaire Invalidenhuis te *Leiden* zijn geplaatst.

Voor het Artilleriewezen

zijn de noodige orders uitgevaardigd en in werking, doch ofschoon uitgevaardigd en gedrukt, nog niet in het *Recueil*

opgenomen. Wanneer er na het aftreden van den Heer RIJK geene aanmerkingen van de kommandanten der schepen op die voorschriften zijn ingekomen, gelooven wij, dat het nu tijd zou zijn, die stukken in het *Recueil* te doen opnemen.

Het Materieel daarvan.

Hiervoor meenen wij de jaarlijksche aangieting van eenig geschut van het tegenwoordig aangenomen model te moeten aanbevelen; krachtige aanmaak van affutage, aankoop van koperen kruidkisten, aanmaak der nieuwe holle projectilen, vooral ook aanschaffing van hand-vuurwapenen, die volgens de laatste bepalingen in veel grootere hoeveelheid aan de schepen worden medegegeven, en van buksen, die bij de volmaaktheid, waartoe dit wapen is gebragt, van groot nut kunnen zijn, en waarvan de verstrekking op de schepen almede bevolen is, doch waarvan men zich tot nog toe slechts eenige ter proeve heeft kunnen aanschaffen.

Voor het werkdadige

kunnen wij de strenge handhaving der bepalingen omtrent de ernst-exercitiën niet genoeg aanbevelen. Geoefende artilleristen kunnen ons alleen een goed succes verzekeren, als er eenmaal weder oorlog moet worden gevoerd. Daarom zouden wij er op aandringen, om weder een vaartuig in te rigten tot de opleiding van geschikte jonge lieden voor de konstabelerij, liefst op grooter schaal; doch ten minste zoo, als de kanonneerboot, die daartoe, een paar jaren geleden, op de reede van *Texel* was ingerigt.

Voor de activiteit

moeten wij zooveel mogelijk het in dienst houden van een exercitie-eskader aanbevelen.

De gronden, die voor het nut daarvan pleiten, meenen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wij op bladz. 90 en 91 van de 1e afd. onzer brochure genoegzaam te hebben uiteén gezet. Ofschoon het eene afwijking moge schijnen, kunnen wij van dit onderwerp niet afstappen, zonder nog te gewagen van de wijze van oorlog voeren ter zee, die voor *Nederland* naar ons gevoelen zal zijn weggelegd, hetzij aanvallend of verdedigend. Aanvallend is niet wel denkelijk, of het moet zijn gecombineerd met eene groote zeemogendheid; dan zal ons hulp-eskader de plannen moeten volgen, door eene zoodanige mogendheid aangenomen, en voor het overige zal men zich moeten bepalen tot het verleenen van konvooi door de fregatten, en tot het voeren van een' kaper-oorlog; daartoe vooral zijn onze snel zeilende en zwaar gewapende schoonerbrikken buitengewoon geschikt. Zooveel koopvaarders nemen als mogelijk is, de bemanning er afnemen, en de schepen in den grond boren; het gevecht met oorlogschepen zooveel mogelijk vermijden, en, kan het niet anders, steunen op de kracht van ons zwaar geschut met de tegenwoordige projectilen, op de geoefendheid onzer kanonniers, op de veel minder kans van getroffen te worden, die een laag liggend klein schip boven een groot aanbiedt; en om te vlugten, vertrouwen op het hooger aan den wind liggen van eenen schooner boven een raschip.

Wij zijn zeer ingenomen met stoomschepen, doch ook dit mag niet overdreven worden. Ieder land moet zijne geographische ligging en de punten in den *Oceaan*, waar hij veilig landen kan, in aanmerking nemen. *Engeland* b. v. is onmiddellijk uit de meeste zijner havens in de *Spaansche Zee*; is de voorraad kolen van zijne stoomschepen verbruikt, hij heeft *Madera*, *Ascencion*, *St. Helena* en *de Kaap de Goede Hoop*, waar hij den voorraad kan aanvullen. De Nederlandsche schepen daarentegen, hebben, om van onze kusten naar de *Spaansche Zee* te komen, eerst het *Kanaal* door te werken; is dit eenmaal gelukkig volbragt, dan blijven hun wellig hoogstens voor 10 à 12 dagen

kolen over; zijn die verstookt, dan is het stoomschip verre beneden ieder gewoon zeilschip, en kan nergens zijnen voorraad van kolen vernieuwen. De plaats van actie voor onze stoomschepen is dus voornamelijk *Oost-Indië*, daar zijn zij onmisbaar, en door de snelheid hunner bewegingen, in vervoer ook van troepen, verdubbelen zij als het ware onze militaire magt. Ook in onze West-Indische bezittingen zijn zij hoogst nuttig, en van uit de noordelijke havens van ons Vaderland tegen de handelsvaart op de *Oost-Zee*. Wij spreken verder over de verdediging van onze Koloniën niet; genoeg zij het, dat men er steeds eene behoorlijke scheepsmagt onderhoude, want is het oogenblik van gevaar daar, dan is het te laat, om er magt heen te zenden, doch onderhoudt men er eene behoorlijke zeemagt, en zorgt men voor den goeden geest onder de inlandsche bevolking, en waakt men tegen de verspreiding van denkbeelden, die voor ons gezag noodlottig zouden kunnen worden, dan vermeenen wij gerust te mogen wezen, dat ons onze kostbare bezittingen niet zoo gemakkelijk te ontnemen zijn. De gronden, waarop dit ons vertrouwen steunt, meenen wij echter hier niet te moeten uiteen zetten.

Voor het verdedigend oorlog voeren, moeten wij steunen op kustbatterijen, blokschepen en op zwaar gewapende kanonneerbooten. Wanneer wij met stoomschepen worden aangevallen en ons alleen met gelijke soort van schepen moesten verdedigen, dan strijden wij met ongelijke kansen; want schip tegen schip verliezende, tegen eene natie, die tien of twintig maal meer stoomschepen heeft dan wij, zijn wij reeds ten einde van onze middelen, wanneer de hunne nog betrekkelijk weinig verminderd zijn. En daarom geven wij de voorkeur in onze zeegaten en binnenlandsche vaarwaters aan kanonneerbooten met 60 ℔. granaatkanons gewapend. Twintig daarvan kosten niet meer dan een groot stoomschip; zij kunnen op ondiepten

liggen, waar geen groot stoomschip komen kan. Door kleine binnenlandsche stoomschepen kan men ze tegen wind en stroom brengen, en doen post vatten, waar men wil; zij hebben een zekerder schot, tegen een groot schip, dan dit tegen hen. Wij zelfs hebben er de blijken van gezien bij de gevechten van *Vlissingen*, naar *Oostende*, *Duinkerken* en *Boulogne*, in 1804 en 1805.

En gesteld, eene zoodanige boot wordt in den grond geschoten, het geldelijk verlies is gering en de kleine equipage redt zich met de sloep naar den naastbij gelegen wal.

Die booten, in verband gebragt met onze vestingen, zijn een krachtig middel van binnenlandsche defensie; men denke niet, dat dit der aandacht is ontsnapt. Reeds in 1846 of 1847 werden twee ondervindingrijke zee-officieren, de Kapt. Luit. BRUINING voor het zuidelijk, de Kapt. Luit. VOET voor het noordelijk gedeelte van het Rijk, door den Heer RIJK met Koninklijke goedkeuring en in overleg met den Minister van Oorlog, langs alle vaarwaters gezonden, en stelden deze zich in betrekking met de aanwezende eerste officieren van genie en artillerie van alle vestingen, gelegen aan onze kusten en binnenlandsche rivieren.

De rapporten, door gemelde Heeren BRUINING en VOET uitgebragt, zijn aan het Departement van Oorlog ingezonden, zoo als ook een rapport over eene gecombineerde verdediging van de *Schelde*, reeds voor 20 jaren door den toenmaligen Kapitein ter zee RIJK uitgebragt. Zeker zal men zich van die stukken hebben bediend in de commissie van defensie, ofschoon wij moeten bekennen, dat het ons eenigzins heeft verwonderd, dat in die commissie geen zee-officier is geroepen, om daarvan een deel uit te maken.

De belangrijkheid van dit onderwerp heeft ons eenigzins doen uitwijden. Wij keeren terug tot ons résumé.

De administratie der werven.

Dat hierop reeds zeer veel is bezuinigd, is, naar wij mee-

nen, genoegzaam aangetoond. Het zou echter dwaasheid zijn te beweren, dat dit niet nog in de onderdeelen voor vereenvoudiging en dus ook voor bezuiniging zou vatbaar zijn. Wij zullen ons hierin niet verdiepen. De Heer RIJK heeft het initiatief genomen; dat zijne opvolgers het werk voortzetten, en voltooijen wat hij niet heeft kunnen doen. Dat men vooral zorge voor den voorraad in de magazijnen, van constructie-hout, masten, koper, ijzer en hennip; wordt het oorlog, dan kan men die materialen of in het geheel niet, of alleen tegen zeer hooge prijzen verkrijgen.

De werven hebben in het algemeen groote verbeteringen ondergaan; wij hebben in de eerste afdeeling meer bepaaldelijk op *Amsterdam* gewezen, doch *Vlissingen* mag niet worden verzwegen. De geheele met hardsteen bekleeding en zoo goed als vernieuwing van de doksluis, is onder directie van den Hoofd-Ingenieur bij de Marine A. E. TROMP, in korten tijd, en zonder eenigen tegenspoed voltooid, de smederij grootelijks verbeterd en van eene stoommachine voorzien.

Dat men voortga met onze hellingen en kappen te herstellen en goed te onderhouden, zoo als dit gedurende het bestuur van den Minister RIJK gedaan is; dat men vooral het droogedok te *Willemsoord* zoo spoedig mogelijk in bruikbaren staat brenge, want wij moeten het ten zeerste betreuren, dat het voornaamste onzer maritieme etablissementen, wat reparatie en uitrusting betreft, zoo lang van het gebruik van een zoo onmisbaar iets, als een droog dok, verstoken blijft.

Alvorens van het beheer der werven af te stappen, moeten wij nog voor een oogenblik de aandacht vestigen op de zoo hoogst nuttige klasse van menschen, die het arbeidend personeel, en die van bewaking en bewaring der werven, uitmaken.

De gagementen of pensioenen der mindere rangen van

militairen en schepelingen, vroeger bij Koninklijke besluiten bepaald, zullen nu bij speciale wetten geregeld worden; de voordragten van de regering daartoe, zijn reeds bij de Tweede Kamer in behandeling; de militaire werklieden bij Oorlog zijn daarbij opgenomen; maar, zoo ver wij weten, is er nog niets gedaan voor de werkvolken aan 's Rijks werven.

Sedert onheugelijke tijden werd, dan eens op deze, dan op gene wijze gezorgd voor eenigen onderstand, voor hen, die volle veertig jaren den staat, bij de werven, eerlijk en trouw gediend hadden. Dit vooruitzigt hield menig knap werkman, die bij partikulieren meer verdienen kon, terug van het verlaten der landswerven. Dat vooruitzigt zal ijver tot arbeiden bevorderen, en de vrees om weggezonden te worden, oneerlijke bedrijven tegengaan, en wij gelooven, dat er van deze zijde iets voor die menschen moet worden gedaan, namelijk voor die, welke op de vaste rollen worden gevoerd. Wij bekennen, dat de bij Koninklijk besluit bepaalde gagementen te hoog waren, doch zouden wenschen, dat er op eene billijke wijze voor werd gezorgd, en gagementen of onderstanden bepaald, in evenredigheid van die aan den schepeling toegekend, waaraan men de verschillende klassen der werfvolken zou kunnen assimileren. Ook dit onderwerp zij het toekomstig hoofd van het Departement van Marine aanbevolen.

Er blijft ons nu nog over te spreken

Over het Loodswezen.

Deze dienst is behoorlijk geregeld en verzekerd, heeft een eigen fonds, ingeschreven op het Grootboek Nationale Werkelijke Schuld, kan behoorlijk in de gevorderde dienst voorzien; maar is, behalve door het Departement van Marine, wat het finantiëele aangaat, niet genoegzaam gecontroleerd, en de Heer RIJK heeft steeds gewenscht, door eene wet-

telijke regeling, de groote verantwoordelijkheid, die daardoor op den Minister van Marine rust, te doen verdwijnen.

Maar hoe? Alles gaat thans zoo geregeld, dat het weinig te wenschen overlaat, en men heeft gemeend, niet ligtvaardig daaraan verandering te moeten toebrengen, uit vrees van stoornis in de dienst.

Jaarlijks wordt voor het loodswezen eene huishoudelijke begrooting opgemaakt; de uitgaven, dientengevolge gedaan, door behoorlijke bescheiden gestaafd, met de grootste naauwgezetheid geverifieerd; dan de dienst dient daarna jaarlijks afgesloten, wettig te worden goedgekeurd. Alle de verantwoordings-stukken zijn daartoe op het Departement van Marine aanwezig en beschikbaar.

Van den stand van het fonds, wordt jaarlijks bij het indienen der begrooting, aan de wetgeving mededeeling gedaan.

Tot nog toe is dat fonds toenemende, doch bij onverhoopte stremming van handel en scheepvaart, zal dit het geval niet meer zijn, en dan het kapitaal moeten worden aangesproken. Want al verminderen de inkomsten, het materieel moet onderhouden, het talrijk personeel betaald worden, zoo mede de onderstanden, om het even of de loodsontvangsten vele of gering zijn.

Bij de ontvangsten voor loodsdiensten heeft men ook de rente van het ingeschreven kapitaal, en gelukkig, want de inkomsten zijn in de laatste jaren verminderd, zoodat, zonder een gedeelte van die renten, de uitgaven niet gedekt zouden zijn. Hoeveel te meer zou dit het geval zijn, wanneer door oorlog, embargo of andere stremming van de vaart, de inkomsten aanzienlijk zouden verminderen.

Men heeft er dikwijls over gesproken, om het geheele fonds, als eene toevallige bate, in 's rijks schatkist over te brengen, het loodswezen als eene afzonderlijke afdeeling van de begrooting voor Marine te brengen, en daarvoor, als voor de andere uitgaven, de noodige gelden aan

te vragen. Maar dan wordt het hoofdstuk Marine weder oogenschijnlijk met eenige tonnen gouds verhoogd, waarbij de eigenlijke Marine geen cent bevoordeeld wordt, zoo als nu reeds het geval is met de tweede afdeeling, zijnde kosten niet behoorende tot de Marine-aangelegenheden.

Maar van nog meer gewigt is de vraag: Mag men ten voordeele van de schatkist beschikken over een fonds, waarvoor de staat nimmer eenige uitgaven heeft gedaan? Een fonds, dat uitsluitend uit prestatiën van den handel is te zamen gebragt, en ook alleen ten voordeele daarvan mag worden aangewend.

De Heer RIJK heeft dan ook altoos gemeend, dat het een speciaal fonds moest blijven; doch dat jaarlijks de afgesloten rekeningen voor de wetgeving moesten worden gebragt, om daar onderzocht, en, na in orde bevinding, goed gekeurd te worden, op dezelfde wijze als vroeger plaats had met de afgesloten rekening van het batig slot der O. I. Bezittingen door eene Staats-Commissie.

Veelvuldig zijn de wetsontwerpen geweest gedurende het bestuur van den Minister RIJK, op zijn verlangen, aan zijn Departement gereed gemaakt; maar tegen alle waren zoo vele bezwaren, dat de zaak in *statu quo* is gebleven, en de Heer RIJK bij zijne aftreding alleen een memorandum daarover aan zijnen opvolger heeft overgegeven. Doch de zaak van het geldelijk beheer van het loodswezen, hoe goed ook bestuurd en hoe volkomen aan het doel beantwoordende, dient, ter verantwoording van den Minister zelven, op eene wettelijke wijze geregeld te worden.

Alvorens tot het slot over te gaan, dringt zich nog aan onze beschouwingen een onderwerp op, dat reeds zoo dikwijls besproken is, en waaromtrent wij ons gedrongen gevoelen, ook onze bescheiden meening in het midden te brengen; en dat is over

Eenen Raad van Marine.

Het valt niet te ontkennen, dat een zoodanige raad, te zamen gesteld uit ondervindingrijke personen, van de verschillende vakken tot het gebied der Marine behoorende, van zeer groot nut voor het Departement zoude wezen. Doch met eenen verantwoordelijken Minister zou het toch nooit anders dan een adviserend ligchaam kunnen zijn.

Voor elk bevel, dat de Minister uitvaardigt, voor elk Koninklijk besluit dat hij contrasigneert, blijft hij alleen verantwoordelijk, en het zou hem weinig baten, dat hij, wanneer hij daaromtrent ter verantwoording geroepen werd, zeide, naar het advies van den Raad van Marine gehandeld te hebben.

Daarbij, de ondervinding heeft geleerd, hoe moeijelijk talrijke commissiën of raden tot eenheid van denk- en zienswijze te brengen zijn. Bij verschil van gevoelen zal de Minister moeten beslissen; hij heeft dan de partij wiens gevoelen niet aangenomen is tegen zich, en zal in die overtuiging welligt met minder vastheid zijne plannen uitvoeren, zoodat wij van oordeel zijn, dat een permanente raad, in plaats van nut aan te brengen, veelal in de dagelijksche dienst eene belemmering zou zijn.

En echter erkennen wij de hooge noodzakelijkheid om niet alles van de individueele meening van een enkel persoon te laten afhangen, vooral bij spoedig zich opvolgende Ministers, waar de een kan afbreken wat zijn voorganger had opgebouwd, en een opvolgend weder bezwaard kan wezen, eene taak te aanvaarden, die hij vermeent, dat hem door zijnen voorganger is moeijelijk gemaakt.

Daarom meenen wij, dat een middenweg zou kunnen worden aangenomen, namelijk de benoeming van eenen tijdelijken raad of commissie, om een bepaald stelsel voor de Marine vast te stellen, waarvan ook door den Minister niet mag worden afgegaan, zonder dat de afwijkingen,

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

die hij noodzakelijk oordeelt, door eenen op nieuw door den Koning te benoemen raad of speciale commissie onderzocht en goedgekeurd zijn.

Voor het overige om de noodige voorlichting in speciale gevallen te hebben, had de Minister RIJK aan zijn Departement eenen kapitein ter zee, die zich uitsluitend op de stoom-werktuigkunde en stoomvaart had toegelegd; een' officier van gelijken rang voor vuren, tonnen, bakens en het loodswezen; een hoofd-officier der actieve Marine voor de zaken, de eigenlijke scheepsdienst en het actieve personeel betreffende, ofschoon die officier tot eene actieve plaatsing is teruggekeerd en sedert niet weder vervangen is; een' hoofd-officier der artillerie, die met het geheele materieel der artillerie was belast; een' ingenieur om den Minister voor te lichten bij het bepalen van voorschriften de constructie betreffende; zonder te gewagen van eenen bouwkundige tot het opmaken van bestekken, wanneer er nieuwe aanbouwingen, of groote herstellingen aan Marine-gebouwen, vuurtorens of andere lichtopstanden, noodig waren.

Alle deze specialiteiten stonden den Minister ten dienste, en werden, elk in hun vak, door hem geraadpleegd, zoodat men niet zeggen kan, dat de gelegenheid tot voorlichting werd verzuimd; maar de Minister besliste, omdat hij alleen de verantwoordelijke persoon was. Eene zoodanige permanente vereeniging van deskundigen in verschillende vakken, door den Minister zonder vooringenomenheid gehoord, gelooven wij, dat beter aan het doel beantwoordt dan een permanente raad, waarvan de leden het maar al te dikwijls onderling niet eens zouden kunnen worden.

Een zoodanig bij het Ministerie gedetacheerd personeel veroorzaakt, door de toelage, die hun boven het gewone traktement moet worden toegekend, zeker eene uitgave; maar hunne speciale kennis, kan het tienvoudige doen be-

sparen van hetgeen die uitgaven bedragen, men heeft sedert die betrekkingen opgeheven of te zamengesmolten; doch wij beschouwen die als dubbel noodzakelijk bij elkander afwisselende Ministers, waarvan de een niet minder verdienstelijk kan zijn dan de andere, maar zich minder op alle specialiteiten heeft toegelegd.

Ons oordeel is dus, een raad of speciale commissie tot het aannemen van een vast stelsel voor de Marine, hetzij dat in onze vroegere bladen uiteen gezet, hetzij een ander, maar immer zoo, dat het altijd met de middelen, waarover men beschikken kan, uitvoerbaar is; als men zich daaraan niet houdt, dan helpen alle plannen, hoe volmaakt anders ook, niets.

Een optredend Minister kan dan van een zoodanig aangenomen stelsel kennis nemen, en, er zich mede vereenigende, zich stipt aan de uitvoering houden, dan heeft men minder den invloed van persoonlijke gevoelens te vreezen. Heeft hij verbeteringen op het oog, de Koning kan op nieuw eenen raad of speciale commissie benoemen, om het bestaande stelsel te wijzigen. Kan de optredende Minister zich met het aangenomen stelsel niet vereenigen, hij is niet gehouden de portefeuille te aanvaarden; doch aanvaardt hij die, dan moet hij zich ook onderwerpen aan het stelsel dat aangenomen is. Terwijl, wat de dagelijksche uitvoering betreft, hij in de specialiteiten aan zijn Departement ten allen tijde de noodige voorlichting vindt, zonder de last van commissiën, waarvan wij in onze zoo veelsoortige betrekkingen, maar al te dikwijls het ongerief hebben ondervonden.

Dit weinige zij genoeg om onze rondborstig geuitte meening over eenen raad van Marine te doen kennen; veel zouden wij er nog over kunnen zeggen, doch moeten dit overlaten aan hen, die in de toekomst met de regeling der Marinezaken belast zullen zijn.

Wij geven eindelijk als ons onverwrikbaar gevoelen, dat,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zonder eenige vermeerdering van budget voor de Marine, aan geene uitbreiding te denken is, en dat alleen, om niet boven de krachten der natie te gaan, wanneer dat budget wordt teruggebragt tot hetgeen het was in 1842-43, — en dan nog alleen met een goed, naauwgezet beheer, — eenige houding aan de Marine kan worden gegeven en de magazijnen aangevuld, om bij voorkomende omstandigheden eenigzins voorbereid te zijn.

Wij vragen dus niet meer dan eene vermeerdering van omstreeks een half millioen boven het thans toegestane, en dit is wel zoo laag gesteld als mogelijk is. Doch zonder dat, wie ook aan het hoofd der Marine moge komen, al paarde hij de zeemanskennis van DE RUYTER aan de schranderheid van JAN DE WITT, wij stellen ons ten borg, dat hij schipbreuk zal lijden, en niet meer zal kunnen doen dan de zaken zoo wat gaande te houden.

In deze Afd. hebben wij een overzigt geleverd van de gebeurtenissen, die op den gang van zaken bij de Marine invloed hebben uitgeoefend, en ook ter aanvulling der biographie van den afgetreden Minister RIJK; van daar de meer uitvoerige aanwijzing van den gang van zaken in 1848—49, ofschoon zij niet van dadelijken invloed waren op de Marine. Maar het kan dienen, om de handelingen van den Heer RIJK, ook uit een staatkundig oogpunt beschouwd, te beoordeelen, daar het hieruit kan blijken, dat hij, naar hij vermeent, nimmer met zich zelven in tegenspraak is geweest; dat hij van den aanvang af, steeds tot de vrijzinnige partij behoorde, en voor bedaarden vooruitgang was, maar geenszins voor die alles omverwerpende leerstellingen, die later in de ons omringende landen gepredikt zijn, en die wij nog zoo weinig tot het welzijn der volken hebben zien bijdragen; doch het komt er, naar ons inzien, minder op aan, dat Ministers, belast met een zoodanig speciaal vak, als Marine, Oorlog of Koloniën, eene bepaalde staatkundige geloofsbelijdenis afleggen. Genoeg zij

het, dat zij de grondwet, waaronder zij hun bestuur aanvaardden, eerbiedigen, en ter goeder trouw helpen uitvoeren.

Hiertoe heeft de Heer RIJK steeds naar zijn beste vermogen medegewerkt. Met die overtuiging heeft hij zijne loopbaan geëindigd, zonder verlangen, om immer weder eene openbare betrekking te bekleeden. Hij stelt er echter prijs op, om aan den avond zijns levens door zijne landgenooten, zijne kameraden, regtvaardig te worden beoordeeld, want een onbevlekte naam is het eenige wat hij zijnen kinderen kan nalaten. Om dit doel te bereiken namen wij de pen op, en zijn wij onwillekeurig omslagtiger geworden dan aanvankelijk ons voornemen was. Men vergeve het ons, in aanmerking, dat het vermoedelijk de laatste maal zal wezen, dat wij met eenig dergelijk geschrijf voor het publiek optreden, ten ware men opheldering mogt vragen over punten hier voorkomende, die wij bereid zijn ten allen tijde te geven, aan ieder die het uit belangstelling voor de Marine zou verlangen; mits op onderteekende stukken, nimmer op anonieme, die reeds zoo veel kwaads hebben gesticht.

Slot.

En hiermede zal ik, het spreken in den derden persoon vaarwel zeggende, gaarne erkennen, dat ik, daartoe overgaande, niet voorzag, hoe vele moeijelijkheden daaraan verbonden zijn. Immers, men heeft twee gevaarlijke klippen te vermijden. Hoe stellig men ook voorneme onbevooroordeeld te zijn, eigenliefde, waarvan niemand wel geheel vrij zal zijn, dringt altoos, om de zaken ten gunstigste voor te stellen. Evenzeer moet men zich wachten voor eene te ver gedrevene nederigheid, uit vrees van zich te hooren toevoegen, zoo als, naar ik meen, ALEXANDER aan DIOGENES zeide: »je vois ton orgueil à travers les trous de ton manteau."

In hoe verre het mij gelukt is tusschen dit *Scylla en Charybdis* door te zeilen, moet ik aan de beoordeeling van den lezer overlaten. Daadzaken heb ik willen vermelden, en deze zijn alle waar; men make de toepassing naar welgevallen. Welligt verwijt men mij, dat ik de zaken te gunstig beoordeel, dat ik te veel optimist ben. Doch wat nood, als zoo velen zich geneigd toonen om alles met de donkerste kleuren af te malen, dan is het ten minste bemoedigend, dat er nog enkelen gevonden worden, die in stede van altoos het slechte op den voorgrond te stellen, ook het goede trachten te doen uitkomen.

Tot afscheid meen ik als oud zeeman en soldaat mij eene laatste raadgeving te kunnen veroorlooven, èn aan den Koning, èn aan het kabinet, èn aan de vertegenwoordiging. Laat men toch de Marine niet verwaarloozen, want het behoud van onze overzeesche bezittingen kan er van afhangen. Kunnen dan eenige bespaarde tonnen gouds daartegen opwegen? Laat men voor het leger zorgen, en vooral dat er een goede geest bij onderhouden worde. Men heeft in *Europa* zoo lang den wind gezaaid, dat men eindelijk wel eenen storm zou kunnen inoogsten. Hiervoor is, de hemel zij dank! en dank zij de bedaarde zin onzer natie, minder nood bij ons, dan in andere landen. Doch een rijk begaafd redenaar in de Tweede Kamer zeide eens: » als men in andere landen de koorts heeft, heeft men bij ons eene vermaning." Herhaalde vermaningen kunnen wel eens tot een paroxisme klimmen, dan helpen geene redevoeringen, dan blijft er dikwijls in de staatkundige apotheek geen ander middel over dan het mengsel van salpeter, zwavel en houtskool, met pillen van lood of ijzer. God geve, dat men nimmer tot dit heroïsch middel zijne toevlugt behoeve te nemen, in alle gevallen zoo laat mogelijk; maar kan het niet anders, dan, in 's hemels naam, krachtig toegediend. » Doch hoe," hoor ik zeggen, » komt de als zoo goedhartig beschreven Heer

RIJK, op dit denkbeeld!" En hoe paradox het klinken moge: juist uit datzelfde gevoel. — Een dozijn menschen, die, kan het niet anders, door dit middel in den grond worden genezen, kunnen zoo veel tientallen, ja welligt zoo veel honderdtallen, voor de ziekte bewaren, die er naderhand dankbaar voor zullen zijn. Doch ik hoop en vertrouw, dat het bij ons nimmer zoo ver komen zal, en eindig met de vurige bede tot den Gever van alles goeds, voor het duurzaam heil van ons dierbaar Vaderland.

's Gravenhage, Mei 1851. J. C. RIJK.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUS